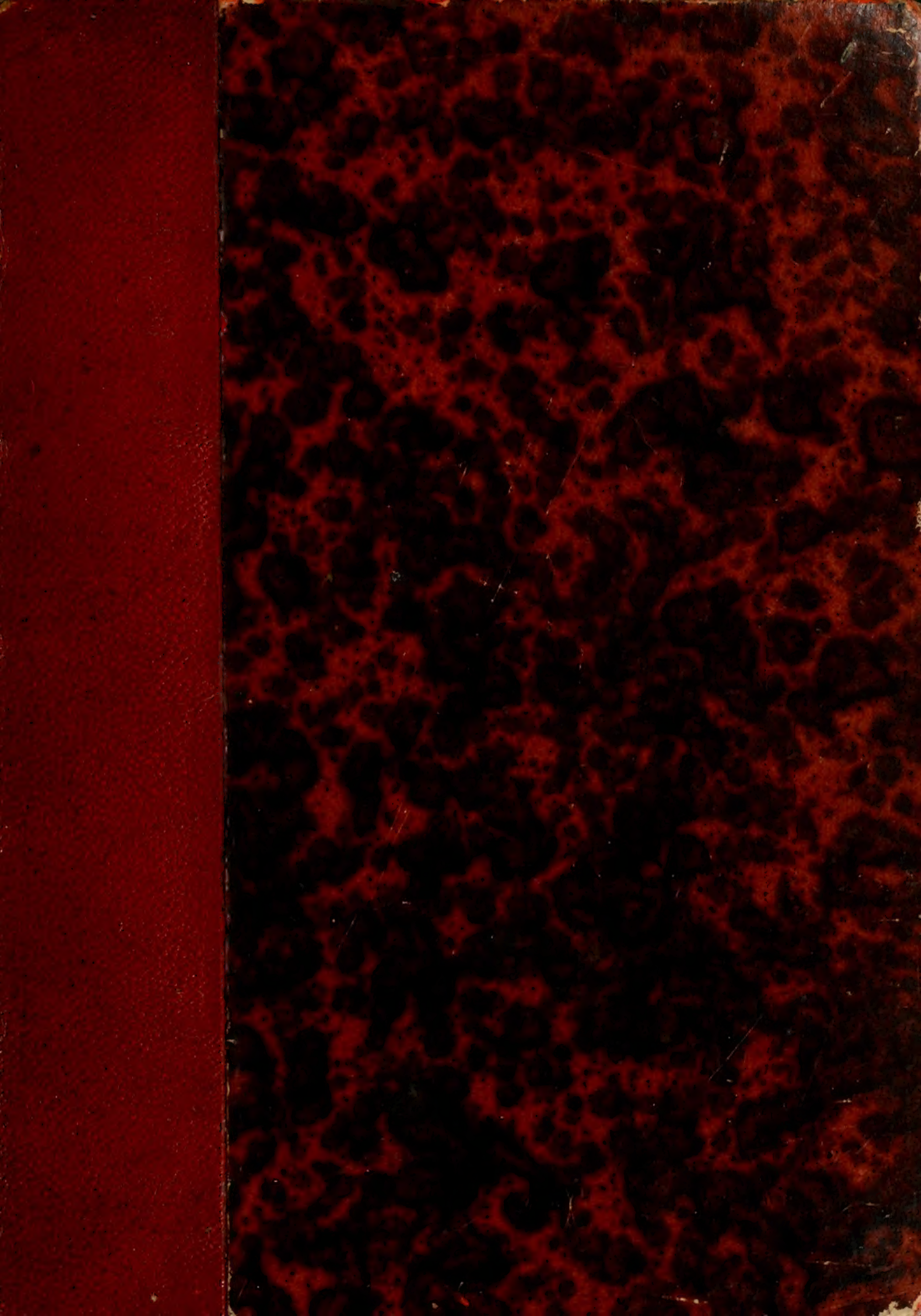

Illustr A. van Leest

$A^8 - I^8 K^4 L^8$ (-L8, a blank)

Sommare beſchrijvinghe vãde triumphelijcke Incomſt vanden doorluchtighen ende hooghgheboren Aertſ-hertoge Matthias/ binnen die Princelijcke ſtadt van Bruſſele, in t'iaer ons Heeren M. D. LXXVIII. den xviij dach Januarij.

Midtſgaders die tanneelen, poincten, figuren ende ſpectaculen, die inde voorſeyde incompſte (ter eeren van ſijne doorluchticheyt) zijn verthoont ghevveeſt, met meer ander ſaken, die doen ter tijt gheſchiet zijn.

Gheinventeert ende ghecomponeert deur IEAN BAPTISTA HOVWAERT, *Conſiellier ende Meeſter vanden Rekeninghen ons Heeren des Coninckx in Brabant.*

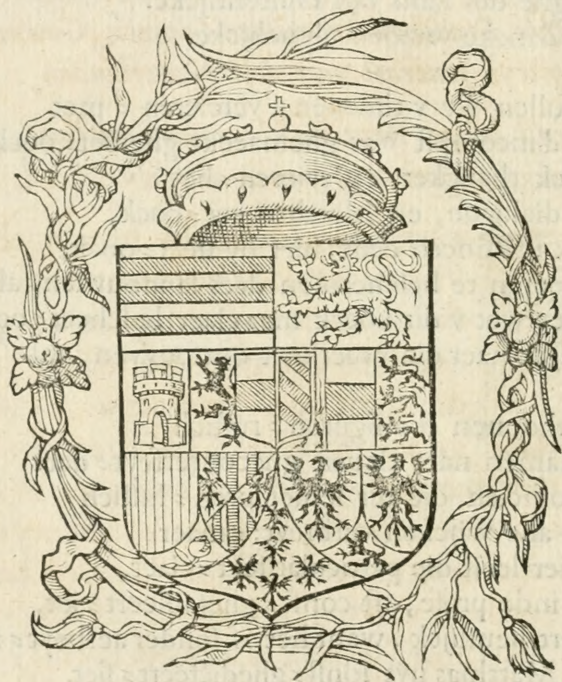
T'ANTWERPEN,
Ghedruct by Chriſtoffel Plantijn, Drucker der Co. Ma^teyt.
in t'iaer M. D. LXXIX.

D'auteur tot die goetwillighe lesers.

I ck sal beschrijuen, eerbaer leser, op dit pas
E en triumphante incompst , gheschiet publijcke
H ier binnen Brussel, ter eeren Matthias
A ertshertoghe des lants van Oostenrijcke:
N empse in dancke vrinden alghelijcke.

B y desen sullen wy v thoonen t'vercieren = met
A l dat tot d'incompst was ghemaeckt ghereet = oock
P rincipalijck tbancket, en tvieren = het
T afelspel, dialogue, en Matthias eet = oock,
I nsghelijcx t'sPrincen eedt, hier by steet = oock,
S oo sy svvoeren te beschermen dees landouvven = al:
T' is wonder wat v dit boeck met claer bescheet = oock
A l ordentlijck naer die vvaerheyt ontfouvven = sal.

H et sal v thoonen die figuren = rustich
O ock al tsamen naer tleuen gheconterfeyt = daer
V an die poincten die ter seluer uren = lustich
W aeren in alle wijcken verbreyt: = maer
A ls ghy hier leest die particulariteyt = claer,
E sser dan inde prose, oft const = ghefailleert = iet,
R eprocheert heuslijck , want het is sonder aerbeyt = swaer
T er eeren Matthias uyt ionst = ghedicteert = siet.

DEN SEER MACHTIGHEN

DOORLVCHTICHEN ENDE

hoochgheboren Prince Matthias Aertſ-hertoghe van Ooſtenrijcke, Hertoghe van Bourgundien, van Stiers, van Carinthen, van Carniole &c. Graue van Habsburch, Thyrol, &c. Stadthouder vanden Coninck, Gouverneur ende Capiteyn generael van deſe Nederlanden,

VVenſt Iehan Baptiſta Houvvaert victorie, gheluck, proſperiteyt, ende een ſalich lanck leuen.

SEER doorluchtighe hoochgeboren Prince, alſo ick v alderonderdanichſte dienaer, twee daghen voor d'incoemſte van uwe hoocheyt, binnen die ſtadt van Bruſſele verſocht ben geweeſt vandẽ Magiſtraet der ſeluer om te ordineren eenighe chieraten, poinctẽ, ende ſpectaculen, om uwe voorſeyde doorluchticheyt eere, triumphe eñ reuerentie te bethoonen, ſoo en heb ick (midts die cortheyt vanden tijde) onna alſulcken eere, reuerentie, eñ triumphe uwe hoocheyt connẽ bewijſen als haer wel betaemde, eñ als ick uyt ionſtige affectie haer wel was toewenſchende; deſen nochtans niet jeghenſtaende, en heb ick niet willen laten die weynighe eerbiedinghe, die Bruſſel doen ter tijt uwe doorluchticheyt beweſen heeft, na der waerheyt in

t'corte te beschrijuen, op dat die ghene die doē ter tijt aldaer niet jegenwoordich en waren, door tlesen souden mogen verstaen eñ weten die gheschiedenisse, al oft sy die respectiue gehoort eñ gesien hadden gehadt: maer hoe wel ick tselue so leuendich niet en sal connē beschrijuen, alst wel soude betamen, so houde ick my nochtās wel versekert, dat uwe doorluchticheyt (door haer goede gratie) desen mijnen cleynen arbeyt sal int goede nemen, naer dien sy soo goeden contentement heeft gehadt, vande cleyne eñ slechte eerbiedinge, die wy in d'incoemste uwe Princelijcke hoogheyt bewesen hebbē, soo ick doorluchtighe Prince vā uwe goedertieren Altesse selue heb verstaē: welcke voorseyde goedertierenheyt my heeft verstout, dit jeghenwoordich boeck uwe doorluchticheyt toe te schrijuē: biddende de selue instantelijc, dat haer goede ghelieftе sy tselue in sulcken danck te willen ontfanghen, alst haer met goeder ionsten wort ghepresenteert. Hier mede hooghgeborē Prince, recommandeer ick my seer ootmoedelijck, dienstwillichlijck, eñ obedientelijck, inde goede gratie van uwe doorluchtighe hoogheyt. uyt Brussel prima Maij 1578.

Van uwer doorluchticheyt

D'alder onderdanichste ende ootmoedichste Dienaer, Jehan Baptista Houwaert.

Het

Et is bijden Romeijnen een out ghebruijck gheweest / dat sij die Princen die voor den vaderlande eenighe notabel acte hadden gedaen / triumphelijck ontfinghen / op dat hunnẽ naem naer hun doot / met een eewige glorie verciert soude blijuen ; sij en estimeerden doen ter tijt niet weerdigher dan een goede fame / om dat dit leuen cort is / ende dat die fame langhe duert: tot confirmatie vandẽ welcken sept Ausonius in Thaletis / Dat het sterffelijck leuen vergaet / maer dat die glorie niet en sterft ; meriteren sij dan eenighe glorie die de ghemeijn weluaert voorstaen ? als sij sonder twijfel doen ; so en sal hem nijemant verwonderen dat wij den machtighen / doorluchtighen ende hoochgheboren Prince Mathias Aertshertoghe van Oostenrijcke / triumphelijck binnen Brussel ontfanghen hebbẽ / naer dijen sijne doorluchticheijt uijt een goede ionstige affectie / ẽn Princelijcke magnanimiteijt / haer soo vromelijcken heeft gheauentuert / dat sij haer uijt Duijtslant heeft ghetransporteert in dese desolate ghedreijchde Nederlanden / niet alleene om die selue onder haer authoriteijt te beschermen ende te bevrijen van die seer onrechtveerdighe ende onuerdraghelijcke bedruckinghe vã Don Jan / ende sijn aenhanghers / maer oock om ons te mainteneerẽ in ons Vrijheden / Rechten ende Priuilegien / die wij van onse voorvaderen ontfanghen hebben : want daer uijt consecutiuelijck volght / dat sijne voorseijde doorluchticheijt niet alleene ghemeriteert en heeft die triumphe die wij haer in d'incompst binnen Brussel hebbẽ bewesen / maer wel

veel meerder triumphe dan die Romeynen Scipioni be-
thoonden/ als sy hem tot een bysonder eere Africanus ge-
naemt hebben: maer al eest by also dat wy sijn doorluch-
tichept in des voorsept is / onna niet ghenoech gedaen
en hebben/ soo en sullen wy desen niet jeghenstaende/ in
t'corte laten te beschrijuẽ/ die triumphe die wy ter eeren
sijne doorluchtichept op den xviij Januarij duysent vijf-
hondert achtenseuentich / binnen die Princelijcke stadt
van Brussel voort ghestelt hebben/ tot welcken voorsey-
den daghe het soo schoonen/lustighen/somerschen weder
was/ al oft Godt door sijn elementen hadde willen be-
wijsen / dat sijne doorluchtichept tot onse verlossinghe
binnen Brussel was arriuerende.

Om dan te comen tot onsen propooste / soo zy eenen ie-
ghelijck kennelijck/ dat naerdyen sijne doorluchtichept
ghearriueert was in dese Nederlanden/ ende van die ge-
nerael Staten ghecoren Gouverneur/Capiteyn/eñ Lieu-
tenant generael/vande landen van Herwertsouer/dat die
selue sijne doorluchtichept / ter sonderlinghe beghcer-
te van die generael Staten/ uyt die vermaerde coopstadt
van Antwerpen ghecomen is/ naer die Princelijcke stadt
van Brussele/ geaccompaignieert zijnde met d'excellentie
des Princen vã Oraignien/die uyt die stadt van Ghendt
sijn hoocheyt te Viluoorden was comen recontreren / om
de selue voorts te convoyeren binnen die voorseyde stadt
van Brussele.

Noch wert sijn voorseyde doorluchtichept verghesel-
schapt/ende geconvoyeert (bouen d'excellentie des Prin-
cen van Oraignien) by dese naer beschreuẽ Edele Heeren
ende notabele personagien.

Den

Den Grave vā Swartsenberch Ambassadeur aen sijn doorluchticheyt van weghen den Keyserlijcken Maiesteyt ghesonden.

Grave Jan van Nassouwen / broeder van d'excellentie des Princen van Oraignien.

De Prince van Symay/
Den Grave vanden Berghe den Jonghen/
Den Baroen van Liedekercke/
De Senechal van Henegouwe/
De Heer van Bours Capiteyn vande Hersiers van sijn doorluchticheyt/
De Heer van Coppeny Capiteyn vande Hellebaerdiers van sijn doorluchticheyt/
De Heer van Gyberchy/
Heer Jaspar van Danwits/ Heer van Jandorff/
De Heer van Halders/
De Heer van Pontecy/
De Heer van Bachay/
De Heer van Greunvel/
De Heer van Hest/
De Heer van Linde/
Heer Jaques de Romspergh/
De Heer van Brecht/ etc.

Item uyt Brussel zijn (seer triumphantelijck toegherust) ghereden om sijne doorluchticheyt inne te halen/ dese naevolghende notable personagien eñ edele Heeren/ met eenen grooten staet van officiers/ lackeyen/ en pagien.

Jerst de Hertoghe van Aerschot/
De Marquis van Haurech/
De Graue van Egmont/
De Graue van Bossu/
De Heere van Beerssele/ Marquis van Berghen/
De Heere van Houtkercke/
De Heere van Heze/
De Heere van Wilderval/
De Heere van Fresijn/
Veel diuersche Heeren vande Staten generael/
Diuersche Heeren vanden secreten raet / vande Finantie ende Rekencamer.
Diuersche Heeren vande seuen gheslachten der Stadt van Brussele / midtsgaders vanden Magistraet der seluer stadt/ met veel meer ander Heeren/ende notabele personagien hier te lanck om verhalen.

Alle dese voornoemde/ ende veel meer ander Heerẽ/ met hunnen staet /zijn sijne doorluchticheyt tot ontrent een half mijle vander stadt/ te weten tot bouen Scharenbeke/teghen-ghereden.

Sy waren al seer costelijck / ende triumphantelijck toegherust: soo oock waren die coragieuse peerden / daer sy op reden. aen die sadelen/hoessen/ behanxelen / en was flouweel/ bordursel/sijden frinien/ gouden/ noch silueren passementen ghespaert.

Die lackeyen/dienaers/officiers/ en pagien/ waren al nyeuwe gecleedt/ ende met diuersche coleuren doorstreept

ende

ende gheboort. Die stegelreepen/ sporen/ breydels vande peerden/ midtsgaders de hechten/ cruycē/ appelen / oortijseren vande rapieren ende poingnaerden/ waren meest al schoon vergult/ ende versiluert.

Als alle dese voorschreuen personagien met haren staet ter plaetsen voors. waren/ soo hebben sy sijne doorluchticheyt met sijnen Princelijcken staet daer gerencontreert. met wat vreuchden/ blyschappen ende triumphen sijn hoogheyt daer wert ontfanghen ende willecom ghe heeten/ waer my onmoghelijck om schrijuen/ ick en geloone niet/ dat Scipio te Roome met meerder reuerentien willecom gheheeten was / als hy Hannibalem hadde verdreuen / ende doen hy van sijnen volcke by de twintich duysent mannen verslaghen / ende niet min gheuangen hadde.

Naer dat den voorseyden Edeldom sijn doorluchticheyt hadde minnelijck ontfanghen/ ghesaluweert / ende willecomme gheheeten / soo zijn die voorseyde ende veel meer ander heeren/ met haren staet/ in goeder ordinantie naer haer qualiteyt/ dry dicke voor sijn doorluchticheyt ghereden/ tot op een black velt gheleghen buytē Brussel/ tusschen die Mechelsche ende Louensche poorte/ by een playsante delle / die ghenaemt is Cleyn Venegien.

Op dit voorseyde velt hadde de Graue van Bossu/ een seer triumphelijcke slachorden ghestelt/ die begreep ontrent dry duysent wtghelesen borghers/ die wel ghewapent ende chierlijck opgherust waren/ die sijn doorluchticheyt

ticheyt daer waren verwachtende.

Die voorseyde slachorden was langher dan breet/ die breyde was ghestelt neffens den wech daer sijn hoocheyt moeste passeren.

Achter die grachten ende haghen die ontrent dē voors. velde gheleghen ende ghestaen waren/ midtsgaders oock in seker holle straten/ laghen noch verborghen ontrent vier vendelen soldaten/ die naer dien dat sijne doorluchticheyt met sijnen Princelijcken staet/ ende voorseyde Heeren/ daer ontrent waren/ hun terstont ontdeckten/ harquebouserende ende schermoesserende / teghen den anderen.

Dese voorseyde schermusse duerde meer dan een half vre tijts/ twas een triumphe/ ende nochtans een grouwelijck spectakel om sien/ hoe sy deen dander bestreden/ en invielen/ als nu sachmen deen/ als nu dander partije vlieden/ die morilloenen/ rondellen / trommels / spiesen/ bussen ende sweerden/ vielen daer ter eerden/ mitsgaders oock het crijchsvolck/ inder vueghen dat d'aertrijck ten lesten met ammunitie/ ende met doode lichamen/ scheen bedeckt te zijne: somma men soude merckelijck ghesept hebben/ dat die grouwelijcke bloedighe battaillie gheweest hadde/ die tusschen Milciadem Hertoghe van Athenen/ ende Darium den Coninck van Perssen/ in tvelt van Attice gheheurde.

Als doen sijn doorluchticheyt dese battaillie met een verwon=

verwonderinghe ghesien hadde/ eñ de meeste furie wat begonst te stillen/ soo hebben die soldatẽ / die noch meeste in slach-ordẽ stonden/ordentlijck tot drij reysen toe hun haeckgheschut los ghelaten : daer naer werden die camers/ende groote artillerie / die ghestelt waren op de nieuwe rauelinghen/platte formen/eñ rampaerts vander stadt/oock ghedechargeert : het grouwelijck geluyt/ ende vierighe vlammen/waren wel ghelijckende eenen grooten donder ende blixem : den claren hemel wert met roock bedeckt/ ende d'aertrijck wert beuende/ghelijckerwijs dat d'aertrijck van Sicilia doet (so die Poeten segghen) als den grooten Reuse Typhon hem meynt op te rechten/ ende de berghen (daer hy onder ghegrauen leyt) van sijn lijf te schudden.

Daer naer sijn alle die voorseyde uytgelesen soldaten in goeder ordinantien in stadt vijf dicke voor sijn hoocheyt gemarceert/ die verwondert was/datter in een stadt soo vele goede crijghslieden van borghers waren / hoe wel nochtans het vierde paert vande borghers aldaer noch niet present en was.

Terstont naer het voorseyde crijchsvolck/soo marceerden oock voor sijn doorluchticheyt/ ontrent vierhondert peerden/ al triumphantelijck gheequipeert/ daer onder ander waren die voorseyde Princen/Hertogen/ Grauen/ Heeren vander Ordenẽ/Baroenen/Ridderẽ/Leenheeren/ &c. Midtsgaders oock die ghedeputeerde van die generael Staten/die Heeren vande seuen gheslachten/ ende vanden Magistraet der stadt van Brussele/ midtsgaders

oock

oock den Herault van Brabant/ die met sijnē vercierden Heraultrock gheabituecrt was.

Als doen al den edeldom ghepasseert was/ soo is sijn doorluchtichcyt gevolght. Als sy nu was byde nieuwe ravelinghe gheleghen tusschen die Louensche ende Mechelsche poorte/ so is het groot gheschut ende camers diversche reysen wederom afgelost geweest. Tusschē beyde staken die trompetten/ soo uytermaten lustich/ al oft Misenus/ Stentor/ ende Agyrtes/ daer present gheweest hadden: dwelck wel eertijts die vernaemste uytghelesen trompetters warē. Door dit clinckende gheluyt vā dese trompetten/ quamen die spectateurs naer die voorseyde ravelinghe in meerderen ghetale gheloopen/ dan die steenen naer Thebe quamen gheyloghen door het soet spel Amphionis.

Voor die Louensche poorte aldaer sijn doorluchticheyt inde stadt van Brussel quam/ was ghemaect een triumphant tanneel/ behanghen met root laken/ dwelck gheboort was met groen frenien/ ende met costelijcke tappisserije/ daer die wapen van sijn doorluchticheyt voor hinck/ in eenen groenen cirkel/ gestoffeert met gout en silner/ behangen met frytagien/ eñ gouden looueren.

Op dit voorseyde tanneel stonden die stadt speluyden spelende op schalmeyen/ op sincken/ cornetten/ ende ander instrumenten/ met sonderlinghe onghehoorde harmonije. Ick en geloone niet dat Orpheus noyt melodieuselijcker op sijn herpe en speelde/ noch Apollo op sijn liere/ noch
oock

oock Pan op sijn fluyte / als daer doen ter tijt wert ghespeelt.

Als sijn doorluchtichheyt de voorseyde poorte ghepasseert was / stonden binnen die voorseyde poorte / bereet die goede mannen vande neghen natien van Brussele / alle met brandende tortsen inde hant / die alsoo in goede ordonantie sijn doorluchtichheyt tot int hof conuoyeerden. Alle die stratē daer sijn doorluchtichheyt passeerde / waren bestroyt met stroysel van groenen eedtvelde / met palmen met lauren / ende dierghelijcke cruyden / der victorien ende triumphen toebehoorende.

Wy sullē hier swijgē (om die corthheyt wille) veel diuersche vercieringē / soo van behancselen / constighe schilderijen / rijckelijcke tapisserijen / figuren / inscriptien / ende andersins die in diuersche straten ter eeren van sijn doorluchtichheyt waren uytghehanghen / ende voortghestelt.

Onder vele andere vercierde straten / soo was die langhe ridderstrate seer triumphantelijck verciert: beyde de sijden waren met pilasters afghestaket / die met diuersche coleuren van lakenen / ende flouweelen behanghen waren / daer die wapenen vande seuenthien landen / die wapen van sijn doorluchtichheyt / de wapen van d'excellentie des Princen van Oraignien op hinghen / constich met gout en siluer verciert / omringht in cirkelen van groenen eedtvelde bladeren / die de Romeynen Festones noemen.

Als doen

Als doen sijn doorluchticheyt/met sijnen triumphanten staet/ nakende was het innecomen vande corte Ridderstrate/ soo verthoondt haer daer een antijcke poorte/ met haer pilaren/ basementen/ capeteelen/ architrauen/ cornissen/ ende friesen/ met haren croonemente/ daer in middel de wapen vande Coninclijcke Maiesteyt ghestelt was: op de rechte sijde hinck de wapen van sijne doorluchtichept/ ende op de slincke sijde de wapen vã d'excellentie des Princen van Oraignien / al constich verciert met gout en siluer/ omringt met groen festoenen/ behanghen met iopen/ daer onder tusschen frutagien/ bloemkens/ ende gouden loouerent ghemenghet ende ghevlochten waren/ soomen aen die figure voor oogen (naer d'leuen ghecontcrfeyt sijnde) naerder aenschouwen mach.

Om dese triumphe ordentlijcken te verhalen/ so sul-
len wy eerst beschrijuen/ hoe ende in wat manieren dat
den grooten merckt ter eeren van sijn doorluchticheyt
verchiert was/ ende wat triumphante spectaculen dat
daer op stonden.

Op dē voorseydē merckt op beyde de sijden waren ge-
stelt viercante houtē gheschilderde pilaren met haer pe-
destalen/ basementen/ ende capeteelen/ op de distantie van
thien voeten/ die tusschen beyde behanghen waren met
groene verchierde joyen/op sommighe pilaren stondē wa-
penen met gout ende siluer verchiert: te wetē/ die wapen
van sijn doorluchticheyt/ die wapen van Brabant/ende
die wapen van Brussele/ die al met groen festoenen om-
ringht waren/ behanghen met vergulden looueren ende
frutagien; ouerhant stonden groote vergulden appelen/
dwelck soo lustich stont/ al offe die dry ghesusters Aegle/
Heretusa/ende Hesperetusa/daer op ghestelt hadden ghe-
hadt.

Beyde die langhe puijen vanden Stadthuyse wa-
ren behanghen soo wel bouen als beneden met root la-
ken/gheboort met groene frenien/ waer op een groot deel
vande Heeren/vande generael Staten / soo gheestelijck/
als weerlijck laghen/midtsgaders oock een quantiteyt
van verchierde triumphante lansvrouwen/ ende uytne-
mende schoon beelden van edele jonghe dochters/ daer
oock de vensters ende deuren vande huysen/so wel af ge-
stoffeert waren/ als die winckels vande Jubilieren/ van
gout/siluer / ende ander blinckende costelijckheden ende
ghesteenten zijn.

Recht

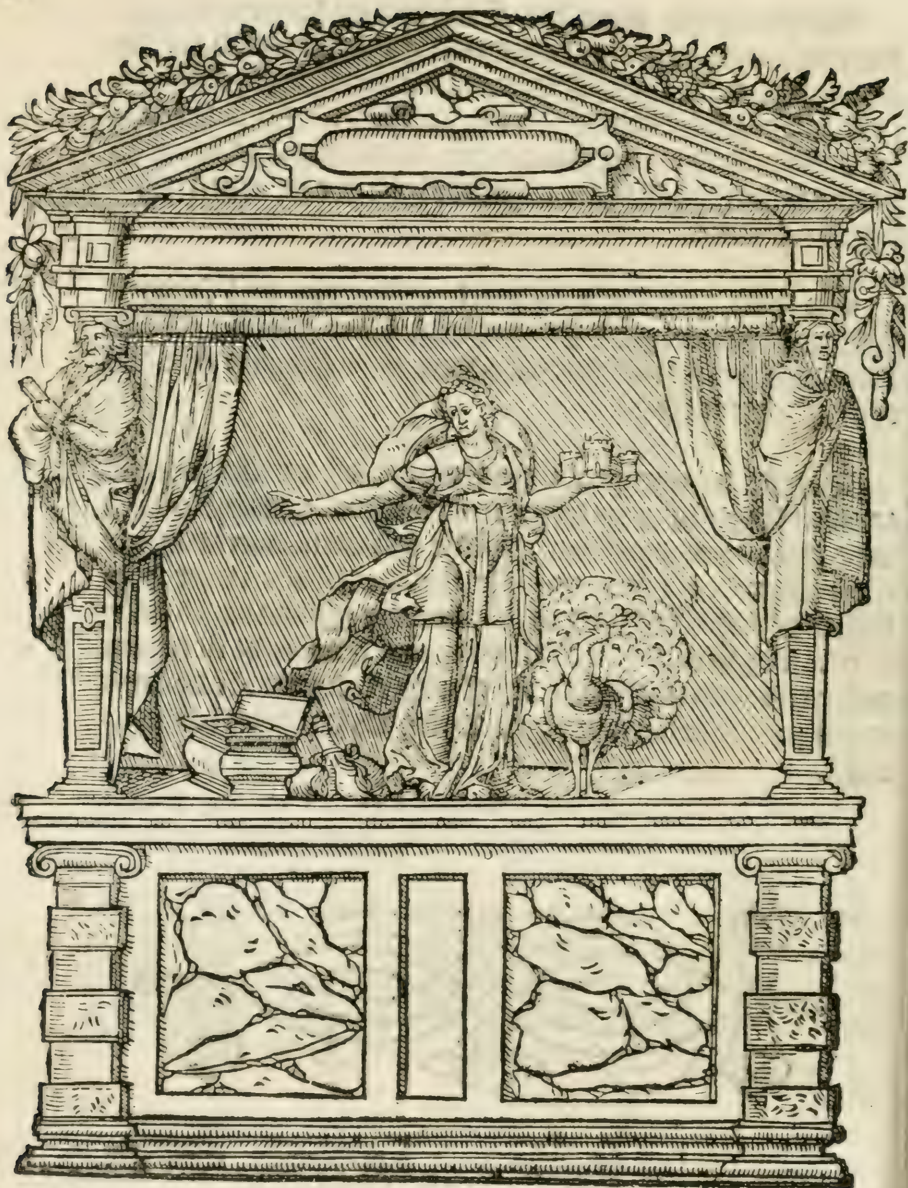
Recht teghen ouer het Stadthuys/ waren vierentwintich triumphante tanneelen ghestelt/ met haer columnen/termen/basen/stilobaten oft pedestalē/ epistilien/ capiteelen/ architraben/ friesen/ corenicen/ cymatien/ triglipghen/metopen / coronementen / accoterien / ende compertementen/soo die hier achtervolghende in orden ghefigureert staen.

Op dese voorseyde tanneelen/ stonden veel schoone uytghelesene ionghe dochters/ naer haer autoriteyt ende betaemte met gout/siluer/flouweel/ ende sijde/op sijn antijcx gheaccoutreert.

Deerste triumphante personagie die op het voorste tanneel stont/ was uytermaten costelijck gheabituweert inde ghedaente van Juno (die de Heydenē noemden die Goddinne der rijckheyt) die sijn doorluchticheyt presenteerde een stadt van dick pampier ghemaect/Brusse le niet ongheliijck / neffens haer op deen sijde stont een coffer/ende een stockborse vol ghelts/op dander sijde stont eenen pauw/so die nauolghende figure dat naerder uytwijst.

I.

Bouen op het tanneel stont een rabatrolle/in een constich compertement/ waer af den teneur hier naer volght.

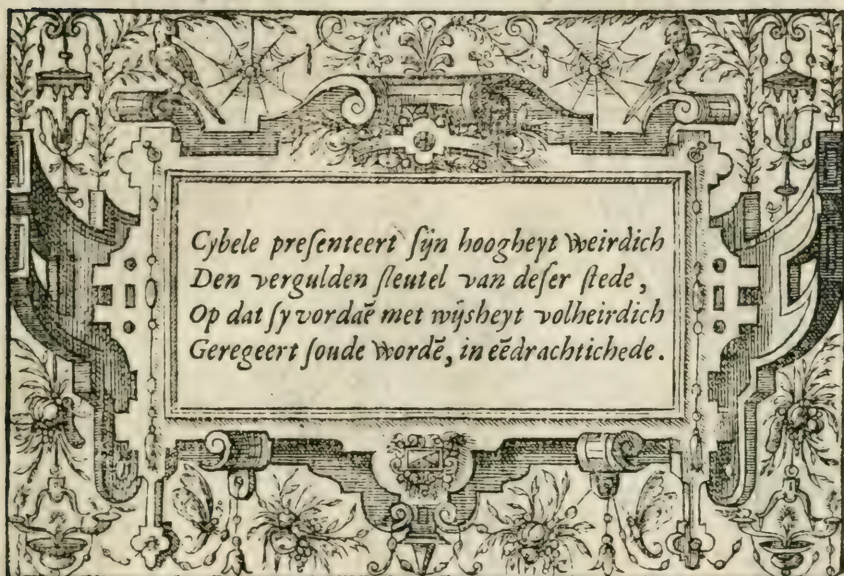
Iuno schenckt desen doorluchtighen Prince
Die binnen Brussel nu arriueert = sijn,
t'Gouvernement van dese Prouince,
Op dat t'lant wel soude gegouverneert = zijn.

Die tweede verchierde personagie die op het tweede tanneel stont / was ghenaemt Cybele / die de heydenen voortijts hieten die Goddinne der eerden/ die sijn hoogheyt eenen vergulden sleutel presenteerde/ soomẽ dat aen die naestvolghende figure naerder mercken mach.

II.

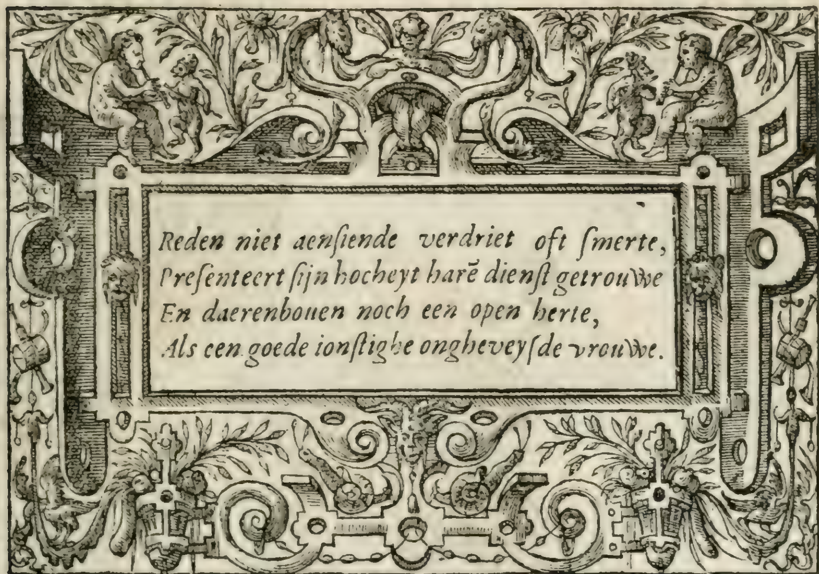
Deſe naeuolghende vier reghels dichts/ſtonden in een rolle ombanghen/in een compertement bouen haer hooft gheſchreuen.

Die derde vercierde ſchoon weſelijcke maecht/ die op het derde tanneel/oft tabernakel ſtont/ was ghenaemt Reden/ hebbende in deen hant eenen breydel/ ende in dander hant een open herte/ dwelck ſy ſijne doorluchticheyt preſenteerde/ſo deſe naeſtvolgende figure dat claerder bethoont.

Bouen haer hooft stont een rabatrolle in een constich compertement / daer dese naeuolghende vierlaye inne gheschreuen stont.

Jnde vierde tabernakel stonden twee schoon weldige maechden/uyttermaten costelijck verchiert/met gouden en silueren laken/ dwelck gheboorduert was met peerlen/ ende ghesteenten (namelijck) Hebe ende Voluptas / die tusschen hen beyden hielen een corfken met groen cruydekens ende bloemkens/ die sy voor sijn doorluchticheyt stroyden/ soomen naerder aen dese nauolghende figuere aenschouwen mach.

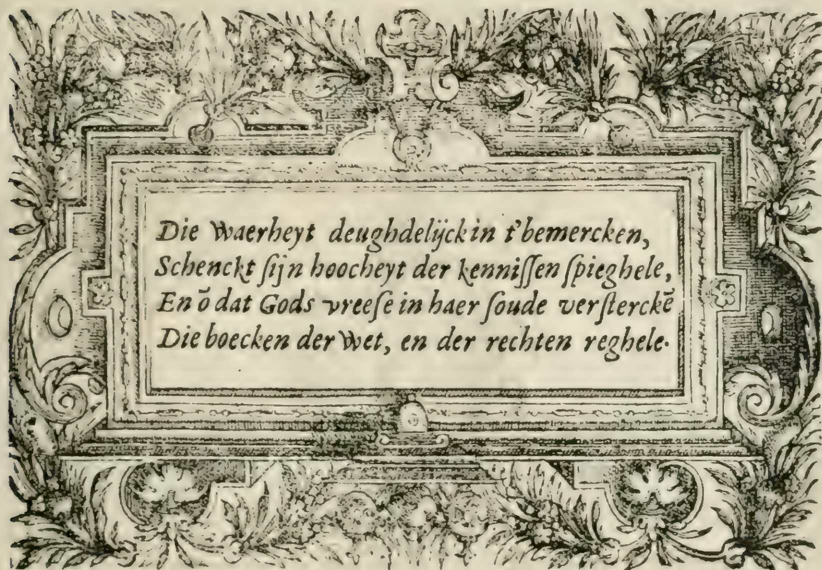
Bouen haer hooft voor het tanneel stonden dese nae-
volghende vier reghels dichts gheschreuen/ op een rabat-
rolle / die in een constich compertement begrepen was.

Hebe en Voluptas, ō een verfroeyen-lustich
Die d'edel gheestē doē groeyen jeuchdelijck,
Haer bloemkens vā Weeldē stroeyē-rustich
Voor sijn hoogheyt, uyt ionstē vreuchdelijc.

Inde vijfde tabernakel stont een statelijcke schoō maecht/ ghenaemt die Waerheyt/ hebbende in deen hant den spieghel der kennissen/ ende in dander hant twee boecken / te weten/ den boeck der wet/ ende den boeck der rechten/soo die naeuolghende figure dat claerder bewijst.

Bouen voor tanneel stont een rabatrolle/ in een constich compertement omvanghen/daer vier reghels dichts in gheschreuen stonden/ waer van den teneur hier naer volcht.

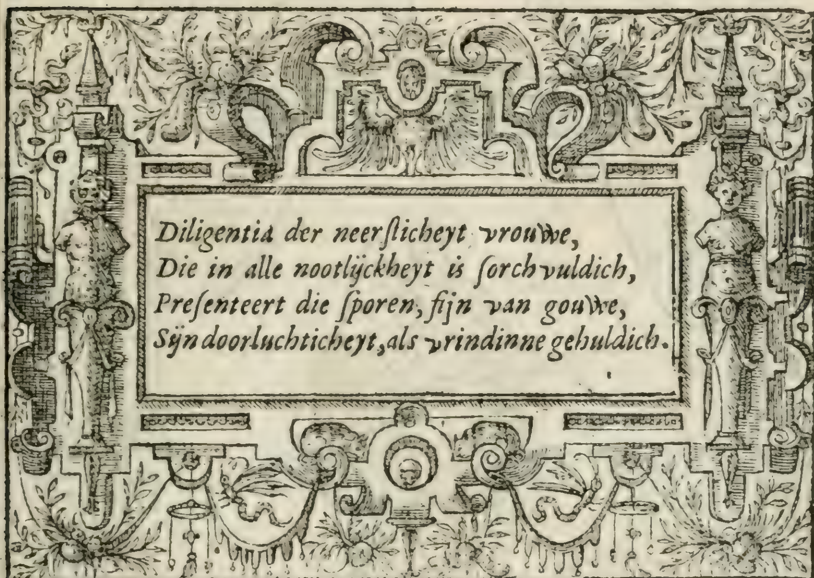

Inde seste neese / oft tabernakel stont een sorchuuldighe maecht/ met d'abijt opgheschurst/ ghenaemt Diligentia/met twee gouden sporen inde hant/ die sy sijn doorluchticheyt presenteerde/ soo dit nauolghende beelt genoech uptwijst.

VI.

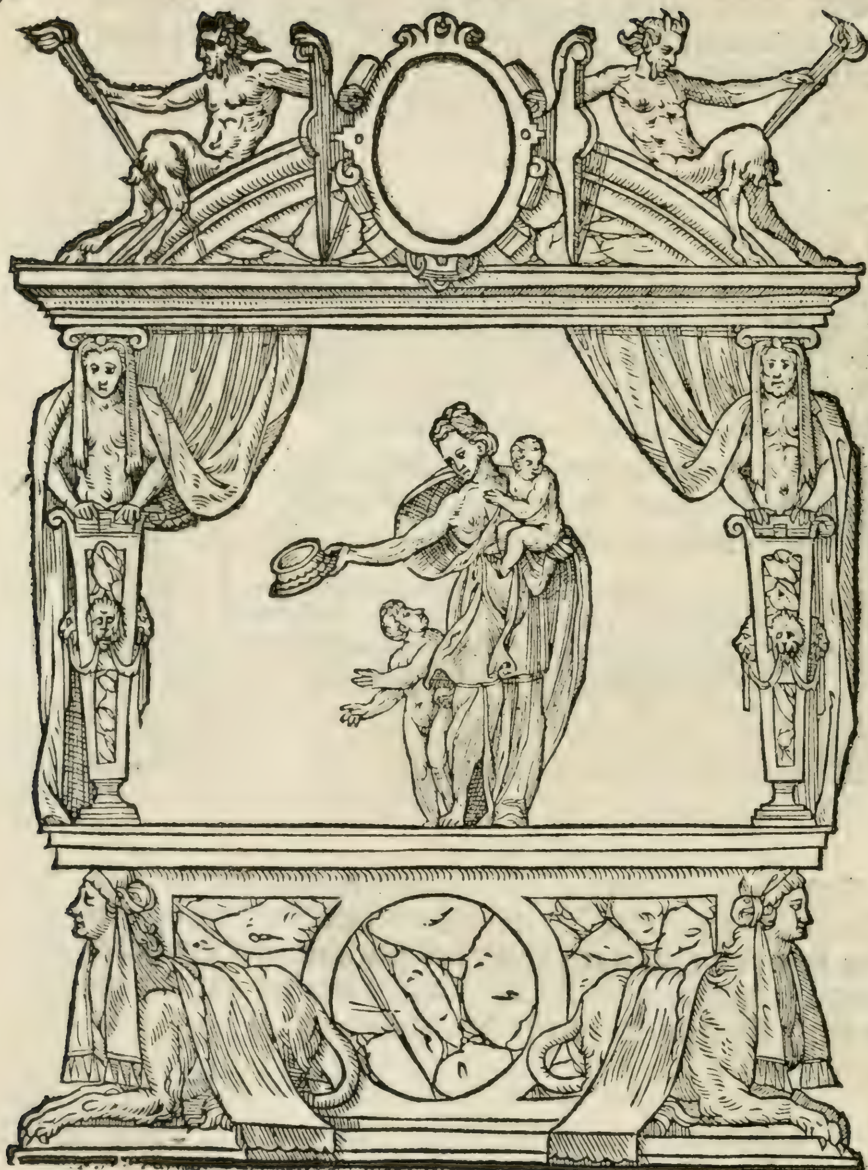

Den teneur vande rabatrolle/ die bouen op het tanneel in een compertement ghescreuen stont / sullen die vier naestvolghende regulen dichts vermellen.

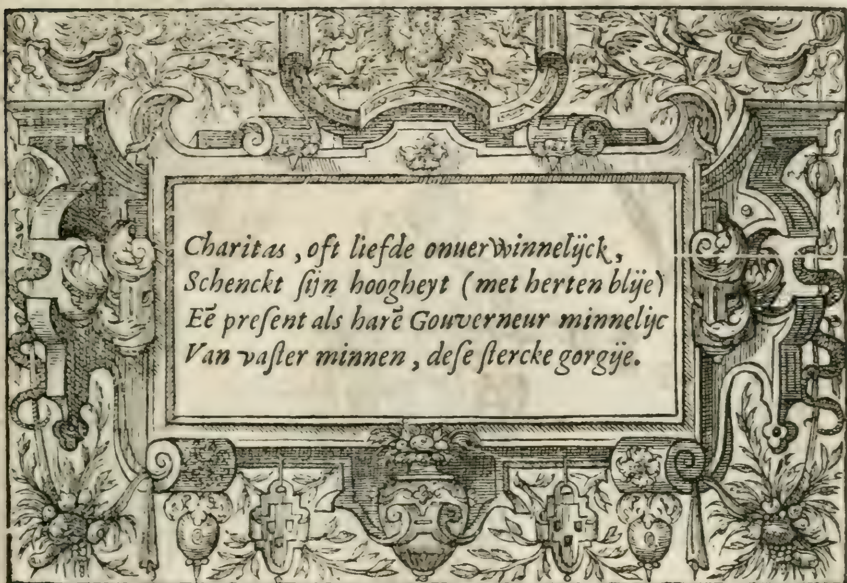

Inde seuenste tabernakel/ stont een minnelijcke maecht Charitas ghenaemt/ seer lustich verchiert/ met een kindeken op dē erm/ ende een ander neffens haer/ die sijn hoocheyt een gorgye presenteerde/ soo ghy aen dit naevolgende beelt figurelijck moecht aenschouwen.

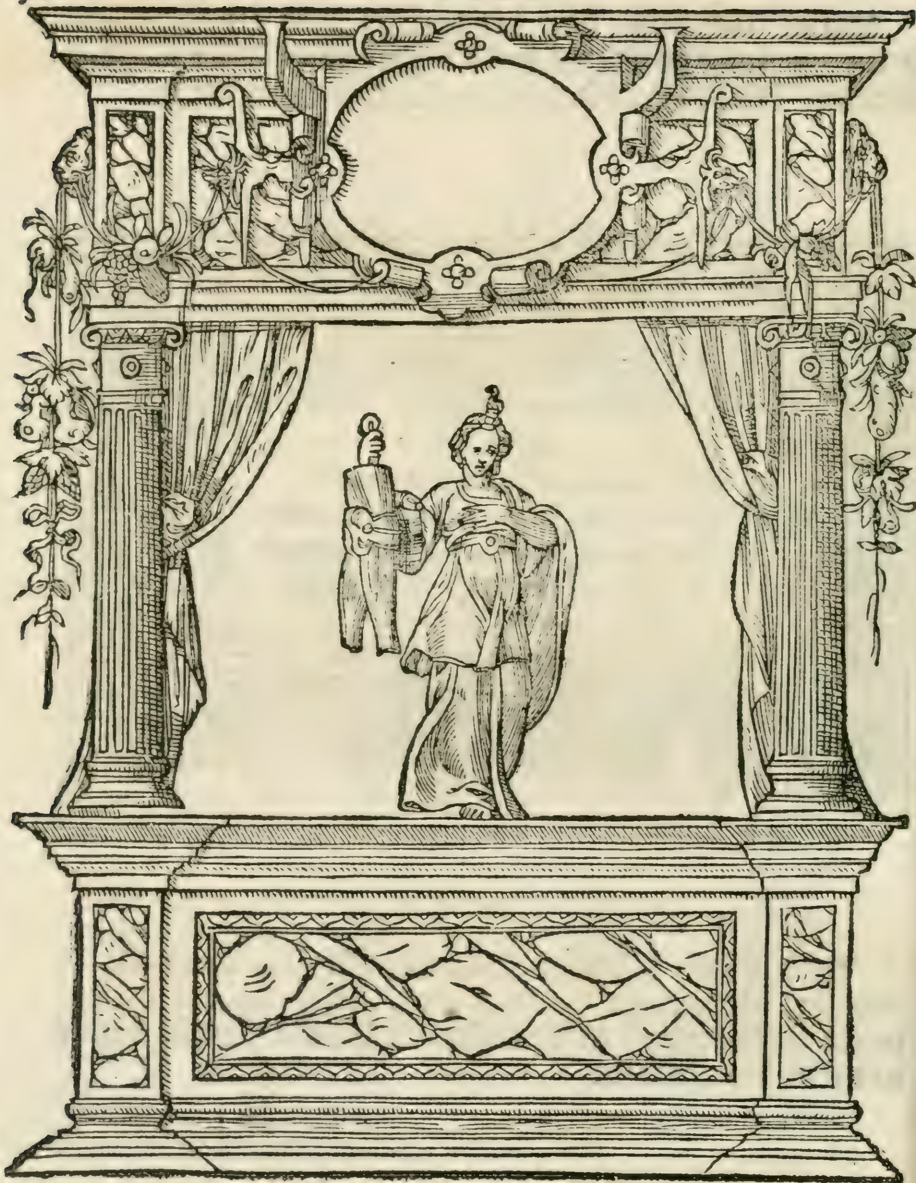
VII.

Bouen haer hooft voor het tanneel stont een rabatrolle/ die omringht was met een compertement/ daer in ghescheuen stont tghene des/ende alsoo hier naer volght.

Inde achtste tabernakel/stont een schoon stantvastighe maeght/ ghenaempt Constantia/ die sijn hoogheyt presenteerde cuyssotten/ en greuen/ soo die naervolghende figure dat claerder uytbeelt.

Op die rabatrolle die voor het tanneel hinck/stonden dese naevolghende vier regulen dichts/ in een compertement ghescreuen.

Constantia *permanent in eeren bleuen,*
Die in gheen perijckel en is beswaert,
Schenckt sijn hoogheyt cuyssotten en greuen,
Als een ghestandich Prince van hoogher aert.

Inde neghenste tabernakel stont een cloecke maeght/ by name Magnanimitas / seer rijckelijck verciert en ghedoreert / die sijn doorluchticheyt brassalen en hantschoenen presenteerde/ soomen aen die naestvolghende figure naerder sien mach.

IX.

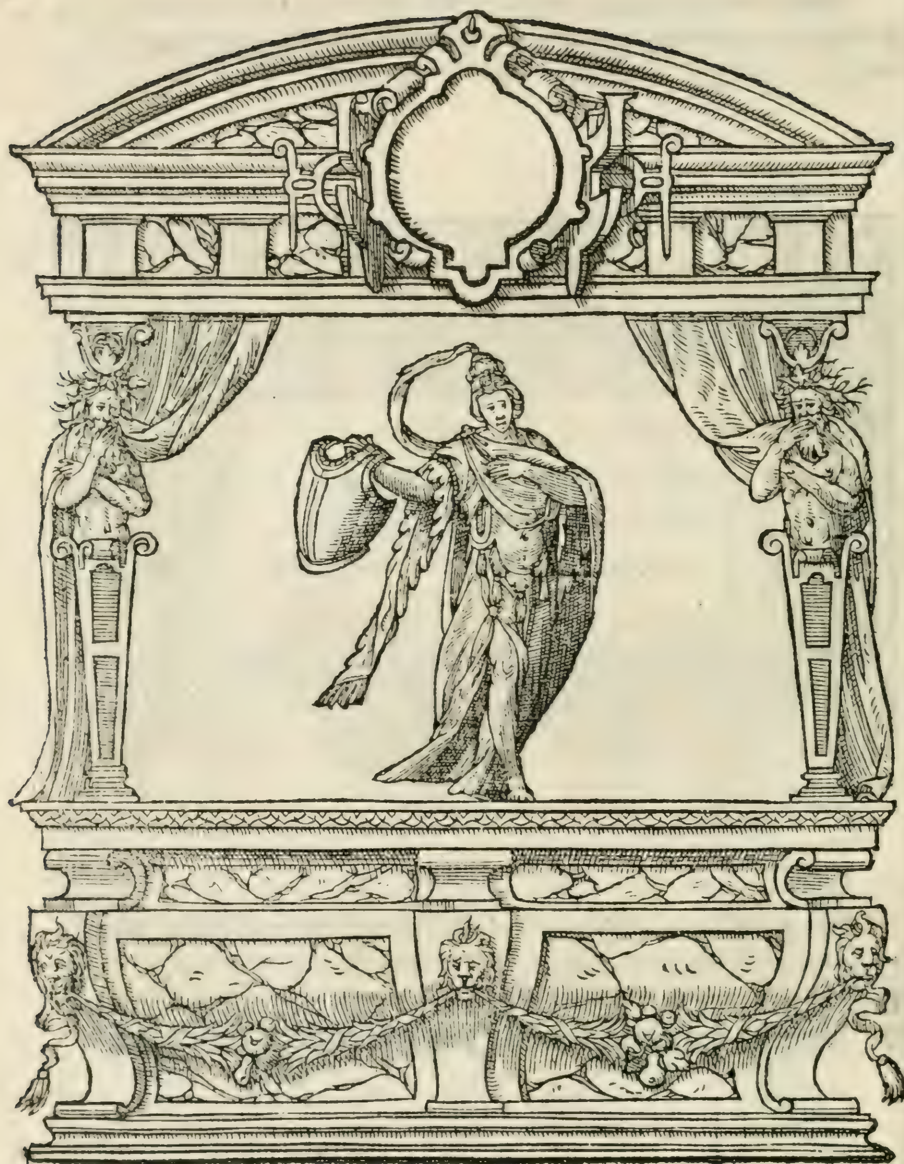

Den teneur vande rabatrolle/ die voor het tanneel/ in een compertement gheschreuen stont/ volght hier naer.

Magnanimitas groot van valeure,
Presenteert sijn hoogheyt, als thooft der baroenen,
(Wyens ermen onwijckelijck zijn in labeure)
Wt rechter ionste, brassalen en hantschoenen.

Inde thienste tabernakel stont een seer schoone ionghe deuote maeght/ ghenaempt Fides/ hebbende tghesichte naer den hemel/ die sijn doorluchticheyt een curasse presenteerde/ soo ghy hier voor u ooghen ghemaeckt siet staen.

X.

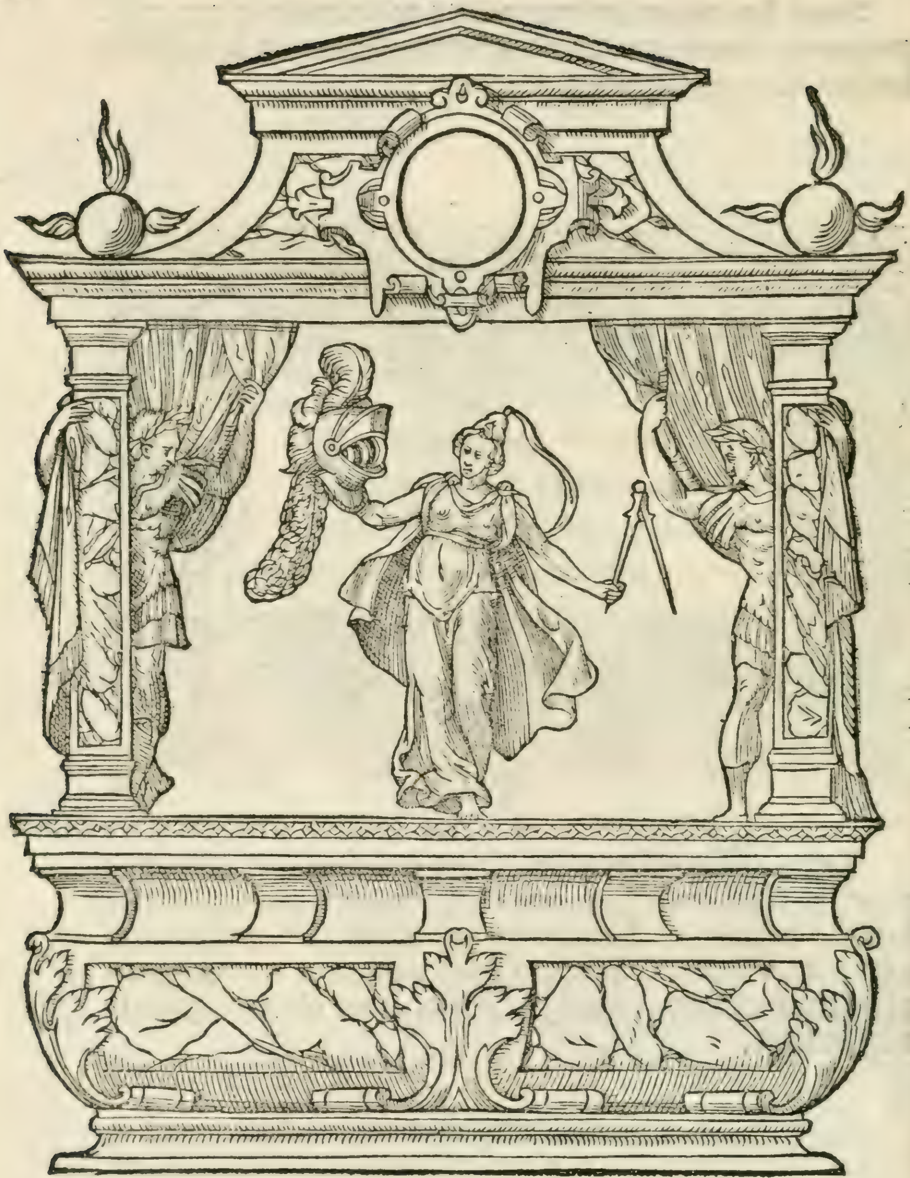

Bouē stont voor het tanneel een rabatrolle/in een compertement begrepen/ daer dese naevolghende vier regulen dichts inne gheschreuen stonden.

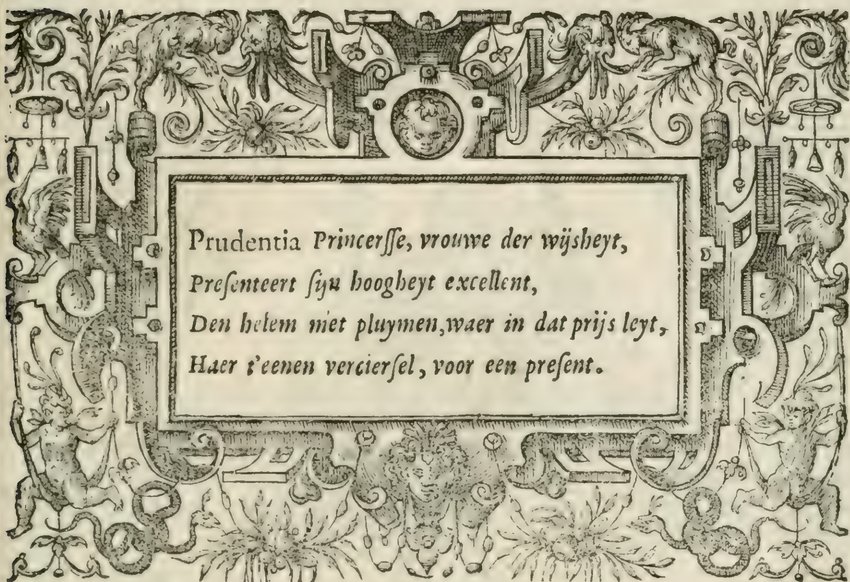
Fides *gheloouich, blinckende illumineus,*
Volstandich in dese aertsche trasse,
Presenteert (voor een ghifte precieus)
Sijn hoogheyt, om wapenen dese quirasse.

Inde elfste tabernakel stont een seeghbaer schoone maeght/ ghenaemt Prudentia/ hebbende in deen hant een serpent/ ende in dander hant eenen helem metten timmer/ ende plupmen/ die sy sijn hoogheyt presenteerde inder vueghen ende manieren ghelijck sy hier naer tleuen gheconterfeyt staet.

XI.

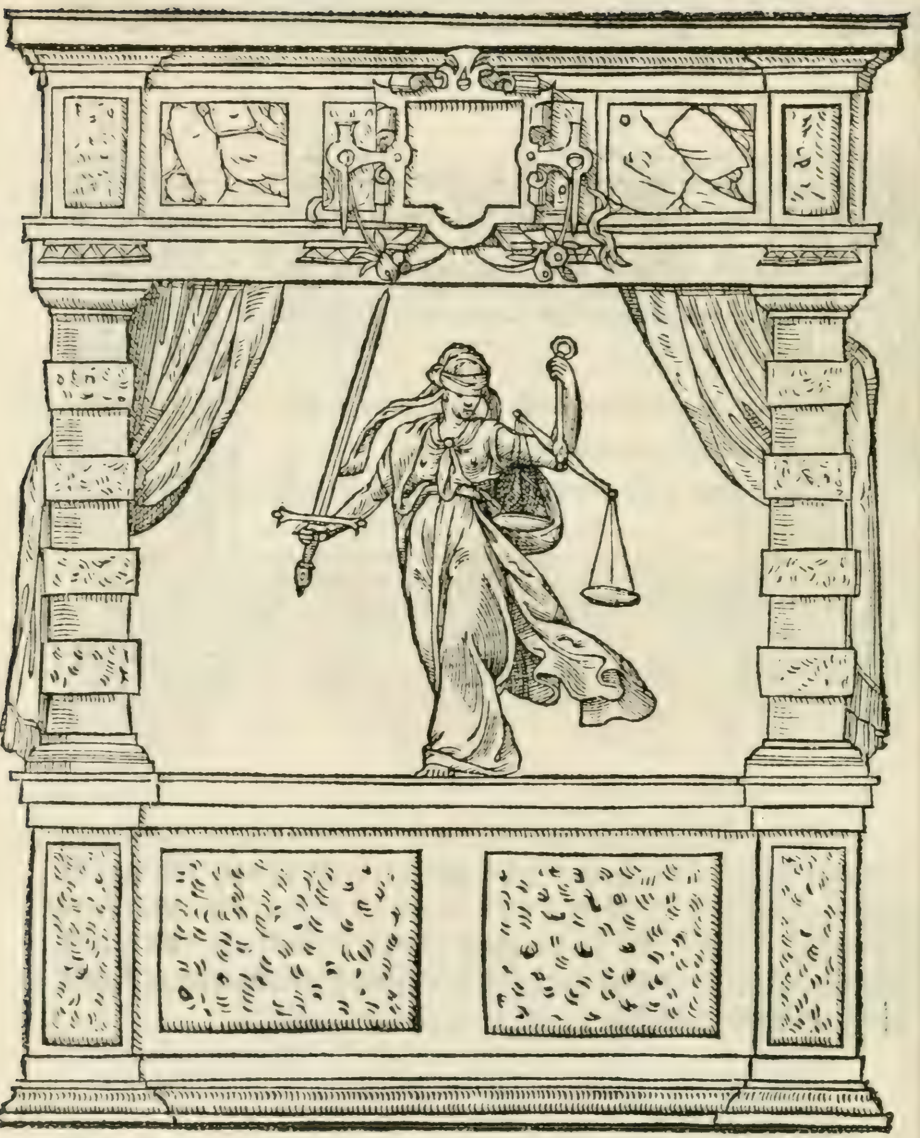
Voor het tanneel stont oock een rabatrolle in een compertement / daer dit naevolghende morael in vier reghels dichts inne gheschreuen stont.

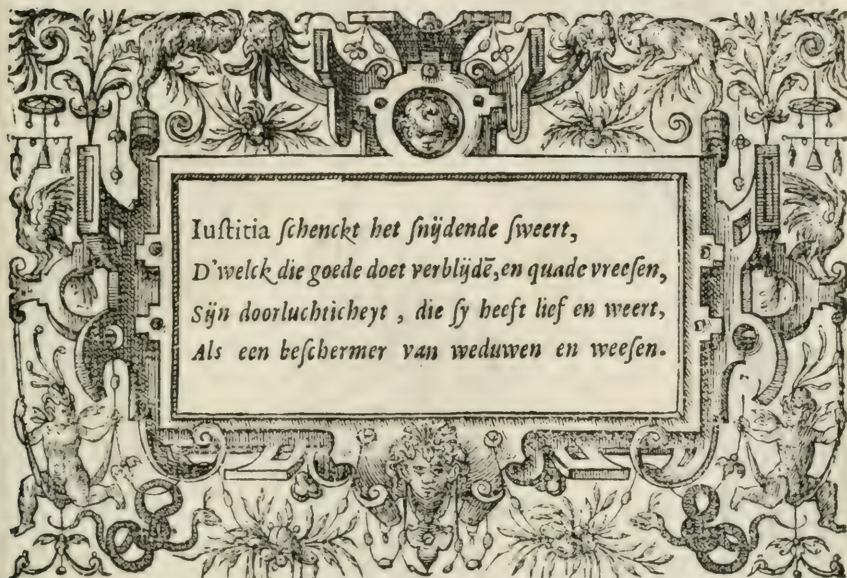
Prudentia *Princersse, vrouwe der wijsheyt,*
Presenteert syn hoogheyt excellent,
Den helem met pluymen, waer in dat prijs leyt,
Haer t'eenen verciersel, voor een present.

Inde twaelfste tabernakel stont een rechtsinnige maeght/ ghenaempt Iustitia/ hebbende d'ooghen verbonden/houdende in d'een hant een balance/ ende in d'ander hant een bloot sweert/ dwelck zy sijn doorluchticheyt presenteerde / gelijck de naevolghende figure ghenoech uptwijst.

XII.

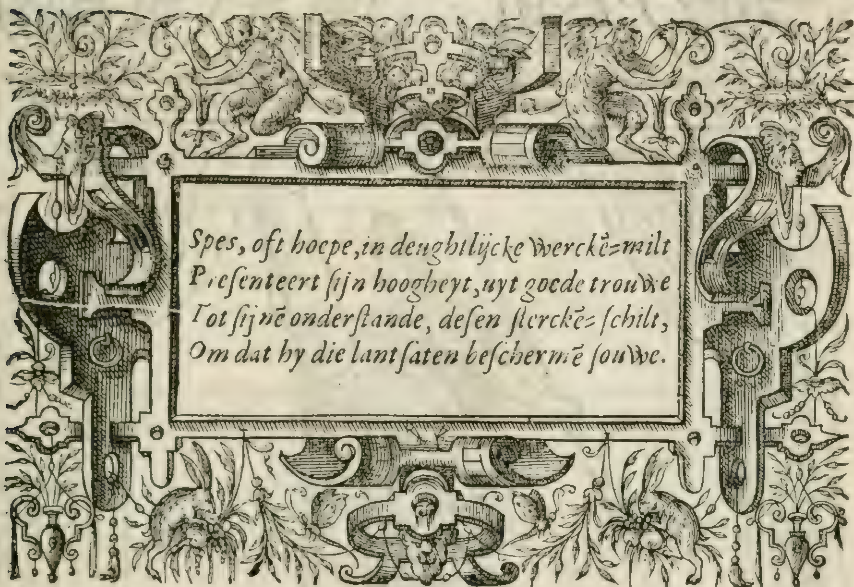
Die rabatrolle die bouen voor tanneel in een constich compertement gheschreuen stont / was aldus luydende.

Inde derthienste tabernakel stont een deughdelijcke maeght / Spes oft hoepe ghenaempt / met eenen ancker in d'een hant / ende in d'ander hant die wapen van sijne doorluchticheyt / seer rijckelijck ende constich op eenē schilt ghefigureert / soomen aen die naestvolghende figure claerlijck mercken mach.

Den teneur vande rabatrolle/ die bouen op het tanneel in een compertement gheschreuen stont/volght hier naer.

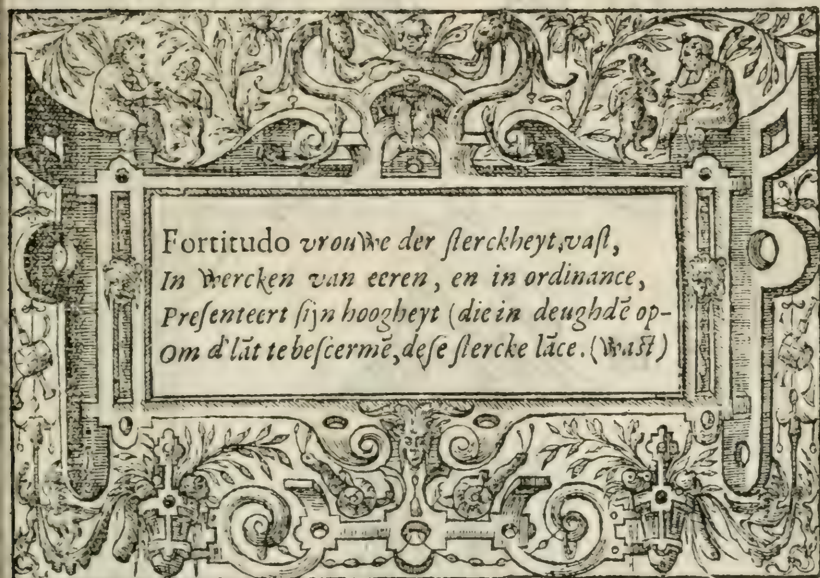

Inde veerthienste tabernakel stont een vrome maeght/ by name Fortitudo/ houdende in deen hant eenen ghebroken pilaer/ende in dander hant een lance/ die sy sijne doorluchticheyt presenteerde/ soomen aen dese figure claerder mercken can.

XIIII.

Die rabatrolle die bouen voor het tanneel in een compertement gheschreuen stont/ was aldus luydende.

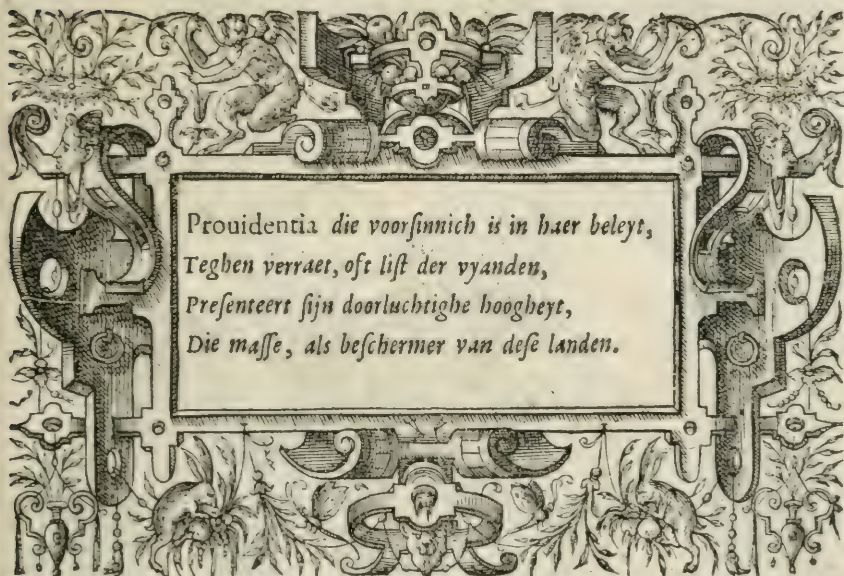

Inde vijfthienste tabernakel stont een voorsichtighe maeght/ ghenaempt Prouidentia/ excellentelijcken gheaccoutreert/ die sijn doorluchticheyt die masse presenteerde/ so dese naevolghende figure (die ghy hier voor ooghen naer tleuen ghecontersteyt siet staen) dat merckelijck is uytbeeldende.

XV.

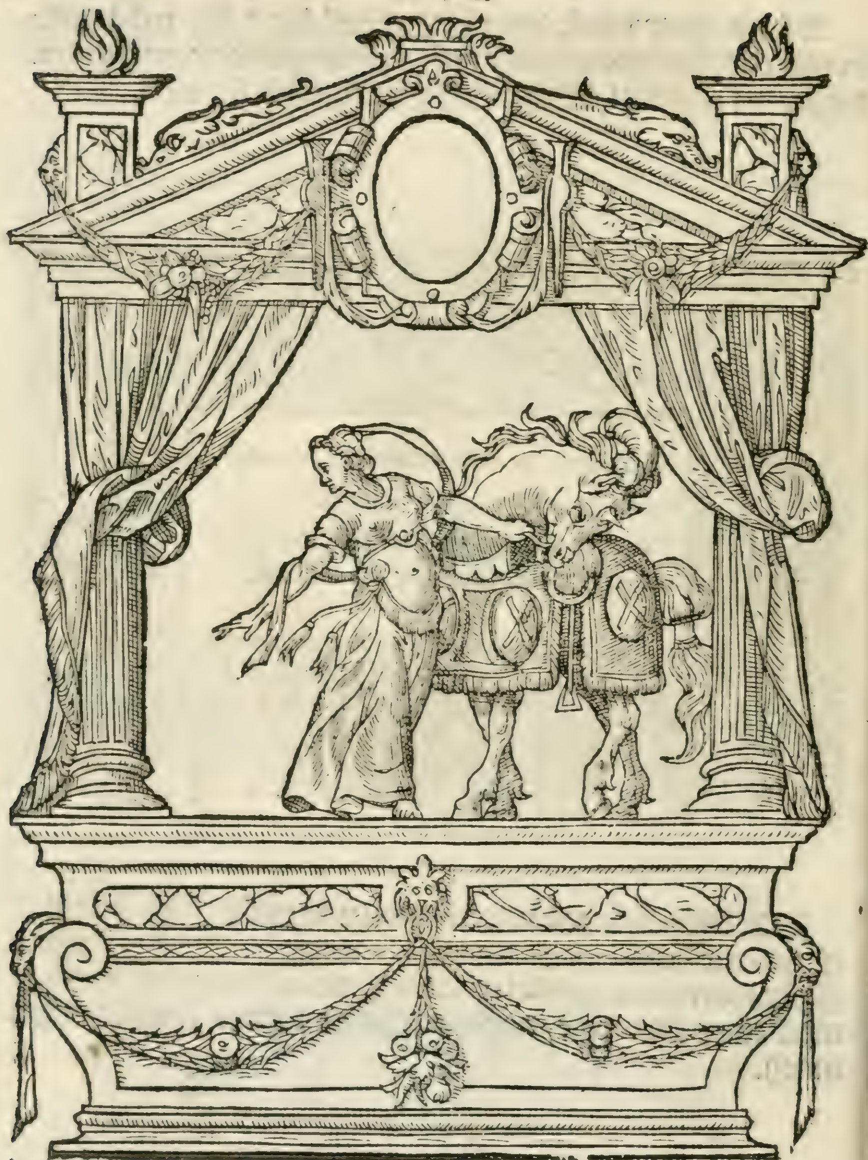

Bouen haer hooft voor het tanneel stont een rabatrolle in een compertement/ daer dese naevolghende vier regulen dichts/ in capitael letteren/ op gheschreuen stonden.

Inde sesthienste tabernakel stont een ghelucķige maeght/ ghenaemt Perseuerantia/ houdende mette hant een coragieus ghebaerdeert peert/costelijck met gout en silver verciert/ soomen claer aen dese naestvolghende figure aenschouwen mach.

XVI.

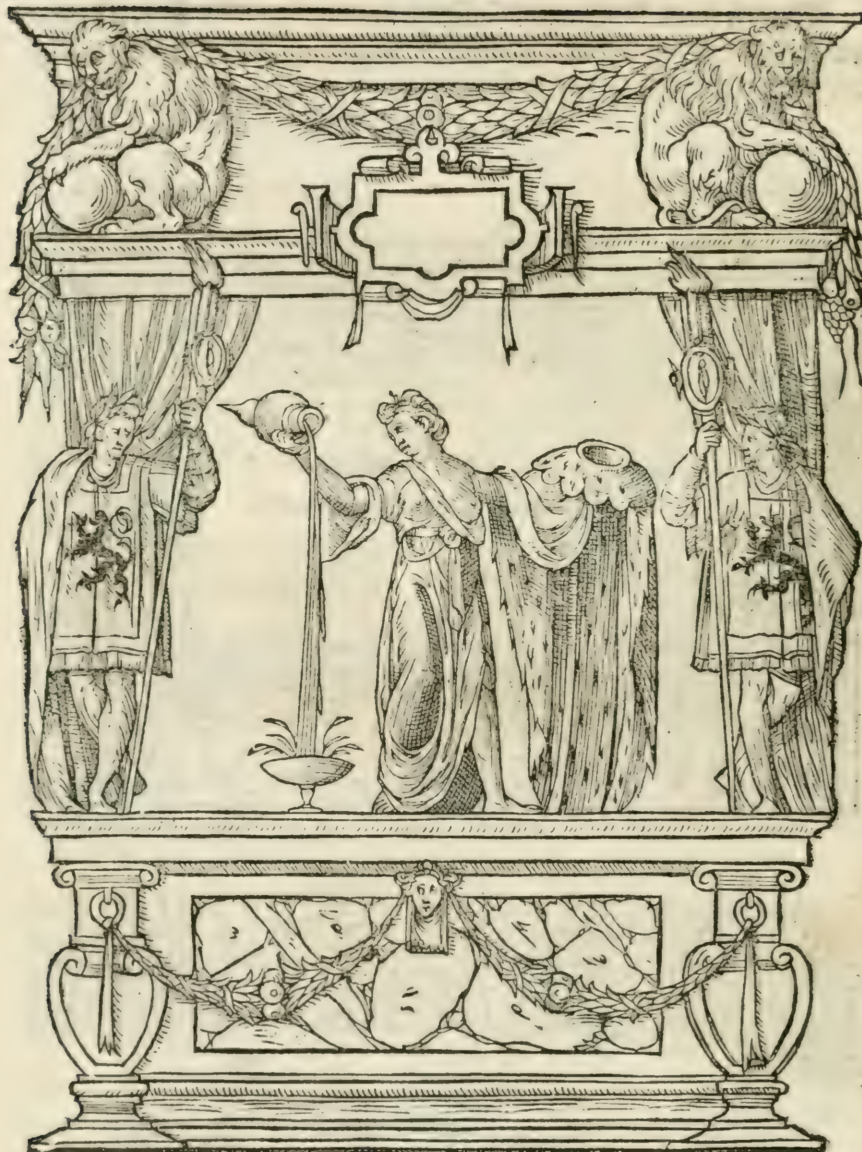

Bouen voor het tanneel/ stont een rabatrolle/ in een compertement beuanghen/daer dese naevolghende vier regels dichts inne ghescreuen stonden.

Perseuerantia *diligent, vol deughden weirt,*
Naer veel aerbeyts, door een goet behaghen,
Presenteert sijn hoogheyt dit ghebardeert peirt,
D'welck haer in eeren door alle last sal draghen.

Inde seuenthienste neese / oft tabernakel stont een gheschickte maeght ghenaemt Temperantia/ die sijn hoogheyt presenteerde een costelijck Keyserlijck habijt/genaemt t'Habijt van eeren/soomen aen die naestvolghende figure mach mercken.

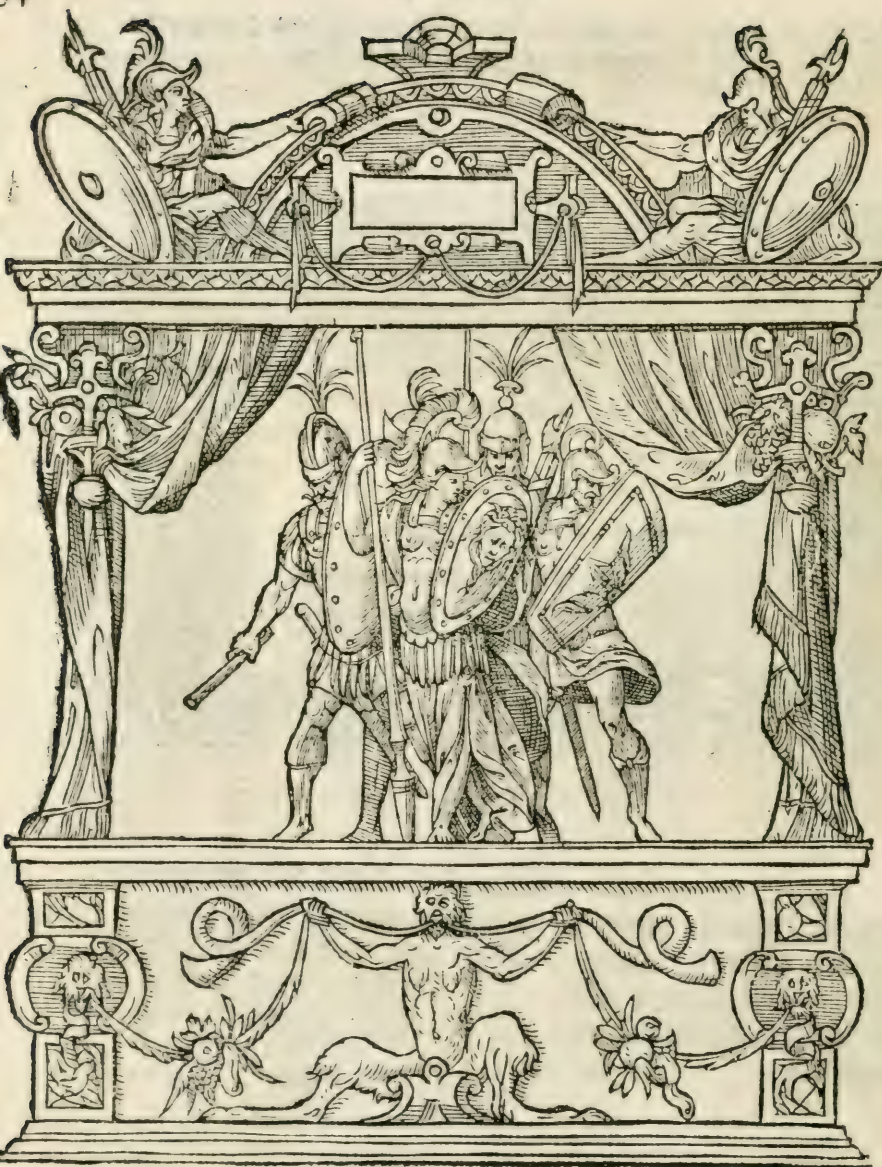
XVII.

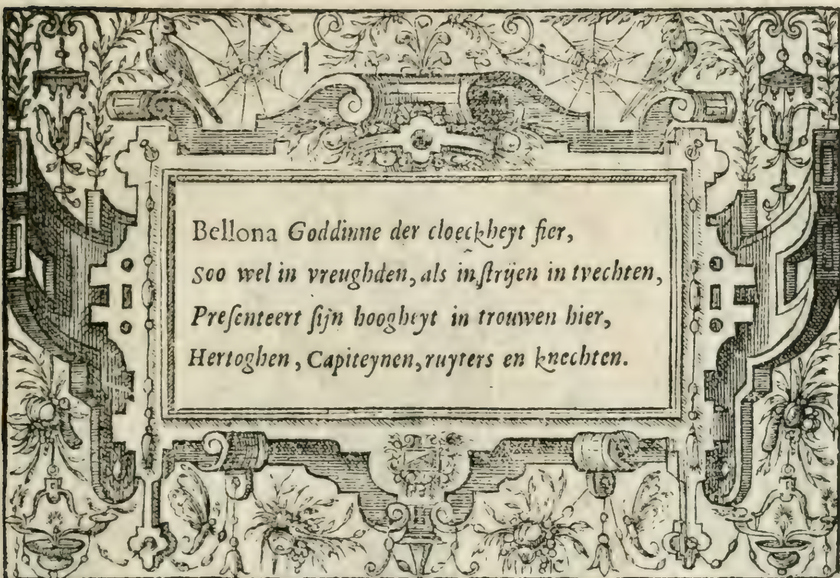
Die rabatrolle die bouen haer hooft in een comperte-ment gheschreuen stont/ was aldus luydende.

Inde achthienste tabernakel stont een corragieuse maeght / ghenaemt Bellona / inde ghedaente van Pallas/ met een antijck wapen-rocxken aene / die sijn doorluchticheyt Capiteynen/ ruyters en knechten presenteerde/ so dese naevolghende figure dat claerlijck ghenoech is uyt-wijsende.

Daer stont een rabatrolle / een constich compertement omvanghen voor het tanneel / daer dese vierlaye in ghe-schreuen stont.

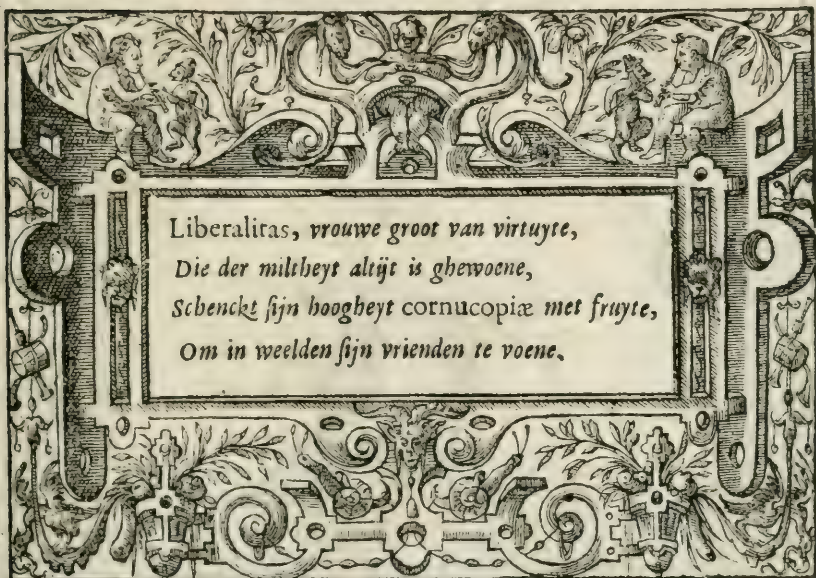

Inde neghenthienste tabernakel stont een schoon lieflijc-ke / milde / aenghename maeght / ghenaempt Liberalitas / die sijn doorluchticheyt presenteerde eenen horen met alderley vruchten / diemen Cornucopia noempt / met d'ander hant stroyde sy ghelt / soo die naevolghende figure dat naerder uytwijst.

XIX.

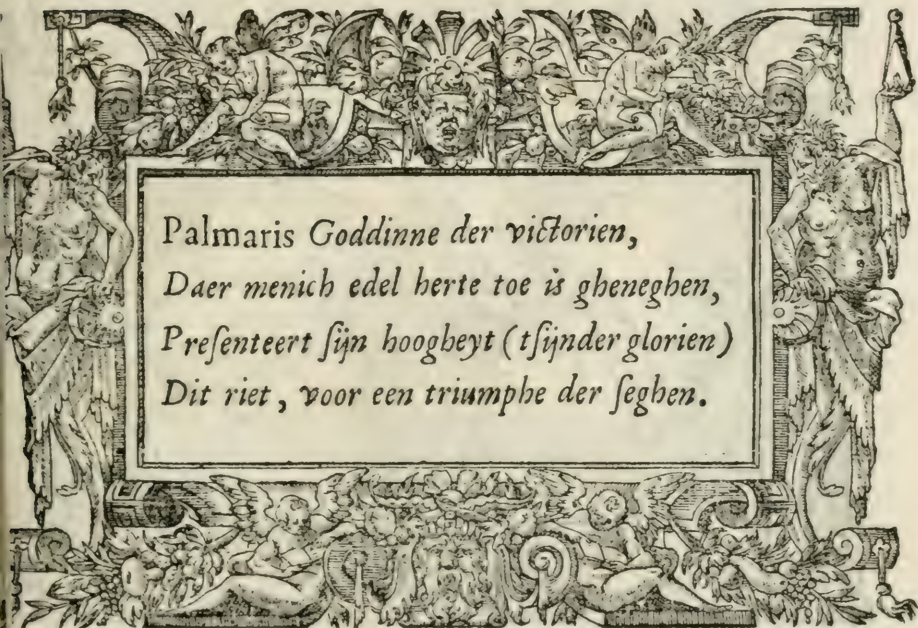
Bouen inde rabatrolle stonden dese vier regulen dichts/ in een constich compertement in groote letteren ghescreuen.

Inde twintichste tabernakel stont een schoon blijde maeght / met gout/ siluer/ ende alderley costelijcheyt verciert/ by name Palmaris / Goddinne der victorien/ die sijn doorluchticheyt een riet presenteerde / soomen merckelijck aen die nacvolghende figure sien mach.

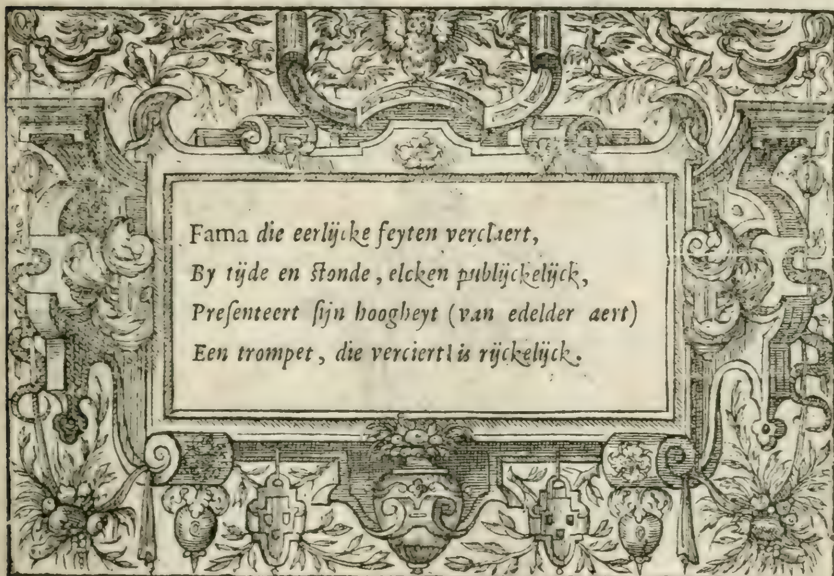
Jnde rabatrolle die voor het tanneel in een compertement omringht was / stonden dese naevolghende vier reghels dichts gheschreuen.

Jnde eenentwintichste tabernakel stont die ghevleughelde Fama / naer haeren eysch gheaccoutreert / die sijn hoogheyt een verciert trompet presenteerde / stekende op een ander trompet / soo dese naevolghende figure claerlijck genoech uytwijst.

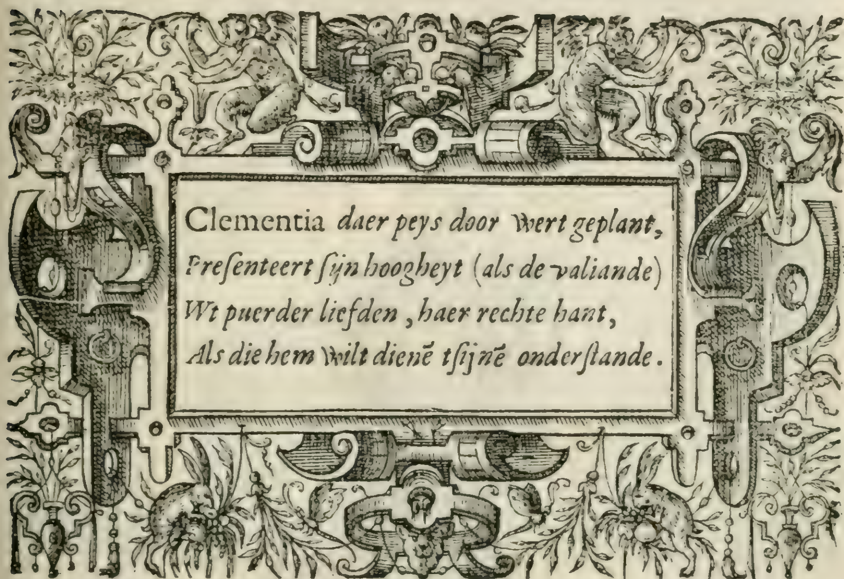
Bouen voor het tanneel stont een rabatrolle/in een constich compertement/ daer dese naevolghende vier reghels dichts in ghescreuen stonden.

Inde tweentwintichste neese/ oft tabernakel/ stont een schoon maeght/soet van wesen/die gelijck een Nimphe verciert was/ by name Clementia/ die sijn doorluchticheyt presenteerde haer rechte hant/ soo die figure hier naestvolghende/ dat openbaerlijck uytbeelt.

Den teneur vande rabatrolle/ die als die voorgaende omringht was in een constich compertement / volght hier naer.

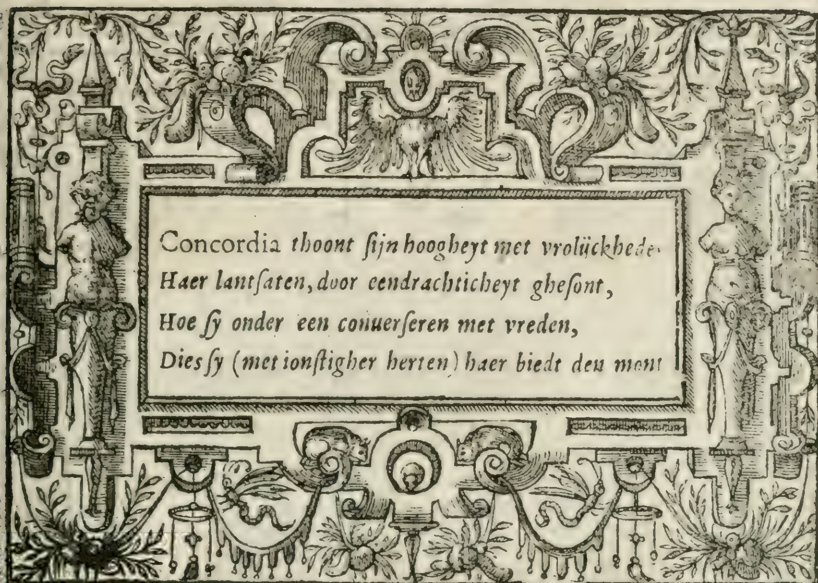

Inde drientwintichste tabernakel stont een seer lieflijcke maeght/ namelijck Concordia / die sijn doorluchticheyt het aensicht boot/ ende thoont haer/ dat d'ondersaten behooren in vrede te leuen/ soo het naestuolghende conterfeytsel uptwijst.

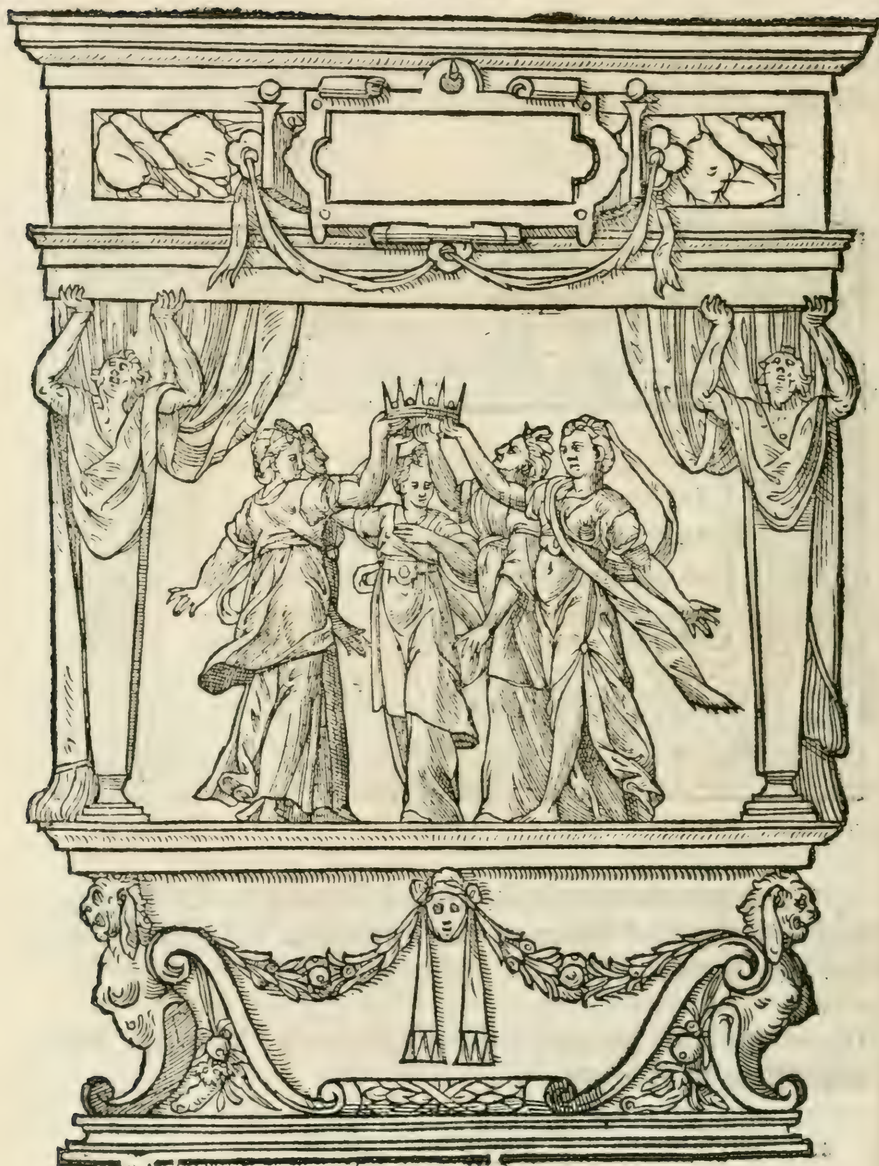
XXIII.

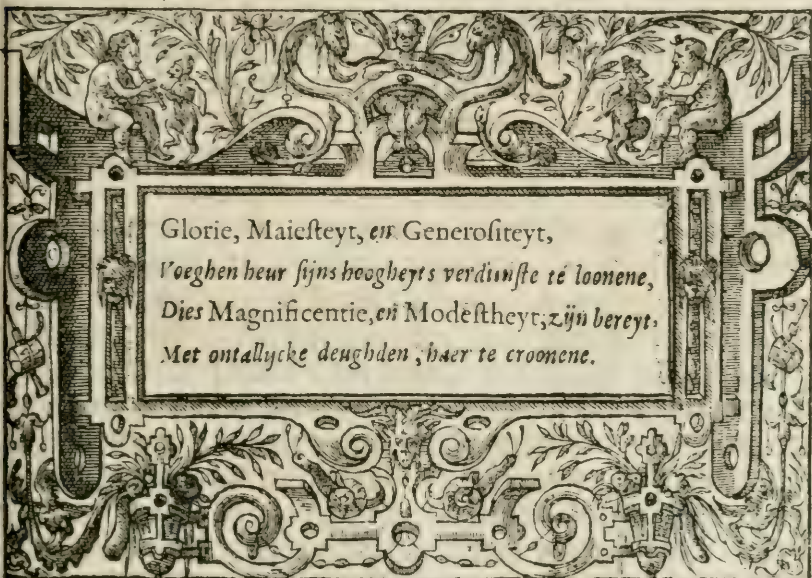
Bouen haer hooft int croonement/ stont die rabatrolle omringht met een compertement/ daer dese naevolghende vier reghels dichts inne gheschreuen stonden.

Inde vierentwintichste ende leste tabernakel stonden vijf uytnemende schoone/ doorluchtighe maeghden/ als die voorgaende seer rijckelijcken geaccoutreert/ namelijck Glorie, Maiesteyt, Generositeyt, Magnificentia, ende Modestheyt, die haer voeghden sijne doorluchticheyt met veel deughden te croonen.

Daer stont bovẽ in het croonement een rabatrolle/daer dese naevolghende vier reghels dichts met groote capitael letteren inne ghescreuen stonden.

Van aen dit voorseyde leste tanneel/ tot in d'innecomen van die Heuvelstrate / stonden groote viercante ghemarberde pilaren/ daer op d'een sijde hinghen die wapenen van die seuenthien landen/ constich met gout ende siluer verciert/ omringht met groen festoenen / ende met hanghende jopen/ die verciert warẽ met frutagien/ ende diuersche ghecoleurde bloemkens/ die noch so schoone van coleure waren (hoe wel dat buyten saysoene was) al oft sy uyt Alcionis hof ghehaelt gheweest hadden / die soo wel tswinters/ als tsomers bloemen draeght.

 Teghen

Teghen ouer dese voorseyde pilaren/ stonden dergheliicke pilaren / ontrent een hondert en vijftich in tgetale/ verciert met ghelijcke festoenen ende joyen/ daer ouerhant inhinghen die wapenen van sijne doorluchticheyt/ van Brabant ende Brussel/ ondertusschen waeren daer groote vergulden appelen op de voorseyde pilaren ghestelt; ghy sout voorwaer ghemeynt hebben/ dat het die hondert vijftich marberen/ columnen gheweest hadden/ daer den doelhof Lemny met verciert was.

Ghy hebt nv ghehoort ende figuerlijck ghesien/ hoe costelijck/ cierlijck/ ende triumphantelijck/ dat die voorseyde vierentwintich tanneelen/ midtsgaders die leuende personagien die daer op stonden/ toeghemaeckt sijn geweest.

Nu willen wy weder keeren tot d'ierste antijcke poorte/ daer wy sijn doorluchticheyt gelaten hebbẽ/ om voorts ordentlijck te vertellen / wat triumphante spectaculen inde voorseyde incompste (ter eeren van sijn doorluchticheyt) noch al zijn voortghestelt gheweest.

Als sijne voors. doorluchticheyt met sijnẽ Princelijcken state dese antijcke poorte gepasseert was / so verthoonde hem terstont ontrent de munte vander stadt van Brussel d'ierste tanneel ende poinct/ oft spectakel van sessen/ welck voorseyde tanneel/ oft Pegma verciert ende toeghemaect was buyten en binnen/ met costelijcke tappisserije/ met joyen ende veelderhande ander cieragien / wel soo cieratelijck al oft een Romeynsche Arcke triumphael gheweest hadde.

Op dit voorseyde tanneel stont een ionghelinck/ onsen Prince niet ongheliick/ die seer rijckelijck in d'accoutrement was/ ghenaemt Scipio/ die naer thof van eeren

den

den pat nam/ daer die Fame onder een pauilloen stont in een gout geel habijt met twee vleughels/ hebbende in d'een hant een trompette/ ende in d'ander die croone der victorien/ die sy Scipioni presenteerde: op die rechte sijde Scipionis/ ghinck die Deught/ tamelijck verciert/ die vertreden hadde onder haer voeten Saturnum/ die daer lach inde ghedaente van eenen wreeden naeckten man/ met twee vleughels/ houdende een seyssem in sijn een hant/ ende in dander hant een doot kindeken: op die slincke sijde Scipionis ghinck die Wijsheyt/ gelijck een hemelsche Sibylle/ die ghecleet was met wit purpur/ eñ hemels blau/ houdende in haer rechte hant eenen grooten openen boeck/ daer in gheschreuen stont/ In principio erat verbum, hebbende in haer slincke hant een slanghe bijtende in haren steert: daer daelde eenẽ heyligen Gheest van bouen op haer hooft: onder haer voeten lach tVernuft/ bouen inde ghedaente van een vrouwe / hebbende beneden eenẽ langẽ serpentẽ steert/ sy was ghehabitueert met een gout geluwe gheborduert weerschijnich habijt/ houdende in d'een hant eenen appel/ representerende den appel daer Adam inne ghebeten heeft: in dander hant hadde sy eenẽ lanteerne sonder licht: op haer hooft stont een vleermuys/ soo die ghelijckenisse vanden taffeele/ midtsgaders die ordineringhen vande figuren (die naer tleuen ghecontersfeyt zijn / ende hier naer gedruct staen) dat uytwijsen.

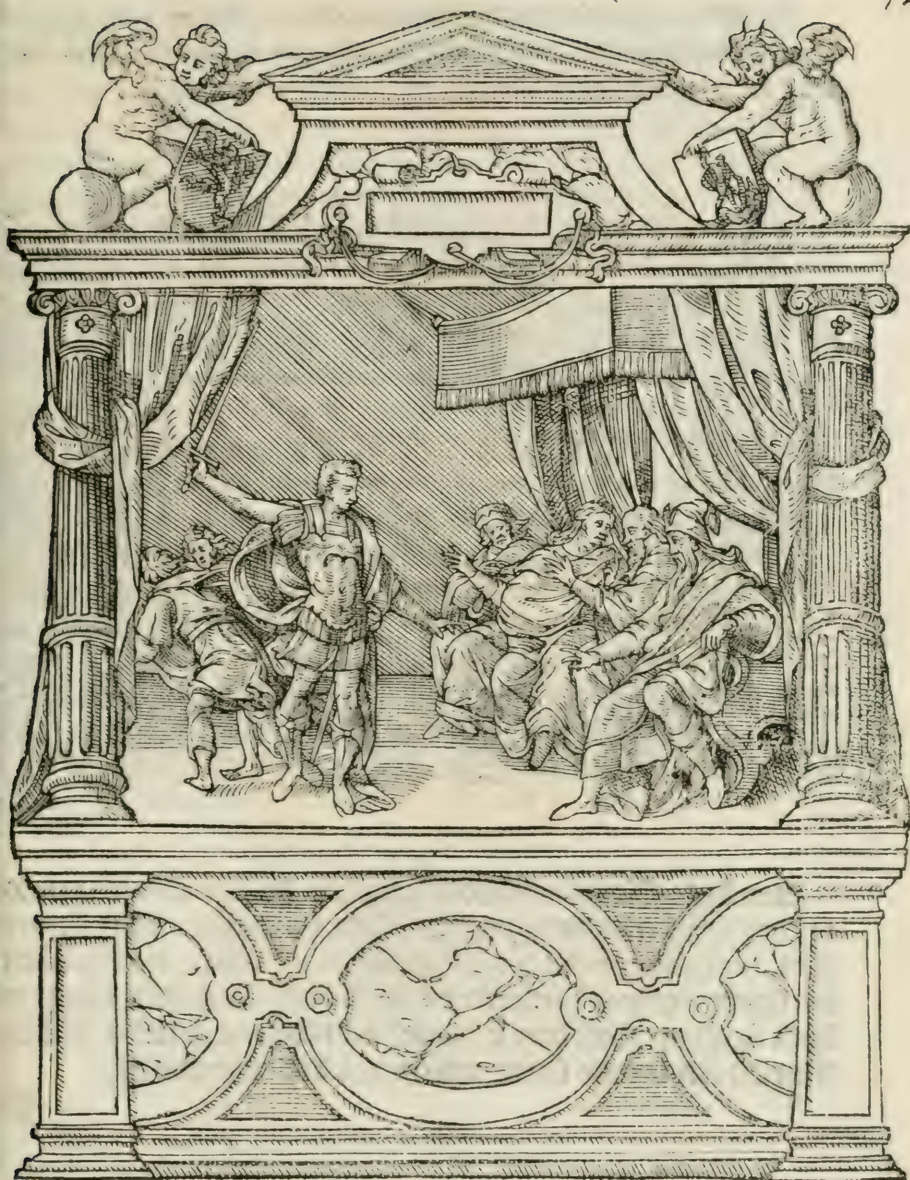
Bouen inde frontespice vandē tanneele was een rabatrolle in een constich compertement ghestelt/ waer af den teneur hier naer van woorde te woorde volght.

Ghelijck die deught, en die Philosophije,
Scipionem hebben ghegouverneert,
En byſtantelijck in ſijnen ionghen tije
Tot int hoff van eeren gheconvoyeert,
Soo vvert ſijn hoogheyt, die hier nu arriueert,
Vergheſelſchapt in ſijn ionghe ieught ſoock,
En volcomelijck gheinformeert
Van die vvijsheyt, en van die deught ſoock.

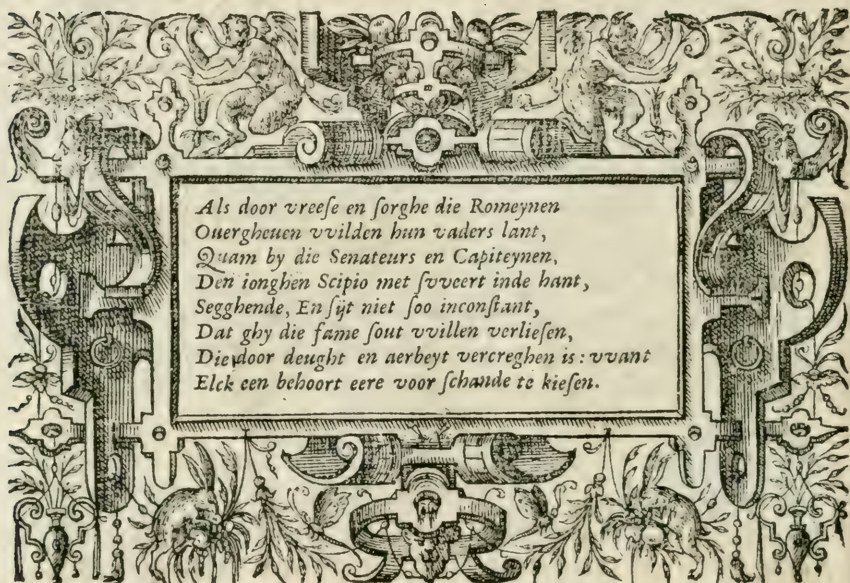
Jn d'uytgaen van die corte Ridderstrate/ stont die tweede antijcke poorte/ inde selue ghestaltenisse als die voorgaende daer wy die particulariteyten eens af beschreuen hebben.

Den voorseyden doorluchtighen Prince voorts gereden zijnde tot aen sinte Claes fonteyne/heeft daer ghesien tsijnder eeren opgerecht het tweeste tanneel/ triumphantelijck verciert/gelijck het eerste. Op dit voorseyde tanneel saten die Senateurs/ in tsenaet vergadert/ op sijn antijcx gheaccoutreert inde gedaente van statelijcke Raets-heeren/ uytbeeldende hoe sy voortijts uyt vreese van Hasdrubalis so inconstant waren/ dat sy hem Italien wilden overgheven: voor welcke voorseyde Senateurs quam Scipio metten blooten sweerde inde hant/ segghende/ Also langhe als mijn cracht dat vermach/ so en sal mijnen vaderlande dat niet ghebeuren: ende verthoonde hun datmē die fame (diemen door deught ende aerbeyt vercrijght) met schande niet en behoort te verliesen. de Vreese ende Sorge naer hunnen eysch geaccoutreert vloden van Scipione/gelijck die figure hier naestvolghende (naer tleven ghecontersfeyt zijnde) dat uytwijst.

Bouen voor het tanneel hinck een rabatrolle / omringht in een constich compertement / daer dese naevolghende balade in ghescreuen stont.

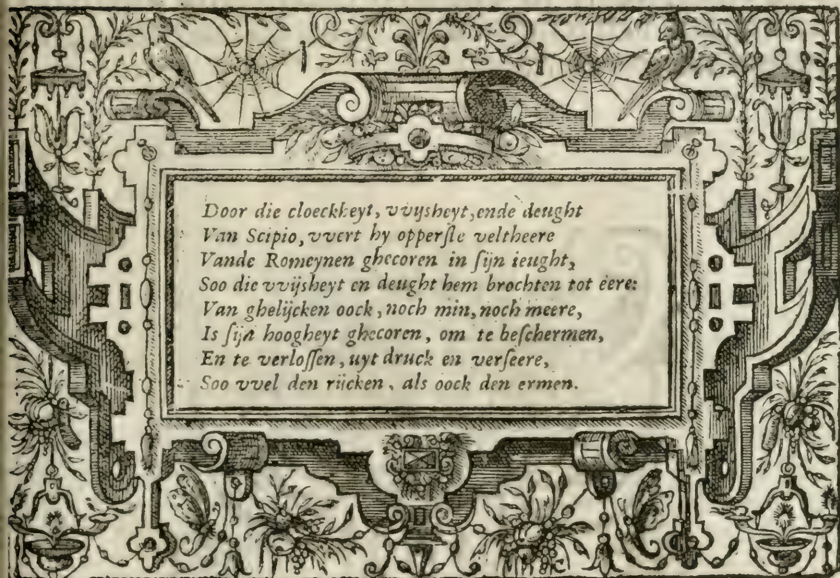
Aen sinte Claes kerckdore stont die tweede antijcke poorte toeghemaeckt ende verciert / so wy u die hier voor figuerlijck verthoont / ende die particulariteyt beschreuen hebben: de straten waren hier ontrent soo rijckelijck ende triumphelijck verciert / al oft den Tempel van Diana geweest hadde / dwelck een vande seuen wonderen der werelt was.

In d'innecomen vande groote merckt / stont het derde tanneel seer rijckelijck toeghemaeckt / inde selue forme ende maniere ghelijck het ierste / daer wy voor af vermaent hebben: op dit voorseyde tanneel saten die Senateurs ghehabituweert naer haer qualiteyt / daer sy Scipionem opper veltheer cosen. Die Deught eñ die Wijsheyt stonden by hem rijckelijck verciert / met gouden ende silueren gheborduerde habijten / vol peerlen / ghesteenten / ende alderley costelijckheden. die Deught was statelijck ghecleet: die Wijsheyt was op sijn antijcx inde ghedaente van die Goddinne Pallas ghehabituweert / hebbende den schilt Meduse in d'een hant / in d'ander hant een lance: sy hadde op thooft eenē helm met vierderley pluymen. Die Fame was ghehabituweert so wy die hier voor gedecifreert hebbē. Dese voornoemde drie personagien brochten Scipionem tot dien staet. Die Gierichheyt lach ondē die voetē vande Deught verplet / met eenen sack half vol ghelts / daer sy tghelt met hantvollen uyt nam en leyt in haren schoot. Onder die Wijsheyt lach die Eergiericheyt / treckende naer haer die werelt / scepters ende croonen / ghelijck dese navolghende figure (die naer tleuen ghecontersfeyt is) dat naerder uytbeelt.

Bouen in het croonement van het tanneel/hinck een tabatrolle in een compertement omringht/daer op dese naevolghende acht regulen dichts ghescreuen stonden.

Die derde triumphante antijcke poorte/soo ghy die hier vore figuerlijck hebt ghesien/en stont niet wijt van dit leste voorseyde tanneel/noch costelijcker toeghemaeckt dan die voorgaende/dwelck wy om die cortheyt hier laten te repeteren.

Het vierde tanneel stont voor den heuvel op dẽ hoeck vanden grooten merckt/ rijckelijck verciert/ ghelijck die ander voorgaende/ op welck voorseyde tanneel stont Scipio in tvolle harnas / doende met weynich volckx die groote heyrcracht Hannibalis vliedẽ/die Italien meynde te bringẽ tot slavernijen. Onder die voeten Scipionis lach eenẽ ghequetsten Capiteyn/ midtsgaders alderhande munitie van orloghe/ so die figure hier naestvolghende dat naerder uytwijst.

Daer hinck een rabatrolle voor het tanneel in een constich compertement/ daer dese naevolghende acht regulen dichts in gheschreuen stonden.

Als Hannibal Roomen meynde met ghewelt
Te ouervallen, en te saccageren,
Soo dede Scipio hem ruymen tvelt,
En hy moeste die stadt abandonneren.
By Scipio eest, dat wy compareren
Sijn hoogheyt, die met Gods hulpe ons vyanden
Oock sal verwinnen, en dlant soo defenderen,
Dat wy niet vallen en sullen in hun handen.

In d'incomen van die Heuvelstrate/ stont die vierde antijcke poorte/ bouen int croonement stont tsConinckx wapen verciert met gout en siluer/ daer onder stont die wapen van sijn doorluchticheyt/ op d'een sijde stont noch die wapen van Brabant/ ende op d'ander sijde die wapen des Princen van Oraignien/ al tsamen in groen festoenen omringht / die met gouden en silueren looueren / midtsgaders met frutagien behanghen waren.

Wy laten hier te verhalen (om die cortheyt wille) hoe triumphantelijck die Heuvelstrate/ die gherstmerct/ als oock den steenwech verciert waren; hoe wel dese voorseyde weghen ende straten soo cieratelijck ende triumphantelijck toegheмaect waren/ dat een verwonderinghe om sien was: ick derf wel segghen/ dat dit een schoonder spectakel was/ dan opt die houen van Epicurus/ Cyrus/ oft Adonidis gheweest hebben.

In d'innecomen van die putterije / stont het vijfste tanneel eñ poinct/ representeerende hoe Scipio Asiam ende Libyam onder sijn subiectie brocht/ hoe hy in Grecia/ ende Egypto groote victorien verwerf/ midtsgaders hoe hy die verwonnen lantsaten eñ ghevanghenen (onder welcke Terentius een was) vrydom gaf/ sonder eenich ghewelt oft tyrannije te ghebruycken.

Op dit voorseyde tanneel stont Scipio met eenen antijcken wapenrock ghehabituweert/ onder sijnen eenen voet lach Tyrannije verplet/ inde gedaente vã een straf man/ hebbende een Turcx wesen/ met een bloedich crom Turcx sweirt in deen hant/ in dander hant hiel hy een afgheslaghen hooft onder sijnen anderẽ voet lach Discordia/ inde ghedaente van een leelijck oudt mismaeckt wijf/ met leelijcke hanghende mammẽ/ heur swert hair was vol slanghen crielende/ sy hadde in haer hant een bloedich herte/ daer sy nijdich in bijtende was/ sy was ghehabituweert in een gheel ende root habijt / soo die naevolghende figure claerlijck ghenoech uytwijst.

Bouen op het tanneel ſtont een rabatrolle in een conſtich compertement begrepen/ daer deſe naevolghende balade in gheſchreuen ſtont.

Naer dat Scipio hadde groote victorie
In Aſia en Libya, en in ander landen,
Soo heeft hy (tot ſijnder eevvigher glorie)
Bermherticheyt ghethoont ouer ſijn vyanden,
Hy en ſocht der ghemeynte goet, bloet, noch panden,
Soo ſijn hoogheyt oock en doet, uyt edelder aert.
Die eyghen baet ſoeckers comen tot ſchanden.
VVel hem die niet en ſoect dan die gemeyn vveluaert.

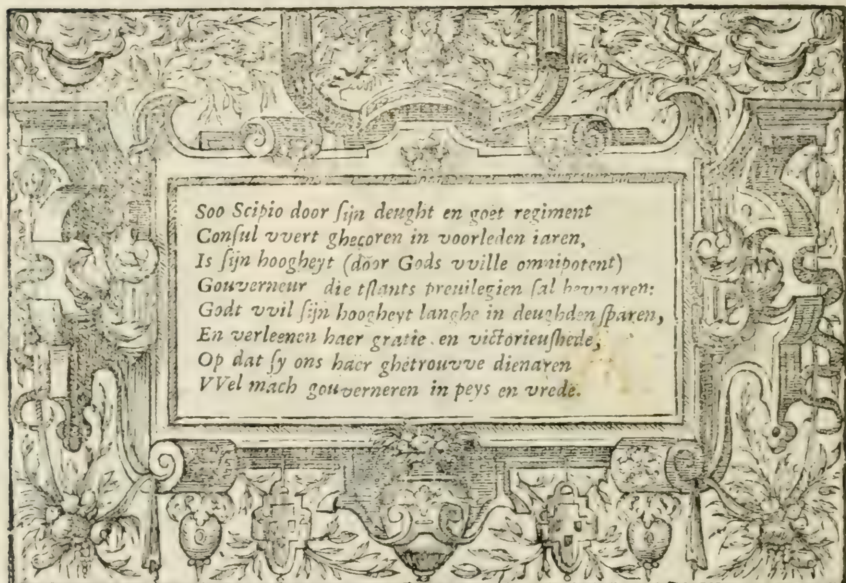
Die vijfſte triumphante poorte die ſtont inden inghanck vanden ſteenwech die niet alleene het ſeluc fatſoen en hadde/ maer oock inder ſeluer manieren verciert was als die voorgaende.

Het seste tanneel stont bouen in d'uyterste vanden steenwech aen sinte Joris capelle / wel soo rijckelijck verciert als die voorgaende. Op dit voorseyde tanneel stonden wederom de Senateurs die Scipio door sijn deught / wijsheyt / vroomheyt ende goede fame / Consul cosen. Die Deught ende Wijsheyt warē naer haer qualiteyt verciert: sy croonden Scipionem / die den persoon van sijn doorluchticheyt representeerde / met een laurier croone / soomen respectiue aende naevolghende figuere claerder sien mach.

In die rabatrolle die bouen voor het tanneel in een constich compertement omvanghen stont/ was dese balade ghescreuen.

Naer dat den voorsz. Scipio met groote magnificentie ghecroont was/ so wert op dit tanneel terstont ghehoort eenen excellenten sanck/ met diuersche stemmen wel soo harmonieus al oft Parthenope/ Lugia en Leucasia daer jegenwoordich hadden geweest. Den teneur van het liedeken dat sy songhen/ volght hier naer / twelck tot loue vanden incomenden Prince ghecomponeert was.

Ghelijc-

Ghelijckerwijs vol rouwen
Hadt tvolck van Israel
In d'Babiloensch landouwen
Deur tyrannije fel:
Soo hebben wy gheseten
In tsoete Nederlant,
Vol lijdens onghemeten
Door Spaingsche iock, en bant.
Maer God heeft ons ghesonden
Van Nassouwen een helt,
Welck heeft den bant ontbonden,
Die ons dus heeft ghequelt.
Nu, nu, is tlot ghevallen
Op S. Matthias goet,
Die voortaen sult voor allen
Ons qualen gheuen boet.
Ghy sult te vreden stellen
Onsen lantsheere ontpayt,
En die leughen mellen
Die van ons is ghesayt.
Soo dat wy van Matthias
Hopen dat hy sal zijn
Recht als eenen Messias
Onsen verlosser zijn.

Dus sijt ons wel ghecomen
Eel bloet van Oostenrijck:
Stelt v altijt tot vromen,
En vordert ons ghelijck:
Op dat v wort ghegheven
Des Coninckx lof en faem,
Van Hongheren verheven,
Daer ghy af voert den naem.
Al sijt ghy ionck van iaren,
Weest daerom niet beswaert:
Pompeius was vervaren
Al was hy onghebaert.
En Scipio de swichten
Der Poenen moet en strenght,
Doen hyse quam bevichten
Sijnde in ionghe ieught.
En Alexander moedich
Diemen den grooten noempt,
Voor ionck ende voorspoedich,
Is noch tot nu beroemt.
Betrout op Godt almachtich,
En weest van moede coen.
Al is de vyant crachtich,
Hy en can ons niet doen.

Orlof Prince hier mede,
En wel ghecomen sijt,
Tot Brussel inder stede
Nu en tot alder tijt.
Godt die v heeft vercoren,
Verleen v goeden raet,
Eertshertoghe hooghgheboren,
En bevry v van tquaet.

Die seste poorte stont by naer in d'uyterste vanden steenwech/ die niet min verciert en was/ dan die voorgaende/ waer van wy (om rediten te schouwen) die particulariteyten laten te verhalen.

Die poincten ende cieraten die inde straten ende wijcken hier ontrent noch al waren/souden hier ooc te lanck vallen om vertellen.

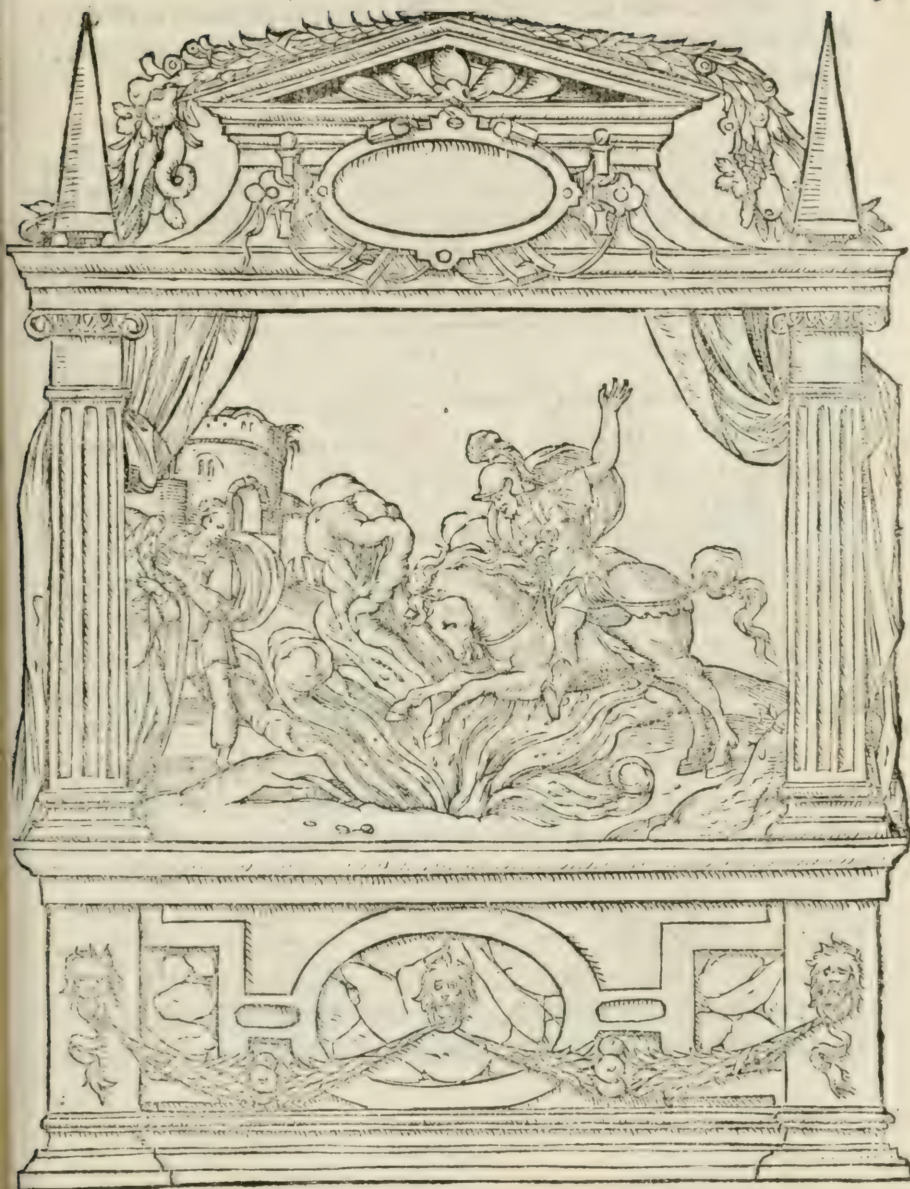
Die triumphante Joufrouwen/ ende schoon gratieuse ionghe dochters/ die in alle huysen die vensters vercierden/ waren soo menichvuldich/datmen soude geseyt hebben/datmen in Pompeij Amphitheatrum hadde geweest/daer dickwils veertich duysent mans en vrouwen (elck naer haer qualiteyt) saten om die Romeynsche triumphen te siene.

Maer eer wy voorts gaen/ op dat wy niet onbeschreuen en laten/ so sallē wy noch een poinct verhalē dwelck ick hy naer hadde gheomitteert/ te weten die historie van Marcus Curtius/ die wy v ierst vertellē/ ende daer naer figuerlyck thoonen sullen.

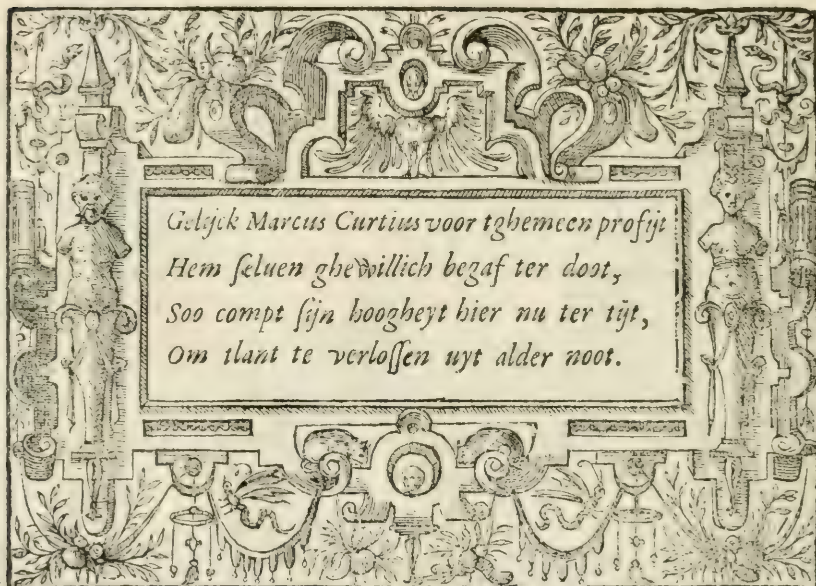
Die gheleerde schrijuē hoe dat hier voormaels ontrent die stadt van Roome eenen mont der hellen verscheen/ seer verschrickelijck/ met een gapende kele/ daer een fenijnighe locht oft domp uyt quam/ die gheheel Roome met pestilentien infecteerde/ die begherende was (also die waersegghers uyt het aengheuen der goden uytleyden) eens leuendich menschen begrafenisse/ want soo Liuius seyt/ die aerde hadde haer soo wijt gheopent/ dat die clone met egheen materie en mocht ghevult worden.

Als Marcus Curtius dit hadde verstaen / heeft hy (naer sekeren besprokenen tijt) hem seluen ghestelt op een wel verciert coragieus peert/ ende is so inden voorseyden cuyl ghesprongen/ begheuende hem seluen ghewillich ter doot/ om sijn vaders lant uyt tribulatien te verlossen. naevolghende den teneur van dese voors. historie/ was dit spectakel seer natuerlijck ende leuendich toegherept/ soomen voor ooghen aen dit conterfeytsel sien mach.

Bouen voor het tanneel stont een rabatrolle in een constich compertement ombaen/ daer dese naevolgende vierlaye in gheschreuen stont.

Wy hebben sijn doorluchticheyt met sijnen Princelijcken staet/ nu ghebrocht tot voor het Coninclijck Palleys/ welcke heerlijcke edificie/ met haer circonstantien/ door openbaer fame ghenoech bekent is.

Voor de poorte van desen palleyse hinghen op een rijckelijck tapijt/ twee cleyne/ ende een groote Epitaphien/ omringht met constighe vercierde compertementen/ daer dese naevolghende moralen/ tot een stichtinghe ende vermaninghe (met verguldden letteren) in gheschreuē stonden.

Dierste

Dierste Epitaphie was dese.

Een coninck van Egypten seer = verheuen
Ptolemeus Arsacius ghenaemt voorwaer,
Heeft dese tafel wel eer = gheschreuen
Die Marcus Aurelius vont daer naer,
Tot eenen priester van Thebe eerbaer,
Die sy ghemeynlijck hinghen = ten thoone
Aen dit poorte vanden palleyse aldaer,
d'Egypsche coninghen ontfinghen = haer croone.

De middelste Epitaphie volght hier naer.

Noyt verhief ick rijck tyrant onweirdich = zijnde,
Noyt en verschoonde ick d'arme rechtveirdich = zijnde,
Noyt ontseyde ick d'arme om d'armoede voordeel,
Noyt en de ick die rijcke om haer goet voordeel,
Noyt en gaf ick ghiften uyt ionsten alleene,
Noyt en straefde ick yemant om een misdaet cleene,
Noyt en heb ick quaet onghestraeft = ghelaten,
Noch weldaet ongheloont, maer begaeft = met baten,
Noyt liet ick ander oordeelen een claer sake,
Noyt en de ick van donckre alleen d'uytsprake,
Noyt en weygherde ick recht diet begheerden,
Noch ghenade de goede die hem verneerden,
Noyt en heb ick yemant ghestraeft door haet oft nijt,

Noch

Noch ghiften belooft in voorspoedighen tijt,
Noyt en was ick onachtsaem in voorspoedicheyt,
Noch bedroeft in teghenspoet door cleynmoedicheyt,
Noyt en heb ick arch bedreuen uyt quaetheyt,
Noyt faelde ick door ghierigheyt oft obstinaetheyt,
Noyt en heb ick d'oproerighe voorghestaen,
Noyt en hoorde ick naer flatteerders vermaen,
Ick hiel my wel bemint onder die goeden,
En dede my vreesen van quade en onvroeden,
Om dat ick d'arme ionst droech die weynich vermochten,
Hielp my Godt teghen groote die my beuochten.

Die derde Epitaphie was dese.

H ebben die Heydensche Coninghen en Princen
O ns sulcken exempelen achterghelaten,
V eel te meer behooren die Christen Prouincen
W el gherfgeert te zijne van die potentaten:
A l zijn ghebreckich die ondersaten.
E en Prince die deughtlijck, wijs en valiant is,
R egeert sijn ghemeynte altijt by maten,
T sy ofter orloghe, oft peys in tlant is.

Als

Als sijn doorluchticheyt op dese voorseyde Epitaphien wat tijts hadde ghespeculeert/ so is hy door die voors. poorte ghecomen in tvoorhof van het voors. palleys/ daer al het crijchsvolck sijn doorluchticheyt was verbeydende: die trommelen slueghen/ die trompetten staken/ dat gheluyt tot den hemel vloegh: in een teeken dat sijn doorluchticheyt willecom was/ heeft al dat crijchsvolck drij reysen hun hakeschut wederom losgelaten/ het was lust om sien/ so veel donders en blixems tseffens af te gaene/ met een ghesichte sachmen duysent diversche vlammen/ min noch meer dan ofmen op den berch Vesuvius hadde ghesien/ daer vierighe vlammen uyt duysent gaten uytbersten.

Als dese voors. crijchslieden hun devoor in tschieten hadden ghedaen/ ende sijn doorluchticheyt bouen op tpalleys was, soo is al dit voorseyde crijchsvolc in goeder ordinantie afghetrocken elck naer hun quartier.

Als doē sijne doorluchticheyt bouen op tConincklijcke palleys ghecomen was/ vont hy die salen/saletten/ garderobben/vanden voors. palleyse/seer triumphantelijck ghedoreert ende verciert/ ende met sulcken excellenten tappisserije behanghen/al oft Pallas die selue in persoone hadde gheweuen ghehadt.

Alle den edeldom die sijn doorluchticheyt tot hier gheconvoyeert hadde/hebben sijn hoogheyt op tvoors. palleys elck naer haer qualiteyt/d een voor d'ander naer ghesaluweert/ eñ reuerentelijcken willecom gheheeten.

Daer naer zijn die Staten generael in competenten ghetale/ voor sijn doorluchticheyt ghecompareert/die sy met dese naerbeschreuen congratulatie willecom gheheeten hebben.

Alder suyuerste ende doorluchtichste Prince/ het soude qualijck moghelijck zijn metten monde uyt te spreken met wat groot verlanghen ende begheerte de wijt vermaerde Staten van dese Nederlandē uwe hoogheyt ouerlanghe verwacht hebben / ende daeromme zijn sy dese seer begheerde ende verlangde compste van uwer hoogheyt met blijder herten aensiende / ende de selue hertelijck willecom heetende/ des te meer/dat dese ghemeynte ghedreuen ende by naer van malcanderen ghescheyden zijnde door soo veel tempeesten ende onweders/ ende bedoruen door soo veel calamiteyten ende miserien/ heur laet voorstaen ende duncken dat sy door de compste van uwer hoogheyt heeft ghesien een sekere ende vaste hauen/ daerinne sy (door het neerstich ende voorsichtich Gouuernement van uwer hoogheyt) heur sal moghen vertrecken ende berghen/met vaste hope van corts wederomme te ghenieten de oude ruste ende tranquilliteyt/ daer nae men soo seer verlanght ende ghehaeckt heeft: ende allso de voorf. Staten niet en twijfelen/ uwe hoogheyt en sal doen ende besorghen tot tghene dat voorseyt is/ al dat vā noode wesen sal/ so door sijne goede opvuedinghe / ende imborst / als door de groote liefde ende affectie die sy tot dese landen is draghende/ende besundere midts der vlieticheyt by uwer hoogheyt ghetoont/ int aennemen van sijnder compste herwaerts van soo verre/ niet sonder grooten ende onsprekelijcken aerbeyt/ ende periculen: so gheloouen de voorgaende Statē oock van hunder sijden seer vastelijck/dat sy niet en sullē laten te doen ende te volbrenghen/ dat eenichsins sal moghen dienen om de saken wederomme in heuren ouden

staet

staet te stellen/ ende de ghemeyne weluaert wederomme te vercrijgen oft te bewaren ende conserueren/ ende sullen uwe hoogheyt soo langhe sy wijselijck regeren/ ende volghende den wetten ende preuilegien vanden lande/ beuelen ende gouuerneerẽ sal met sulcker vlijt ende met soo milden herte eeren ende obedieren/ dat schijnen sal dat sy niet alleenlijck met obedientie ende onderdanicheyt uwe hoogheyt eer sullen hebben ghewonnen/ dan vande selue met liefden ghewonnen te sijne/ maer sullen oock den Coninck van Spaignien Philippus heuren genadichsten heere/ ende alle andere Princen eñ Kersten volck cleerlijck bethoonẽ/ met wat religie ende trouwe sy hunnen Prince ende heere sijn toeghedaen/ als hebbende lieuer eenen Prince ende vorst upten alderedelsten huyse van Oostenrijck onderdanich te zijne/ ende hem t'gouuernement van dese edele Nederlanden in handen te leueren/ dan eenen anderen.

Waer op sijne doorluchticheyt met een minnelijc wesen ende met een sonderlinghe gratie/ de voorß. Heeren van die generael Staten gheantwoort heeft/ tghene des ende alsoo hier naer volght.

Wijse, voorsinnige, eñ seer discrete Heeren, representerende die generael Staten van dese Nederlanden, ick bedancke v lieden hertelijck vande groote eere, goede ionste, ende sonderlinghe affectie, die ghy my sijt betoonende, eñ niet tegenstaende dat ick droeuich ben, om die groote miserie, ruyne eñ desolatie, daer

inne deſe Nederlanden (God betert) ſijn ghecomen, ſoo verblijde ick my nochtans, dat ick v lieden vinde ſoo ghetrouwe ende ſorchvuldich, om die voorſ. Nederlanden te houwen, en te beſchermen voor den Coninclijcken Maieſteyt, uwen natuerlijcken Heere ende Prince, dwelck my ſeere verwondert, naer den roep die te veel plaetſen in ander landen wert contrarie uytgheſtroyt, voor ſoo vele alſt mijnen perſoon aengaet, bidde ick v lieden dat ghy my vaſtelijck wilt betrouwen, dat ick (in alle tghene dat my ſal moghelijck weſen) mijn uyterſte beſte doẽ ſal, om de voorſeyde deſolate ghedreyghde Nederlanden in haer oude rechten ende preuilegien te meynteneren, ende te beſchermen, ſoo dat ick hope (byder gratien Gods) dat ick die goede lantſaten wederom ſal doen genieten die oude ghewenſte ruſte eñ tranquilliteyt, daer ſy ſoo ſeere naer haken ende verlanghen.

Als doen die vlieghende fame ontrent den auont al Bruſſel deure hadde ghecondicht de compſte van deſen doorluchtighen Prince/ ſoo is die clocke der blyſchappẽ/ namelijck die Storme/ den ſeluen auont/ ende noch twee auonden achtervolghende (telcker reyſen dry pooſen) ghelupt gheweeſt/ welcke voorſ. Storme door haren excellenten uytnemenden thoon/ de herten vande menſchen ſoo wonderlijck heeft beroert/ ende met vreughden beweeght/ dat ſy ſoo veel mans/ vrouwen/ jongheling en

en dochters

en dochters uytghelockt heeft/dat het volck inde stra-ten ende op de merckten crielden/ ghelijck des somers die neerstighe mieren plochten te doene/ als sy harē win-tercost vergaren/inder vueghen datmen al dringhende nauwelijck door die straten en cost ghegaen: noch sach-men tvolck met sulcken liefde/eendrachticheyt/ vrin-schappen en vreughden wandelen en solaceren/ datmen niet en hoorde datter inde gheheele stadt eenich ro-moer / iae dat meer is / eenich quaet woort ghespro-ken was.

Den voors. avont / met die twee naevolghende avon-den/ soo wert op den grooten merckt/ende in alle stratē/ om prijs van hamels ende wijn (die met tschoonste vie-ren te winnen waren) cieratelijck ende triumphantelijc gheviert.

Opten grooten merckt was ghestelt eenen grooten mastboom/ die int ronde becleet was met menichte van pecktonnen/die welcke ontsteken zijnde/den donckeren nacht in schoonen daghe schenen te doen verkeeren/die pecktonnen/ oliuaten/wijnvaten en ander groote vie-ren die in alle straten ghemaeckt ende ontsteken waren/ gauen sulckē schijnsel/ al oft die blinckende sonne had-de gheschenen.

Meest op al die torrens vander stadt/ te weten op sin-te Machiels torre/sinte Goedelen/sinte Claes/sinte Geu-ricx/ midtsgaders op de torrens vāde palleysen/eñ groo-te huysen/ waren ghestelt alderley vieren/ lichten/ ende lanteerens/ die soo claer lichtende waren/dat die torrens schenen te branden: op eenighe torrens waren eenighe vremde manieren van vieringhen voortgestelt. Onder

 ander

ander waren daer langhe sperren bouen uyt die voorſ. torrens ghesteken/ daer dlicht soo subtijlijck was aenghehanghen/ al oft tuisschen hemel en d'eerde (oft om beter te segghen) inde locht ghehanghen hadde/ soo datmen soude ghesept hebben/ datter gaten indē hemel hadden gheboort gheweest/ oft dat blinckende sterren oft cometen gheweest hadden/ die t'firmament vercierden.

Ouer die straten/ besonder inden steenwech/ waren ghespeirt ende aen coorden ghehanghen veelderhande diuersche manieren van groote antijcke lanteernen/ drij/ vijf ende seuenhoeckich/ daer op afghebeelt stont die sonne/ die mane/ die seuen Planeten/ ende ander vremdicheden/ onder ander wasser oock ghecontersept lanteerens ghewijse/ die comete oft sterre metten steerte/ die haer corts te voren in t'firmament hadde gheopenbaert.

Die huysen waren in veel diuersche straten/ eñ meest in alle plaetsen verchiert met lichtende pampieren lanteernen/ sommighe huysen waren daer met beleet van onder tot bouen/ iae dat die canteelen vande voorſ. huysen vol stonden.

Noch waren daer tot diuersche plaetsen constighe lanteernen/ die sonder yemants toedoen warē draeyende/ daermen als nu orloghen/ iagherijen/ triumphen/ spaceringheden/ ruyters te peerde/ soldaten te voete/ waghenen/ schepen/ en derghelijcke dinghen/ al draeyende hem verthoonen sach.

Sommighe waeckhuysen waren verciert met lange gheschilderde opgherichte sperren capellewijs/ die met

pampieren

pampieren lanterens vol lichts al beclert waren/ daer hinghen draken ende ander ghedierten/ die met hunne pooten naer seker hoofden schenen te grijpen/ met noch vele vremde nieuwicheden/ die wy om die cortheyt laten voorby passeren.

Tvolck deckte van grooter vreughden die tafelen op der straten/ daer sy minnelijck uyt goede vrinschap tsamen aten ende droncken/ bradende aen die groote vieren die ter aerden ghemaeckt waren/ gansen/ braptverckenen/ velthoenderen/ capuynē ende kiekenē: daer hoordemen refereynen/ baladen/ ende rondeelen pronunciere/ ende tusschen beyde seer recreatiuelijck spelen/ singhen/ vrolijck dansen en springhen. My en dunckt niet/ dat die Romeynen iaerlijcx op den iersten dach Januarij/ meerder triumphe en vreught plochten te bedrijuen/ als sy den feestdach vanden God Jano vierden.

Onder ander wasser noch ghemaeckt een groot ghedierte/ hebbende die ghedaente van eenen draeck/ die lancx een coorde scheen te vlieghen. Als nu een yegelijck op dit voors. sellsaem speccktakel sach/ soo isser onuersichtelijck het vier inneghecomen ierst met een cleyn vlamme die d'inghewant vanden voors. draeck subtijlijck heeft ontsteken ende doen opbersten/ soo datmen daer duysent vlammighe stralen oft pheseyen uytvlieghen sach/ ghelijckerwijs alsmen somtijts menichte van ghijsteren siet vlieghen uyt een gloedich ijser/ aldaer dē smit met sijnen swaren hamer opslaet: door t'hoorē van dit crakende gheluyt/ ende door d'aensien van die menichfuldighe pheseyen/ werden die spectateurs soo verschrict/ dat sy d'een d'ander niet en verbeyddē/ maer lie-

pen soo rasschelijc vā daer/al ofter duysent soldatē met scherp gheschoten hadden. int loopen vielen daer veel mans/vrouwen/en dochters ouer malcanderen / die in d'opstaen d'een sijn borse/ d'ander sijnen hoet/ d'ander haer hantschoenen / en derghelijcke dinghen te soecken hadden.

In diuersche wijckē/besonder op de groote Merckt/ Ghersmerckt / ende inden steenwech/vloghen die brandende pheseyen t'alle canten inde locht / soo snel als pijlen uyt de boghen plochten te vlieghen/oft gelijck die sterren des hemels by nachte plochten te verschieten: ooc vloghen sy somwijlen beneden lancx der stratē/ tusschen ende oock onder die cleeren van mans/vrouwen ende dochters / daer uyttermaten om ghetiert eñ ghelachen was.

Och hoe ghenuechlijck waert te aenschouwen die minnelijcke pourmeneringhe van d'amoreuse gelieuen!

Och hoe vreughdelijck was om hooren die melodieuse soete harmonije vande diuersche stemmen ende clinckende instrumenten: ouer al hoordemen op trompetten/ cornetten/schalmeyen/fluyten/op violen/ luyten en herpen/lustighe musijcke spelen/ende delicatelijck met diuersche stemmen singhen. wat wil ick meer van dese triumphe segghen/ dan datmen in langen tijt in gheen steden meerder ghesien en heeft/ die met sulcken goeden contentement/blijschap ende vrolijckheyt van eenen yegheliicken is vergaen?

Wy hebben v vertelt ende figuerlijck bewesen / die triumphante incompste/den Princelijcken staet/ die ridderlijcke schermusse ende battalie/die constighe tamreelen/

len/ die vercierde personagien/ die selsaem spectaculen/ die uptwendige behancselen / die moralijcke inscriptien/ die costelijcke vercieringhen/ die vremde ghenoeghelijcke ende wonderlijcke vieringhen / die ter eeren van sijne doorluchticheyt te Brussel sijn toebereyt ende verthoont gheweest.

Nu sullen wy u schriftelijcken verhalen die particulariteyten vande articulen ende eedẽ/ so wel by sijne Doorluchticheyt als by sijne Excellentie tot onse versekeringhe solemnelijck gheswoorn/ midtsgaders oock wat rijckelijcker noenmael/ wat costelijcker bancket/ wat soete harmonije van sanck ende spel/ wat Rhetorijckelijcken willecomme/ wat Princelijck tafelspel/ wat vrolijcker farre/ ter verheughinge van sijne Doorluchticheyt zijn ghehouden/ ghespeelt/ ende voortghestelt gheweest.

Twee daghen naer d'incompste van sijne doorluchticheyt/ te weten op den twintichsten Januarij anno 1578 voor der noenen/ sijn die Staten generael vergadert op het Stadthuys/ daer sy ghewoonlijck waren te vergaderen: ten welcken voorf. daghe/ hebben sy seker ghedeputeerde te houe gesonden/ aen d'excellentie des Princen van Oraignien/ ten eynde dat hy den eedt soude comen doen als Gouverneur particulier van Brabant/ daer hy toe vercorẽ was. Desen naervolgende heeft sijn voorf. excellentie/ in presentie vande generael Staten in handen vanden Cancelier van Brabant/ den versochten eedt ghedaen/ waer af d'inhout van woorde te woorde hier naer volght.

Ick Wilhem vā Nassouw Prince van Oraingnien, Graue van Nassouw, Catzenelleboghe, Dietz, Vyanden, Tonnere, Cherny, Baenreheere van Breda, Diest, Grimberghen, Harlay, Noseroy, Chasteau Belyn, &c. Borchgraue van Antwerpen, ende van Besançon, als Stadthouder, Gouverneur ende Capiteyn particulier vanden lande eñ Hertochdomme van Brabant, Gheloue ende swere opt heylighe Euangelie Gods, dat ick sal onderhouden ende doen onderhouden d'inhouden vande blijde incompste ons Heeren des Conincx, als Hertoghe van Brabant, Limborch, ende vanden lāde vā Ouermase, vā poincte te poincte, voor so vele in my is, ende my die concerneren eñ aengaen mach, ende insghelijcx my te regulerē nae de Pacificatie van Ghendt, ende sonderlinge nae den vierdē articule vander seluer, ende mijn declaratie by my schriftelijck ghedaen ende onderteekent voor mijn compste binnen der stadt van Brussele uyt Hollant, beghinnende, *Monseigneur le Prince d'Oranges ayant ouy & bien entendu &c.* Ende daer af tleste artikle beghint, *qu'ilz le trouueront aussy fidel patriot, amy & seruiteur qu'ilz puißent auoir.* ende dat ick dien achtervolghende niet en sal ghedooghen, dat eenich attentaet oft schandael en sal ghedaen worden teghen die ghemeyne ruste, ende int besundere teghens de Roomsche Catholijcke religie, eñ exercitie vander seluer. Also moet my Godt helpē.

Ten

Ten voorf. dage tusschen x. ende xi. vren voor der noene/ soo zijn die goede mannen vande vijf gulden/ in goede ordinantie cieratelijck toeghérust/ ende ghewapent vijf dicke ghegaen naer het Coninclijcke palleys/ om sijn Doorluchticheyt/ midtsgaders d'excellētie des Princen van Oraignien te halen/ en te convoyeren/ tot op die groote merckt/ die wederom soo cieratelijck was toeghemaeckt/ al oft gheweest hadde eenen pant daer die tappesiers ende schilders/ om tschoonste voort doen.

Soo saen en waren die voorf. goede mannen vande vijf gulden niet omghekeert/ om weder te merckt te gaene/ sijne Doorluchticheyt/ en sijn Excellentie met hunne Princelijcken staten/ en sijn haer van achter in goede ordinantie ghevolght.

De straten/ daken/ ende huysen/ waren wederom soo besedt (ende bysonder de merckt) met schoone vrouwen/ ende met ionghe dochters/ dat ick niet en gheloove/ datter daer inde triumphe van Romulus meer was/ als hy die Sabinsche maeghden in Theatro onschaeckte.

Als doē sijn voorf. Doorluchticheyt ende Excellentie/ tot op de groote merckt ghecomen waren / zijn sy vanden peerde ghescheden/ ende zijn bouen op het Stadthuys ghegaen: daer wert sijn voorf. Doorluchticheyt/ eñ Excellentie/ vande Heeren ende Staten generael minnelijck ontfanghen/ ende zijn soo tsamen op de groote paye (die seer cieratelijck toeghemaeckt ende verciert was) ghecomen.

Als doen elck naer sijn qualiteyt op de voorſ. paye ghestaen ende gheleghen was/ soo heeft dẽ Greffier vande Staten generael (ten aensiene van eenen yeghelijck) sijne Doorluchticheyt den eedt (midtsgaders seker articulen/ daer op sy t'Gouvernement soude ontfangẽ) voorghelesen/ ende naer dat sijne Doorluchticheyt den ghelesen eedt ende articulen wel hadde verstaen/ soo heeft hy dien openbaerlijck ende solemnelijck gheswooren/ ende by eede gheconfirmeert: welcken voorseyden eedt ende articulen van woorde te woorde hier naer volghen.

Ick Matthias Aertſ-hertoge van Ooſtenrijck, Hertoch van Bourgondien, van Stiers, vã Carinthen, van Carniole, &c. Graue van Habsburch, ende van Thyrol &c. Stadthouder vanden Coninck Catholijck, Gouverneur ende Capiteyn generael deſer ſijne landen van Nederduytſlant oft Belgie, Gheloue ende ſwere, op Princelijcke trouwe ende woort, op deſe heylighe Euangelien, v lieden Prelaten, ende den gheheelen gheeſtelijcken ſtate, met oock den Princen, Edelen, ende oock den Magiſtraten, ghedeputeerde van den prouincen ende ſteden, makende de ghemeyne Staten vanden voorſ. lande, ende voorts den anderen Staten oft lidtmaten vande ſteden, caſteelen, vryheden, caſtellenien, oft ghemeynten, ende heuren inghe-ſetenen int ghemeyn, oft beſunder, dat alſoo langhe als ick weſen ſal int gouverneren ende regeringhe

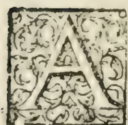
deſer

deser seluer Nederlanden, sal gheheelijck ende volcomelijck onderhouden, ende doen onderhouden (voor soo veel in my is) alle ende een yeghelijck preuilegien, costuymen, rechten ende vryheden, der voorseyder landen ende prouincien, steden, sloten, vryheden, castellenien, ende ghemeynten deser Nederlanden, soo in tbesundere als int gheheel, daer en bouen alle tghene dwelck begrepen is int gheschrifte my gheexhibeert zijnde, ende by my geapprobeert, ende met mijnder eyghen hant tot Antwerpen den xvi^en dach van December nu lest voorleden onderteekent, ende my wederomme (ghetranslateert zijnde int Latijn) voorghelesen, ende ooc by my onderteekent, sonder daer teghen met eenich middel oft pretext te comen directelijck oft indirectelijck sonder eenighe exceptie, oft excusatie: waer op ick in alder bester manieren my moghelijck zijnde verthije, al oft alle de selue exceptien hier int besundere waren verhaelt, uyt ghesproken ende begrepen: soo moet my God helpen.

HIER:

HIER NAER VOLGHEN DIE articulen daer hier vore vermaen af is ghemaect, soo die byde Staten van Brabant zijn begrepen gheweest.

Ensiende den tegenwoordigē staet vande Ne=
derlanden/deur het vertreck vandē Heere Don
Jehan d'Austrice / waer op die Staten ghe=
noechsaem hebben verclee̊rt tghene hun diene=
lijck is thunder iustificatien/ende tot claernisse vā d'on=
ghelijck/ dwelck sijn hoogheyt doende is hunder ghe=
trouwicheyt/in respecte vanden Coninck ende die re=
uerentie des voorſ. Heere Don Jehan/diemen begheer=
de te continueren/achtervolgende sijnder aenneminghe
totten generalen gouvernemente van herwaertſ-ouere:
considererende oock d'absentie vanden Coninclijcke
Maiesteyt/soo verre van hier ghesetẽ/aenden welcken
men niet gheuueghelijck eenich acces en can ghehebbe=
ben: daer toe vuegende dat de selue sijne Maiesteyt heeft
den voorſ. Don Jehan toeghelaten oft verlof ghegh e=
uen/ hem te vertrecken van desen lande/ alsoo de selue
Don Jehan by sijne brieuen vanden vijfsten Septem=
bris anno xv^{c} seuenentseuentich /heeft verclcert/eñ dat
sijne Maiesteyt die landen versien soude van eenen an=
deren Gouverneur van sijnen bloede; ende want nu
mijne Heere d'Aertſ-hertoghe Matthias/ broedere van=
den teghenwoordigen Keyser/ neue ende swagher van=
den Coninclijcken Maiesteyt/ende daeromme van ghe=
rechtighen bloede des huys van Oostenrijck/ende seer
nae bestaende den seluen Coninck onsen ouersten Heere/

is nu

is nu teghenwoordelijck in dese landen/ om dan te verhuedene die confusie/ waer inne de Staten hun souden gheraken te vinden/blijuende voorts meer sonder hooft van bequamer qualiteyt/ tot hunder beleydinghe/ ten eynde oock om te beletten ende voor te comen alle toeslaghen ende practijcken/ van andere die moghelijc t'hunnen voordeele souden nemen d'occasie der becommertheden/ daer inne dese landen hun nv vindende zijn/soo ten achterdeele vande Catholijcke Roomsche religie/als der behoorlijcker ghehoorsaemheyt vã sijne Maiesteyt/waer inne dese prouincien begheren te volherden: soo heeft den ghemeynen Staten goet ghedocht te sijne/geheelijcken bequame/ende nootelijck t'ontfanghen/ende te bidden den voors. Heere Aerts hertoghe/ dat hy soude willen aenveerden t'gouvernement generael van dese landen/ by prouisie/ende opt wel behaghen ende aggreatie van sijnder Maiesteyt/ alsoomen de selue ten alder ierstẽ daer toe sal verbidden/behoudelijck dat de selue Heere Aertshertoghe approbere/ghelone/ ende sweere t'onderhouden die Pacificatie van Ghendt/ende de conditien hier naer volghende/ de welcke byden Staten worden beuoorweert/aenghesien de misbruyckingen der Gouverneurs generael uyt Spaingnien ghesonden gheweest zijnde/op datmen eenen yeghelijcken mach verseker en van alle twijfel/ende besorchtheden/ diemen voor den toecomenden tijt soude moghen hebben/ tot meerder ende vaster ruste vanden landen/ waer aene dat gheheelijcken hanghende is die conseruatie vande voorseyde Catholijcke Roomsche Religie/ende behoorlijcke ghehoorsaemheyt van sijnder Maiesteyt: ende ingheualle dat de voorseyde

Heere

Heere Aertſ hertoghe nae d'aennemen vanden gouuernemente onder die conditien ſoo hier bouen als hier onder gheſtelt/ gheraeckte t'ouertreden eenighe der ſeluer/ die Staten willen hun voor behouden weſen/ ende protesteren als nu voor als dan hun toeghelaten te zijne/nae voorgaende vermaninghe/ende dat hy die ouertredinge niet en wilde beteren ende repareren/ aen te nemen die wapenen tot hunder wettigher ende gherechtigher bewaringhe/beſchudde/ ende beſchermen/ twaere teghen den voorſ. Heere Aertſ-hertoghe oft andere.

INDEN ierſten dat die voorſ. Gouverneur ſal eedt doen den Coninck onſen natuerlijcken Heere, ende Prince van deſe Nederlanden,ende tot dien den generalen Staten, tot conſeruatie vanden lande.

Van ghelijcken alle andere Gouverneurs ſoo wel vanden prouincien,als vanden ſteden aldaer volgende den priuilegien, Gouverneurs moghen ende zijn ghewoonlijck te weſen.

Item alle de Collonellen, Capiteynen,ſoldaten,oft officieren,ſullen oock eedt doen der voorſ.Maieſteyt onder den voorſ. Gouverneur,ende den voorſ.generale Staten ten eynde als bouen.

Die welcke ſullen hun verbinden totten poincten hier naer verclaert,ende beſundere tot d'onderhoudẽ van alle eñ yeghelijcke den preuilegien,rechten, ghewoonten ende coſtuymen vandẽ lande,om die t'onderhouden

derhouden ende te volbringhen onverbrekelijck, ſo wel voor de generale als particuliere Staten.

Item dat hy ſal gouverneren het lant met eenen rade van State ter denominatie vande generale Staten, dwelck ſullen weſen ingheboren van deſe Nederlanden, ghetrouwe eñ goede patriotten, niet weſende ambitieus oft ghierich, ende bouē al niet hebbende deelachtich gheweeſt inde voorgaende partialiteyt oft troubelen, gheleerde ende geexperimenteerde, ſoo wel int feyt vander policijen, als orloge, eñ int corte die meeſte ghenomineerde eñ ghequalificeerde, diemen ſal moghen vinden.

Ende alle ſaken die gheſtelt ſullen zijn ter deliberatien vanden voorſ. rade, ſullen gheſloten, ghereſolueert, eñ ghedecreteert worden by meeſten ghevolge vā opinien vanden ſeluē rade, ſonder dat die voorſeyde Gouverneur hem ſal moghen behulpen met eenighen achter oft ſecreten rade.

Ende in dien men bevint eenighe vanden voorſ. rade oft andere, hebbende officien ſtaende ter diſpoſitien vanden Coninck, hun te draghen in hunne officien, anders dan dat betaempt, dat ten verſoecke vanden generale Staten, ſal gherechtelijck ende met kenniſſe van ſake daer inne worden verſien.

Die prouiſie ſal den Coninck blijuē vande officien, die welcke hem hebben altijt toegheſtaen; wel verſtaende:

ſtaende nochtans, dat de ghene die ſullen weſen verſien, moeten aenghenaem zijn den Staten generael.

Dat die voorſ. Gouverneur ende raedt niet ghewichtichs en ſal doen oft uytrichten, die der generaliteyt aentreft, oft aengaet, te wetene beden, oplichtinghe van penninghen, brekinghe van orloghen, oft van peyſe, verbonden oft confederatien met Princen oft vremden volcke, oft andere dierghelijcke, ſonder conſent ende willecoren vande generael Staten: ia en ſal oock niet moghen eenighe placcaten, noch ordonantien maecken (inbrenghende eenighe coſtuymen oft generale ghebruycken) ſonder daer op te hebbene het aduijs ende conſent vande generale Staten, na de maniere ende coſtuyme van doene.

Dat alle brieuen die hy ontfanghen ſal eenichſins raeckende den ſtaet vanden lande, hy ſal ghehouden zijn den raede te communiceren, om by opinien op de ſelue te worden gheaduiſeert ende ghereſolueert naer behooren.

Dat in den voorſ. rade egheene ſaecken en ſullen worden ghehandelt, ten ſy dat den meeſtendeel van die vanden ſeluen raede daer teghenwoordich zijn.

Dat alle acten ende expeditien ghedaen inden voorſeyden raede ſullen worden ghemarcqueert oft gheteekent.

Dat

Dat de voorſ. Gouverneur ſal gantſchelijck wederomme opſtellen, reſtaureren, eñ weder gheuen, alle eñ yeghelijcke, die oude preuilegien, rechten, gewoonten, ghebruycken, ende coſtuymen, diemen ſal connen thoonen ghebroken, gequetſt oft by crachte oft ghewelt afghenomen oft te niete ghedaen te zijne, achtervolghende die Pacificatie van Ghendt.

Dat die ghedeputeerde vande Staten ſullen vergadert blijuen ſoo langhe hun tſelue ſal goetduncken, ende van noode te weſen tot beleydinghe vander ſaken vande landen, ende dat die voorſeyde generale Staten ſullen moghen tſamen comen ende vergaderen telcker reyſen ende ſtonden, alſt hun belieuen ſal.

Ende dat ten verſuecke van eenige prouincien oft landen, om eenighe ſaecken van ghewichte, om de welcke men ſoude moeten generalijck oft int ghemeyne vergaderen, die andere prouincien ſullen moghen, iae moeten tſamen in vergaderinghe comen, ſonder daer op te verwachtẽ voorder beuel, oft oock conſent vanden voorſ. Gouverneur.

Van ghelijcken die Staten particuliere van elcker prouincien, ſullen mogen vergaderen tallen eñ telcken maele alſt hun ſal belieuen.

Dat die Pacificatie van Ghendt ſal onderhouden

worden in alle ende yeghelijcke heure poincten ende articulen, ſonder die te moghen breken, oft quetſen, te wat oorſaecke, ſchijn, oft pretext t'ſelue eenichſins ware.

Dat die Gouverneur ſal ſijn ordinaris bewaringe hebben van harchiers, eñ hallebardiers, ghelijck ghehadt hebben andere Princen vanden bloede Gouverneurs: eñ willende die om eenighe extraordinariſe oorſaecke vermeerderen, ſal tſelue gheſchieden by advijſe vande generale Staten.

Dat die Gouverneur ende die van ſijnen rade ſullen by advijſe vande Staten ordoneren ende ſtellen den generalen, oft thooft vandẽ volcke van orloghe, ſoo ter zee als ten lande, Admirael oft generael vanden ruyteren oft peerdevolck, Marſchalck vanden leghere, Coronellen, ende dier ghelijcke Staten vã importantien.

Dat hy egheen volck van orloghe en ſal extraordinaris lichtẽ, t'ware te voete oft te peerde, noch ſteden met knechten oft garniſoene belaſten, ten zy met aduijſe ende conſente vande Staten, ende ſonder daer op ghehoort te hebben die ſteden daermen die garniſoenen ſoude willen ſtellen, naevolgende den preuilegien vanden ſeluen ſteden; ten vvare dat den noot daer toe dvvonghe.

Dat hy egheen Gouverneur ouer prouince en ſal ſtellen

ſtellen ſonder advijs eñ willecoren vande ſelue prouince, ende beſunder dat in dien eenichſins moghelijck zy, ſulck Gouverneur ſal ſijn reſidentie houden inde ſelue prouince, ende aldaer ghegoedt eñ gheerft weſende, oft ten minſten den prouincen aengenaem, ſoo gheſeyt is.

Dat in tijde ende ſaecken van orloghe, hy ſal alle ghewichtighe dinghen uytrechten deur den voorſ. raedt van Staten, daer toe oft ouer roepende dẽ raedt van orloghe, den welcken ſal opgherecht oft gheſtelt worden van perſoonen den generalen Staten aengenaem weſende.

Dat alle penninghen comende van vveghen den Staten, ſullen gheadminiſtreert vvorden by t'beleyden der voorſ. Staten generael, oft by den ghenen die ſy daer toe ordineren ſullen.

Dat die Staten ſullen moghẽ aenveerden die preſentatien hun ghedaen byden Coninckrijcken, eñ aenligghende oft naebuere prouincien, indien des noot zy, ende beſundere vvantmen den ſeluen Staten orloghe aendoet, ende tghene d'vvelck ſy alreede hebben aenveert, oft ſullen aenveerdẽ, ſal die Gouverneur voor goet vinden, ende voor ſulcx t'ſelue onderhouden.

Datmen teghen die ghene die vvapenen hebben aenghenomen teghen die Staten, eñ den vaderlande,

ende die de ſijde van Don Iehan volghen, en hebben ghevolght ten tijde van deſe leſte oproeringhe oft troublen , ſal procederen by vveghen van rechte, ſonder dat den voortganck ende executie van dien ſal moghen belet oft opgehouden vvorden, op dat nu voortaene nyemant en zy die hem vervorderen te turberen de gemeyne ruſte eñ weluaert, behaluen ende uytgheſcheyden die ghene die verſocht hebben wederomme te keeren, oft die ſouden connen thoonen oft bewaerighen dat ſy teghen heuren wille byden voorſeyden Don Iehan waren wech gheleydt, van welcken onſchulden oft excuſatien die kenniſſe ſal toeſtaen ende competeren den voorſeyden Staten generale , behoudelijck dat ſy ſullen weder keeren binnen den tijde byden ſeluen Staten daer toe te ſtellene.

Dat die caſteelen al noch niet afghebroken ende nochtans gheconſenteert zijnde afgebroken te wordene, ſullen metter daet vvorden ghedeſmanteleert, oft afghevvorpen ſonder eenich teghenſegghen; ende aengaende d'ander caſteelen oft ſloten, daer van men mochte beſorcht oft bevreeſt vveſen , die dienen tot verdruckinghe vande landen , ſal daer af gheordineert vvorden met advijſe vande generale Staten , achtervolghende de voorſeyde Pacificatie van Ghendt.

Ende

Ende generalijck en ſal egheenderley onderſoeck oft vermaen gheſchieden oft ghedaen vvorden, van voorledene ſaken, oft eenighe inde leſte beroerte geſchiet, oft toe ghecomen, maer ſullen begrepen zijn, ende blijuen onder t'ghemeyn gheſvvijch, ende vergheten, naervolghende die Pacificatie van Ghendt, behaluens ende uytghenomen die ghene hier vore int xxv. articule begrepen.

Ende ſal ſijn hoogheyt voor aengenaem hebbē, eñ voor ſulcx hanthouden, als vvel ghedaen, ſonder daer teghens te comen in eenigerley vvijſe oft maniere, alle tghene d'vvelck byde generale Staten is ghedaen, gheordineert ende ghedecreteert gevveeſt, zedert den vertrecke vanden voorſeyden Heere Don Iehan opt caſteel van Namen: eñ ſalmen bidden den Coninclijcken Maieſteyt dat hem ghelieue des ghelijcken te doene.

Ende bouen deſen en ſal ſijne hoogheyt binnen den tijde dat hy ſal weſen int Gouvernement generael, niemant nemen t'ſijnen dienſte, ſy en zijn ingheboren van deſen lande, behaluen de ghene die hy jeghenwoordelijck met hem heeft ghebracht, oft die by commiſſie vande Staten (indien ſy vremdelingen zijn) ſullen tot dienſte van ſijnen lijue worden toeghelaten, die welcke noch oock die ghene die hy al

 reede

reede by hem heeft,hune gheensins en sullen onderwinden eenigherley dinghen, raeckende dē saecken vanden lande, ghiften, oft versieninghe van officie, oft andere rurende den ghemeynen saecken oft bedieninghe van Gouvernemente, oft regeringhe.

Dit ghedaen sijnde/ hebben die goede mannen van de vijf gulden/ die in slachorden op den merckt stonden/ al hun haeckgheschut wederom los ghelaten/daer af de merckt scheen te dauerē/ die trommels en die trompetten sloeghen/ dat eenen lust was om hooren.

Als dit gherucht doen wat ghestilt was/soo heeft sijn Doorluchtichept versocht aen d' Excellentie des Princen van Oraignien/dat hem soude ghelieuen te aenveerden den last van Stadt-houderschap generael van sijn voorseyde Doorluchtichept:welcken naevolgende heeft sijn Excellentie publijckelijck op de voorseyde groote pape/ solemnelijck oock den eedt die hier naer volght/ ghedaen.

ICK Wilhem Prince van Oraignien,Graue van Nassou,Catzenelleboghe &c. des Catholijcken Coninckx ouerste, ende Gouverneur van Brabant, Hollant,Zeelant ende Sticht van Vtrecht, gheloue ende swere op trouwe eñ Princelijcke woorde, als Stadthouder vanden Doorluchtighen Prince Matthias, Aerts-hertoghe van Oostenrijck, als inden naeme vanden voors. Catholijcken Coninck, ouerste Gou-

verneur

verneur ende Capiteyn generael van dese sijne Nederlanden, v Apten ende Prelaten metten gheheelen gheestelijcken oft kerckelijcken staet.

Item den Heeren, Princen ende Edelen, midtsgaders den Magistraten oft Wedthouderen, ende ghecommitteerde vanden prouincien ende stedē, die tsamen representeren de generale Staten vanden voorseyde Nederlanden, oock mede den anderen Staten oft leden vande steden, sloten, dorpen, castellenien ende ghemeynten, ende allen heuren inghesetén tsamen, ende elcken besunder, dat soo langhe ick den staet van Stadthouder draghen ende bedienen sal, ick van poincte te poincte onderhouden ende doen onderhouden sal (voor soo vele alst in my wesen sal) alle ende elcke preuilegien, costuymen, rechten, ende vryheden, van alle de voorseyde prouincien, steden, sloten, dorpen, castellenien, ende gemeynten vanden voors. Nederlanden, soo wel particulier als vniuersele, ende daer beneffens allet ghene dat begrepen is ende gheschreuen staet in sekere gheschrifte my gheleuert, ende nu openbaerlijck ghelesen, ende by den voorseyden Aerts-hertoghe gheapprobeert, onderteekent ende besworen, ende daer teghens niet te doen noch te comen om eenighe redene, oft onder eenich dexel oft pretext, directelijck, noch indirectelijck, alles sonder eenige exceptie oft excusatie,

 de welcke

de welcke ick vertijde inder bester vueghen ende formen my moghelijck wesende, ende al oft alle de voorseyde exceptien hier inne van woorde te woorde waren ghestelt, uytghedruckt ende gheinsereert. Soo help my Godt.

Nae dien dat sijn Excellentie den voorſ. eedt hadde ghedaen/ soo staken die trompetten/ ende die stadt speelieden speelden op schalmeyen ende cornetten/ constighe musijcken: daer naer hebben die vijf guldẽ (die in slachorden in middel op de merckt stonden) haer gheschut tot drij reysen toe los ghelaten.

Al tghene datter ghepasseert was/ heeft die fame terstont al de stadt doze gecõdicht/ wat cõtentemẽt vreught ende blyschap/ die borghers doen hadden/ en soude ick niet connen verclaren/ al had ick soo vele tonghen als Argus ooghen dede.

Des ander daeghs den xxi^en Januarij/ is sijn Doorluchtichept met sijnen Princelijcken staet/ sinte Goedelen ter kercken ghegaen/ eñ is van daer ghecomen naer Stadthuys/ daer die selue sijne Doorluchtichept/ ende d'Excellentie des Princen van Oraignien van die generael Staten ter maeltijt waren ghenoodet.

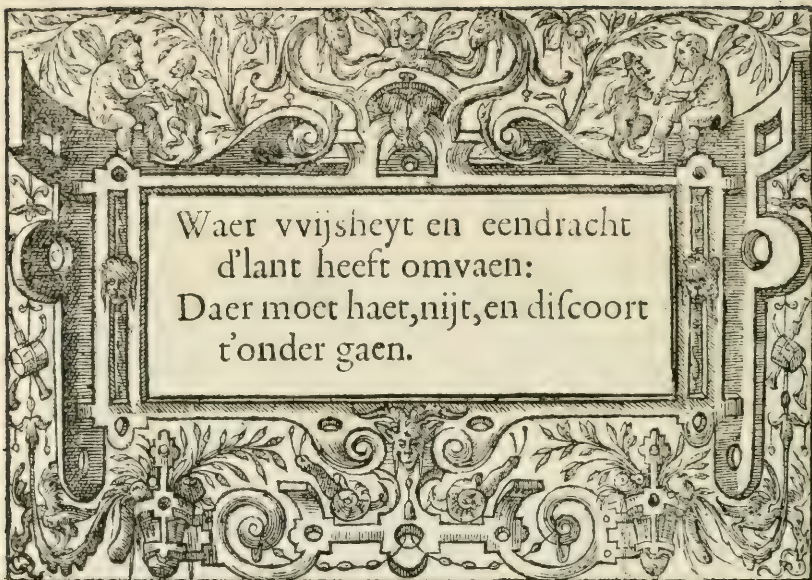
Die vierschare opt Stadthuys was rondtomme becleedt met root laken/ waer op die wapenen van die seuenthien landen triumphantelijck verciert/ met frutagien ende gouwen looueren/ in ordene ghehanghen waren/ bouen inden neesen (die rontomme die voorseyde sale staen) waren ghestelt die wapenen van sijn Doorluchtichept/

tichheyt/ van Brabant/ en van Brussel/ ouer hant/die al met groene festoenen omringht warē/ende als die voorgaende wapenen rijckelijck verciert.

Aen die tafele die voor sijn Doorluchticheyt was bereet ghemaeckt/was ghespannen eenen dierbaren costelijcken gouden laken hemele/constich gheborduert/daer onder dat stont eenen stoel ghestoffeert met goudē laken/ en frenien: besijden den voors. hemel/ hinck de wapen van sijn Doorluchticheyt/ daer neffens die wapen des Princen van Oraignien/ midtsgaders oock die wapen vanden Hertoghe van Aerschot/altsamen omringht in groen festoenen/verciert met gout/siluer/ met frutagien/ ende looueren: tusschen beyde hinghen vercierde joyen als vore.

Int middel vande voors. vierschare bouen die tafel hinck een Epitaphie in compertement/daer in gheschrenen stont met goude capitael letteren/ des ende alsoo hier naer volght.

Teghen ouer die voorſeyde tafel/ ſtont een rijckelijck buffet van gouden/vergulden/ ende ſilueren lampetten/ waterpotten/coppen/ſchalen/die al uyttermatē conſtich ghewrocht waren.

Zijn Doorluchticheyt was gheſeten onder dē voorſ. gouden hemel/ die Prince van Oraignien ſadt neffens ſijn ſijde/ daer naeſt den Hertoghe van Aerſchot/ ende voorts alle d'andere Edele/ Apten/ Prelaten/ ende ghecommitteerde vande generael Staten/die al naer hun qualiteyt aen noch twee langhe andere tafelen ſaten/ daer ſy altſamen metten cortſten gheſeyt/ met alderhande vleeſch ende viſch/ ſeer heerlijck ghedient waren.

Daer wert op alderleye instrumenten soo constelijck ghespeelt/ende so soete musijcke ghesonghen/ al oft Terpander daer present hadde gheweest/die door sijnen soeten sanck ende spel der menschen herten soo beruerde/ dat hy den haet in vrienschap dede verkeerẽ/ als sy bereet om strijden stonden.

Ontrent der haluer maeltijt/soo beual sijn Doorluchtichheyt (door sijn goede gratie) den schrijuer van desen/ dat hy die generael Staten soude condigen/dat die selue sijn Doorluchticheyt hun allen generalijck/ uyt goeder affectien/eenen dronck was bringhende/ op de prosperiteyt ende weluaert vande Nederlanden/ met presentatien van alle goet deuoor/ ende naer dien den voornoemden schrijuer/ die vanden generale Staten d'intentie van sijn Doorluchticheyt hadde vercondicht/so hebben sy altsamen sijn Altesse/ uyt goeder ionsten bescheet ghedaen.

Die trompetten staken dat een lust was om hooren: ende daer naer hebben die spelieden d'instrumentẽ doen clincken/ ende die musichienen hebben oock haer conste wederom ghebaert.

Daer naer heeft den schrijuer van desen twee Rhetorisijnen van Marije Cransken/ voor die tafel van sijn Doorluchticheyt doen comen/ ende dese naervolghende Prologhen doen lesen.

D'een was ghenaempt t'Verlanghende herte/ die gehabituweert was ghelijck een borgher/eñ d'ander was ghenaempt Ghemeynen troost/ ghecleedt ghelijck een gheestelijcke personagie.

T'verlan-

T'verlanghende herte.

Wanneer sal Jupiter Saturnum verdrijuen,
Wanneer sal Neptunus Phaethon verdrincken,
Wanneer sal Hercules Hydram ontlijuen,
Wanneer sal Vulcanus laten sijn hincken,
Wanneer sal Phoebi liere soetelijck clincken,
Wanneer sal Pluto trecken nae sijnen wijcke,
Wanneer sal Cupido Marten verminckē,
Wanneer sal Mercurius baren sijn Rhetorijcke,
Wanneer sal Orpheus singhen soete musijcke,
Wanneer sal Brontes laten te smeden den donder,
Dat gheeft my wonder bouen wonder.

Wanneer sal Pallas haer wijsheyt baren,
Wanneer sal Juno t'lant besayen met goude,
Wanneer sal Venus die ghelieuen doen paren,
Wanneer sal Diana verlichten de landouwe,
Wanneer sal regneren Vesta die reyn vrouwe,
Wanneer sal Flora d'eertrijck bestroyen,
Wanneer sal Prima Vera verdrijuen de couwe,
Wanneer sal Aurora den vorst doen dooyen,
Wanneer sullen hem de Nymphen verfroyen,
Wanneer sal Para worden ghewoorpen t'onder,
Dat gheeft my wonder bouen wonder.

Wanneer sal Belgica laten haer treuren,
Wanneer sal Fortuna haer omme drayen,
Wanneer sal den leeuw den wolf verscheuren,
Wanneer sal den herder sijn schaepkens payen,
Wanneer sal den lantman t'graen met vrede maeyen.
Wanneer sal den wint comen int suyen,
Wanneer salmen den ermen ezel ontlayen,
Wanneer sal den roep van peyse comen ter puyen,
Wanneer sal de clocke der vreughden luyen,
Die vanden peys is een openbaer orcondere;
Dat gheeft my wonder bouen wondere.

Ghemeynen troost.

Verheught nu, maect vreught, nu verlangende herte,
Den troost daer ghy vierich naer hebt ghehaect,
Is ghearriveert, uwen druck, en smerte,
Die sal nu (hoep ick) worden ghestaeckt,
Al hebdy langhe gheweest mismaeckt,
En ghevexeert met tribulatie,
Een Doorluchtich Prince, die hier is gheraeckt,
Sal u verlossen, deur Gods milde gratie,
Ghelijck Scipio in voorleden spatie
Die benaude Romeynen verlost=heeft,
En den strijt om peys te verweruen begost=heeft.

T'ver-

T'verlanghende herte.

O ghemeynen troost wilt my segghen = dan
Wie my verlossen sal uyt dit verdriet,
En wilt my daer en bouen uytlegghen = van
Wat stamme hy is, want ick en kents noch niet,
Op dat ick hem (daer my deught af ghschiet)
Reuerentie en eere mach bewijsen;
Want die note van ondanckbaerheyt siet,
Hoortmen van alle staten misprijsen:
Die my in vreughden sal doen veriolijsen,
Ben ick schuldich lof en reuerentie = oock
Ghetrouwicheyt, en obedientie = oock.

Ghemeynen troost.

Hy is van Keyserlijcken stamme gheboren,
Aerts-hertoghe (Matthias) is sijnen name,
Die generale Staten hebben hem ghecoren,
Voor Gouuerneur door sijn goede fame:
Hy is als Julius Caesar eersame,
Vredelijck als Octauianus in swerelts crijt;
Suyuer, als Hippolytus sonder blame,
Oprecht als Ripheus, als Traianus sonder nijt,
Als Curtius compt voor t'ghemeyn profijt,
Sijn hoogheyt ghewillich haer presenteren = hier,
Om dit lantsaten te redimeren = schier.

T'verlan-

T'verlanghende herte.

Och soo mach van wel seer verblijt = zijn
Mijn verlanghende herte, d'welc was beswaert,
En Godt die moet ghebenedijt = zijn,
Dat desen Prince van edelder aert,
Sijn hoogheyt verneert (tot tslants welvaert)
T'onser baten te comen te Brussel in stede,
Die van Godt, en sijn hoogheyt sal worden bewaert,
(Soo wy hopen) in alder eendrachtichede:
En want wy meynen dat wy peys en vrede
Deur sijn hoogheyt verwerven sullen daeromme,
Doet reden ons haer heeten willecomme.

Ghemeynen troost.

Soo willecom als Scipio die Romeynen = was
Als hy Hannibalem hadde verdreven,
Soo willecom als onder ander Capiteynen = was
Aristogiton t'Athenen in sijn leven,
Als hy Pisistratum hadde doen sneven,
Die Athenen meynde bringhen tot slavernije,
Soo willecom is v hoogheyt verheven,
Binnen t'Brussels prieel en baelgije,
Met alle die edele Signorije,
Die uwe Doorluchticheyt eere ghedaen = heeft,
Die Brussel met ionstigher herten ontfaen = heeft.

T'verlanghende herte.

Ghy edel herten die hier zijt vergaert,
Blijft met sijn hoogheyt adiunct in een verbont:
Want ist sake dat ghy tsamen blijft ghepaert,
Als Pylades met Oresti was in voorleden stont,
En dat ghy ongheveyst d'een d'ander vrinschap iont,
Als Nisus Euryalo dede inden noot,
Die als hy sijn medegheselle sach ghewont,
Hem seluen moetwillich begaf ter doot;
Soo en sal onsen vyant (al is sijn macht seer groot)
Ons in gheender manieren connen hinderen:
Want een sterck verbont is quaet om verminderen.

Ghemeynen trooſt.

Als Scylurus seer cranck was en laf,
Wilde hy sijn tachtentich sonen spreken,
Die hy doen een trousse met pijlen gaf,
En beval hun dat sy die souden breken;
Maer naer dat die pijlen niet en waren gheweken,
Soo heeft hy den eenen voor en den anderen naer
Self ghebroken met subtijle treken,
D'welck voor hun allen was een exemplaer,
Dat sy accoort zijnde waren onverwinnelijck, maer
In dien dat sy hun separeren wouden,
Dat sy hun haren vyant subiecteren souden.

Het

Het is van oude een waerachtich schrijven,
Dat eendrachticheyt macht can stichten altijt:
Ist dat wy dan al eendrachtich blijven,
Ons en can orloghe letten noch strijt,
Al worden wy ghedreyght deur haet en nijt,
En dat ons vyanden rontsom ons swermen,
Die mughende hant Gods ghebenedijt,
Die sal ons verlossen en beschermen;
Hy sal aenhooren het weenen en kermen,
Al van die mistroostighe lantsaten.
Inden noot compt Godt sijn volck te baten.

Doorluchtige hoogheyt sal nemen danckelijck
Ons stichtende en goet ionstich vermanen:
Al luydt die conste in haer selven cranckelijck,
Wy hopen ghy sullet in dancke ontfaen,
Dat u hoogheyt die Staten compt bystaen,
Inden noot, uyt een goedertieren aerde,
Dancken wy haer, en van nu vooraen
Houwen wy haer, voor onsen vaerde:
En wy Brusselaers allegaerde
Sullen u hoogheyt obedieren=snel:
Wilt sy ons in ons recht gouverneren=wel.

Het leste woort van dese voorseyde prologhe en was niet ghepronontieert/ hem verthoonden terstont drij personagien/ die een tafelspel begonstē te spelen/ waer van den eenen/ te weten Alexander/ ierst begonst te spreken.

Die baniere vanden tafelspele.

I ngenieuse edel Princen = constant,
A enmerct de questie van dese drye,
N emmermeer en worden Prouincen = noch lant
B ewaert in peyse, noch in goede policije,
A ls cracht, ghewelt, en oock tyrannije,
P asseert voor reden, recht en iuditie.
T is tslants destructie tallen tije,
I sser gheen rechtveerdighe iustitie.
S oo dan ghy Princen schout dese vitie,
T is prijsselijck t'landt regeren in vreden.
A ls t'hooft deughdelijck is, soo volghen de leden.

H OVDT middel mate, wilt v dwingē = ghy heeren,
O p dat ghy als Scipio wert verheuen:
V deughden sullen v bringhen = ter eeren,
W ilt ghy v seluen dan ter deught begheuen,
A chtervolght Scipionem die in sijn leuen
E en goede fame socht, en tslants profijt = ooc mede,
R echt, reden, en deught beminde daer beneuen.
T is eē deuchdelijc Prince, die voor strijt = soect vrede.

HIER

HIER NAER VOLGHT HET tafelſpel, dwelck begrijpt het vonniſſe vã Minos op het gheſchil oft queſtie, tuſſchen dẽ grooten Alexander, Hannibal van Carthago, ende Scipio den Romeyn.

Alexander.

O Hannibal, mijn hooghmoedighe corage
Can niet verdraghen, dat ghy deur oultrage,
My wilt te bouen gaen in feyten valiant,
Aengaende d'eere en glorie triumphant,
En leeft niemant, die can ghelijcken ten fijne
Sijn feyten van wapenen by de mijne:
Ghy meught wel ſwijghen, want de mijne paſſeren
Onder de vrome.

Hannibal.

Ick wil ſuſtineren
Contrarie van dien, en ons queſtie ſtellen
In Minois handen, God en Iuge der hellen,
Die daer het ſweert voert der iuſtitien,
En die met redenen gheeft goede iuditien
Eenen yeghelijcken.

Minos.

Seght my van ghy Heeren,
Wie ſijn die aenghenaemde der hooghen eeren,
Ghepreferéert wilt weſen al voren?

Alexander.

Hier, is Hannibal van Carthago gheboren,
Ick ben Alexander groot Keyser ghenaempt,
Die al de werelt deure ben befaemt;
Ick heb bedwonghen veel vreemde natien.

Minos.

V namen zijn van grooter reputatien,
Weerdich der eeren en glorie idoone,
Waer van verciert is v Keyserlijcke croone,
Maer, ick ben verwondert, wie v te gader
Brinckt in ghescille.

Alexander.

Minos wijs berader,
V is kenlijck dat ick noyt en tolereerde,
Datter eenich mensch my excedeerde,
Iae oock oft hy my hem cost ghelijcken,
Soo der Aert sijn Conincklijcke cracht laet blijcken,
En boven alle voghels hooghe can vlieghen,
Soo heb ick te boven ghegaen sonder lieghen
In tfeyt van wapenen, het menschelijck gheslachte:
Dus en wil ick niet dat hem Hannibal achte
Boven my, die my met recht nijghen moet.

Minos.

Nu het betaemt van datter iemant swijghen moet,

Op dat

Op dat d'ander staye hebbe en spatie,
Om oock te proponeren sijn allegatie.

Hannibal.

Hoorwaer Minos ick acht hem weerdich verheuen
Totten oppersten throon, die in dit leuen
Van cleynder macht, deur sijn cloeck manlijck feyt,
Ghecomen is tot grooter digniteyt,
Groot goet verworuen heeft, en eerlijcke name,
En die vercreghen heeft heerlijcke fame,
En dat deur vrome daden en grooten aerbeyt onsacht.
Ghelijck ick doen, diemen met cleynder macht
Vande stercke stadt Carthago sach vertrecken
Naer Sicilien, doen ick quam ter plecken,
Heb ick voor d'eerste proye als een vromen,
Die stadt Saragossa inneghenomen,
Die de cloecke Romeynen hooghe estimeerden,
Die wy teghen haren danck destrueerden:
Niet teghenstaende haer grouwelijck ghewelt,
Heb ick die als gras onder voet ghevelt,
Deur mijn vrome daden en vreeselijcke slaghen.
Men heeft van my oock wel hooren ghewaghen,
Hoe ick verniele tot mijnder glorie,
Die machtighe heyrcracht, en creech victorie,
Ouer die Gallen die my droeghen afjonste,

Deur, wat middel en subtijle conste,
Heb ick die groote ghebrechten ghetrasteert = oock
Die seer hooghe Alpes ghemineert = oock,
Ende die steenrotsen die als hooghe muren
Alsoo ghemetst waren uytter naturen,
En al dit gheweldighe bolwercken
Van heel Italien niet om verstercken,
Welck lant mijn cracht eewich ghedincken = mach,
Alsmen mijn Princelijcke wapens daer blincken = sach.
Soo waren al die clare riuieren soet
Vuyl en beuleckt vander Romeynen bloet:
Met veel ghetuyghen sou ickt doen blijcken,
Metten Pauw, den Tibur, en der ghelijcken,
Met ander riuieren, die ick hare stroomen clare.
Heb doen veranderen in root coleur voorware.
Van ghelijcken heb ick doen worpen int sant,
Die stercke casteelen triumphant;
Wanneer mijn Oliphanten ten lesten
Ghemarcheert zijn tot aen de Roomsche vesten.
Twaer noodeloos dat ick sou maken vermaen
Van mijn vreeselijcke slaghen die ick heb wederstaen:
Voor Cannes, daer ick door mijn gheweldige hant
Grooten eeldom van Roome versloten in sant.
Tot een teeken van dees groote victorie,

Sandt ick te Carthago tot een memorie,
Dry mudden goude ringhen, van grooten weerde,
Die uyte vingheren van die dooden op d'eerde
Ghetrocken waren daer sy laghen ghestreckt.
Deur mijn strangicheyt waren die velden ghedeckt
Van doode menschen, datmen in veel quartieren
Bruggen af maeckte over wijde riuieren.
Tot diuersche stonden in ghelijcken strijde,
Soo heb ick der werelt monarchije
Meer dan duer gheschut oft blixemende tempeeste,
Doen donderen en beuen met clocken gheeste.
Waer ick reysde in wat contreyen en steden,
Was ick met warachtighe eere te vreden:
Ick en socht noyt ydel glorie hooghmoedich,
Als desen die duer d'occasie onvroedich,
Van een ongheloofflelijck en ydel visioen,
T'welck sijn moeder (die slecht was van bevroen)
Inder nacht slapende gheopenbaert = heeft
Die hem hier duere die soene verclaert = heeft
Vanden oppersten Juppiter heere der heeren,
Die hem als Godt hier wildt doen eeren.
Verstaet oock Minos, dat ick voor alle staten
My oyt droech als een vande minste soldaten,
En als een eelman van Carthago gheboren,

Die noyt onstelt en was, noch en hadde toren
In teghenspoet, die de cleynmoedighe ontheught.
Noyt en verhief ick my oock in gheluck oft vreught:
Voort weetmen wel dat ick in mijnen tijt,
Om de welvaert van Africa en tghemeyn profijt,
My seluen als de minste ghesubmitteert = hebbe,
En t'ghebot mijns volckx gheobedieert = hebbe.
Maer, dien soo concludeerd' ick te trecken
Al naer de Italiaensche vlecken,
Want mijn begheerte was al naer haer palen.
Maer wat wil ick meer van mijn feyten verhalen,
Van dat ick deur mijn vroomheyt en lichticheyt,
Deur mijn deught, stoutheyt en voorsichticheyt,
Meest al mijn clorck voornemen volint = hebbe
Teghen d'alder vroomste die ick gheschint = hebbe?
Mijn standaerts, wimpels en mijn banieren,
En heb ick noyt opgherecht in gheen quartieren
Teghens die my niet en rebelleerden,
Maer was ghenadich die condescendeerden,
Als die van Armenien, en die van Meden,
Die hen verwonnen gauen wie niet en misdeden:
Maer heb doen beuen als die victorieux = was)
D'alder hooghste, d'Welt Room is), die orguilleux = was,
En haer soldaten, die ick doen besprongen = hebbe,

En

En menichmael met cracht bedwonghen = hebbe,
Niet den bloodin, maer die van hooghen moede,
Daer ick een dilunie maeckte van haeren bloede.
Ten anderen Minos wilt ghy recht vonnis gheuen,
Ghy behoort t'aenmercken het wellustich leuen
Van Alexander, dat hy nae sijns vaders doot
In t'Coninckrijck ghehult wert, sonder slach oft stoot.
Ja vanden tijt dat hy was gheboren,
Heeft hem gheluckighe fortune vercoren,
Die hem in alle sijn voornemen en aenslaghen
Altijt seer goede iouste heeft ghedraghen:
En wilt hy segghen dat hy t'onderbracht = heeft
Darium en Pyrrhum met vrome cracht = heeft,
Oft deur crijchshandel oft deur robusticheyt
Alsoo was hy verwonnen deur wellusticheyt,
Deur sijn onmatelijcke conditien,
En door sijn onbetamelijcke vitien:
Want ghelijck sijn vader Bacchum wel gekint = heeft,
En sijnen soeten traen bemint = heeft;
Soo doet hy oock in elcke feeste,
Dat hy ghen mensch en ghelijck, maer wel een
beeste.
Nam hy niet (droncken sijnde) aen tafel t'leuen
Callisthenem een Philosophe verheuen,

Die daer berispte seer discretelijcken
Sijn onghemanierthéyt, die hy liet blijcken:
Voorwaer sulcken ghebreck soumen passeren = moghen,
En my oft een ander defenderen = moghen,
Die niet gheleert en was in goede zeden:
Maer hem niet die van Aristotele in voorleden
Tijden gheleert was, die seer hooghe gheacht = was,
En die soo sorchvuldich dach en nacht = was,
Om desen Alexander wel te leeren,
Daer hy meer sorgh voor droegh dan voor ander
Heeren.
En dat hy verheffen wilt sijnen persoone,
Om dat hy ghedraghen heeft Keyserlijcke croone:
Daerom en salmen gheenen Hertoch misprijsen,
Die onder de menschen heeft willen bewijsen
Sijn cloeck verstant, die oock vromicheyt bedreven=
heeft,
Meer dan Fortuna hem oyt ghegheven = heeft.

Minos.

Certeyn v feyten salmen langhe ghedincken,
Om dat sy als der sonnen stralen blincken:
Men vinter weynich die zijn vailiander.
Nu voorts wat segt ghy Keyser Alexander?

Alexander.

Alexander.

Dwaer noyloos datmen sou sprake-houwen
Den mensche die met ghewelt wilt sijn sake-houwen,
En daer en bouen oock die groote fame,
Van al mijn vrome feyten eersame,
Die verbreyt is tot aen die hemelsche throonen,
Die sullen v ghenoech, iae te veel verthoonen,
Dat hy hem bouen my niet en derf vermeten,
Soo alle sterffelijcke menschen wel weten,
Dat dit by redene soo behoort te wesen:
Maer nochtans niet teghenstaende desen,
Wil ick mijn sake oock defenderen,
Om glorie en eere te mainteneren.
Verstaet dan o Minos by uwer deughde,
Hoe ick in mijn bloyende ieughde
Mijn onverwinlijcke croone ghedraghen-hebbe,
Als ick met scherpe sweerden gheslaghen-hebbe
Al die mijn vader hadden verdruckt verstoort,
Ghelijck een ghetrou sone te doene behoort:
Sulcken grouwelijcken wrake heb ick ghenomen,
Datter daer weynich mijn cracht zijn ontcomen.
Ick en was niet te vreden met mijn Coninckrijcken.
Maer heb eere ghesocht in ander wijcken,
En mijn standaerts wijt ontploken int velt,

Mer

Met een cleyn heyrcracht, maer met groot gheweldt
Hebben wy t'onder bracht (als vrome soldaten)
D'ouder stadt van Theben, met haer ondersaten.
Daer naer heb ick door mijn Coninckclijcke cracht
Alle die steden onder my ghebracht,
Van Thessalien en van Achayen,
En heb d'lant van Illyrien doen af mayen
Totten gronde met mijn snijdende sweerden,
En al dier op waren ghevelt ter eerden,
Daer heel Grecien af wert bevreest.
Door mijn seer groote cracht en clouckhen gheest
Was Asien met ghewelddigher hant
Innegheenomen, en oock al Libyen lant:
Die Phise heb ick te bouen ghegaen:
En door wat landen, met cort vermaen,
Daer wy ons standaerts ontploken hebben,
(Vreesende dat ickt sou ghebroken hebben)
En zijn mijn vyanden niet lanck ghebleuen,
Maer hebben hem onder mijn bedwanck ghegheuen.
Den Coninck Darius groot van machte,
Wert wel ghewaer met sijn gheslachte,
Te Tharse, door wat coragieusheyt
Ick hem bethoonde mijn victorieusheyt,
Die teghen my als een vroom Capiteyn,

Houdert

Hondert duysent ruyters van Perssen brocht int pleyn,
En dryhondert duysent cloecke lansknechten,
Die wel ghemoet teghen ons quamen om vechten,
Onder haer vendels in goeder ordinantie.
Wat wil ick meer segghen van mijn valiantie,
Als wy verhit waren int slaen en t'vellen,
Den ouden Charon opper schipper der hellen
Hadde ghenoech te doene sijn roer te stueren,
Om alle de sielen ouer te vueren,
Vande doode lichamen die daer bleuen op d'eerde,
Die ick verslaghen hadde metten sweerde.
Ten seluen daghe en in desen strijt
En heb ick mijn lichaem oock niet ghemijt:
Want ick ter hellen te dien stonden
Tachtentich duysent sielen heb ghesonden:
Ick doorschoorde die herten seer cloeckelijcken,
Groot noch aen mijn wonden mach blijcken.
Ooc en moghen wy niet te segghen vergheten,
Hoe ick in Thyrien my hebbe ghequeten.
Ten betaemt niet dat eenich Prince oft Heere= dan
My beneme die seer groote eere = van
Dat ick den berch Caucasus passeerde.
Tis claer dat ick my soo neerstich employeerde,
Dat desen hooghen berch wert essen lant.

Daer

Daer, wat heb ick mijn leghers triumphant
Daer, ouer doen trecken, so saen alst vol gebout=was,
Daer die Coninck Pyrrhus die cloeck en stout=was,
t'Sijnen onghelucke wel gheproeft=heeft
Mijn crachtighe hant, die hem bedroeft=heeft,
Als ick sijn volck door mijn verstranghen
Verwonnen hadde, en hem oock ghevanghen:
Dat meer is, ick heb doorreyst soo veel landouwen,
Dat ick ten lesten heb onstucken ghehouwen
De herte steenrotsen daer te voren
Den stercken Hercules dede veel moyte verloren,
Ja al sijn cracht om passeren hadde ghedaen.
Ten lesten soo heb ick, met cort vermaen,
Verslaghen en verwonnen met lusten,
Al dat ick voor my nam sonder rusten,
Tot dat die seer felle Atropos stranck,
(Die oyt het menschelijcke gheslachte bedwanck)
My heeft benomen mijn groote macht:
En al was ick eertijts vanden menschen gheacht
Voor eenen onsterffelijcken Godt verheuen,
Sulcken faulte moetmen hun vergheuen,
Want mijn vrome feyten en groote eere,
Die ick ghehadt hebbe, bouen eenich Heere,
Hebben haer, dat doen gheloouen en meynen,

Dat

Dat meer is, als t'hooft van alle Capiteynen,
Was ick tot swerelts glorie seer ghenegen,
En sou de heel werelt hebben verkreghen,
Door mijn vromicheyt, onder mijn groot be-
dwanck = ras):
Maer ick was verrast van de doot die stranck = was).
Orcha Minos ick bid u vraeght Hannibal,
Midts dat hy mijn vrome daden wilt verachten al,
En my berispt van mijn melodije,
Oft hy vergheten heeft de hoererije,
Ende die soete amoureuse alarmen
Van Capue teghen Venus gensdarmen,
Daer hy sijn lichaem meer crenckte mede,
Dan hy met wapenen oft crijchshandel dede.
Wast oock niet een afgrijselijcke doot,
Als hem ten lesten sijn leuen verdroot,
Dat hy sijn selfs beul en dootslagher wou zijn?
Drinckende het cractich en vuyl fenijn.
Die voorts wilt weten sijn onsprekelijck misdragen,
Die macht den Coninck Prusiam vraghen,
Daer hy ghevloden was ter vier spatie,
Oft hy lofwerdich was van reputatie,
Ick neme die ghemeyne fame t'oorconden,
Dat hy wellustich was en heel ontbonden,

En dat

En dat hy door ghedeynsde verraderije
Ghecomen is tot sijn Heerschappije.
Vrome steden heeft hy in veel Coninckrijcken
Bedorven: maer wat zijn die te ghelijcken
By mijn groote fame en excellentie?
Elck is bekent mijn magnificentie.
Hadde my niet ghedocht (deur t'vleesch tormenten)
Dat alle die rijcken van Occidenten
Cleynder gheweest hadden dan Thessalien,
Ick sou voorwaer doen ick wont Italien,
Al Occidenten gheincorporeert hebben,
Ja sonder bloet storten ghecongnesteert hebben.
Soo en derf v dan gheen wonder gheuen
Dat ick my niemant en wil t'onder gheuen,
Want alleen dien grooten naem Alexandre
Ded mijn slauen vreesen en al d'andre,
Deur mijn vrome wonderlijcke daden.
Daerom o Minos wilt my wel beraden,
Dat ghy rechtelijck ingeert nu ten fijne,
En sijn eer niet en prefereert voor de mijne.

Scipio.

Hoort toe Minos wat ick sal uytlegghen.

Minos.

Hoe is uwen name, wilt my dat eerst segghen.

Scipio

Scipio.

Ick ben Scipio Africanus ghenaemt,
Een edel Romeyn seer hooghe befaemt,
En van seer groote experientie.

Minos.

Nu spreeckt van, ick gheef u audientie.

Scipio.

Voorwaer mijn herte en can niet beseffen
De reden waerom dat ick wil verheffen
Mijn seer hooghe feyten, die singulier zijn
Bouen dees twee Princen, die cloeck en fier zijn;
Want in ydel glorie en had ick noyt behaghen.
Maer ghelievet u, Minos, hoort mijn ghewaghen,
Ghy weet wel hoe van mijnen ionghen tijde
My mishaeght heeft alle vilenije;
En dat ick de deught soo heb verheven,
Dat ick heel mijn herte daer toe heb ghegheven.
Ick liet my duncken dat eere en fame
Van cleynder weirden zijn, en niet seere ghename,
Dan als sy vercreghen worden met cloecken moede,
En dan oock gheemployeert int goede;
Besondere tot het ghemeyn profijt,
Deur mijn deught was ick (in tswerelts crijt)
Die hope ghenaempt vande Romeynen voorwaer,

K. Want

Want nae datter veel vanden Senate eerbaer,
Door vreese en sorghe waren soo inconstant,
Dat sy wilden ouer-gheuen ons vaders lant,
Quam ick met cloecken moede, nochtans ionck van [iaren,
Ter plaetsen daer sy versaemt waren,
Metten sweerde inde hant seer corageus,
En bewees haer dat de fame glorieus,
Die wy vercreghen hadden deur deught en pijne,
Met schande niet en behoorde verloren t'sijne,
En dat hy niet langhe leuen soude;
Die sulcke sententie gheuen woude.
Als sy nu bekenden door mijn vermaen,
Dat de Godtlijcke waerschouwinghe, om wederstaen
Alle perijckel dwelck haer mocht naken,
My hadde ghegheuen, bouen alle saken,
Vroomheyt van herten, in mijn ionghe ieught,
Als een cloeck crijchsman, deur mijn deught
Werdt ick ghecoren opperste velt-heere
Vanden heelen Romeynschen legher met eere.
Doen liet ick mijn vendels vlieghen int velt,
En dwanck Hannibalem dickwils met ghewelt:
Nochtans met cleynder macht valiandlijck,
En dede hem vlieden seer schandelijck,
Sulcx dat ick dit stercke stadt Carthago schoone,

Ghebrocht

Ghebrocht hebbe onder de Romeynsche croone:
En nochtans de Roomsche consistorien,
Maer, mijn groote en prijsbaer victorien,
Hebben my seer belreeft en ghemeynsaem bevonden,
Als ick my den crijchshandel heb onderwonden,
Soo achte ick tgoet der wereldt niet vele,
Maer, sorgt de liefde van ghemeynte en ele,
En eerlijcke deughdelijcke offitien,
Die Princen betamen van goede conditien.
Ten anderen heb ick van Carthagine ghebracht
Veel ghevanghenen met victoriuse macht,
Als ick weder keerde uyten strijde:
Ick vinck Terentius oock ten selven tijde.
De Romeynen behaechde soo wel mijn vromedaet,
Dat sy my Consul cosen met den vollen raet:
Asiam en Libyam met discretien
Liep ick af: doen wert ick ghesint tot Gretien,
En tot Egypten, die vele groote alermen
Ghewaer worden zijn, door mijn vrome ermen.
Daer, naer als ick Consul was eersame,
En aenmerckte dat de Romeynsche fame
In voorleden tijden soo plach te blincken,
Soo heb ick cloeckelijck sonder achterdincken,
Om den Romeynschen naem te vermeeren,

Bestormt, en ghewonnen tot mijnder eeren,
Een stercke stadt wel versien teghen calaengien,
Numance ghenaempt, gheleghen in Spaingnien.
Het sou te lanck zijn, Minos, om te verhalen
Mijn hooghe feyten die als der sonnen stralen
Altijt sullen blincken: en ter ander sijden
Moet ick my door eerlijcke schaemte vermijden,
Die my verbiedt daer meer af te spreken.
Dus wil ick hier af swijghen, en my breken:
Daerom set ickt in u: dus) stelt ons te vreden;
Want ghy behoort t'oordeelen naer recht en reden.
Ick verclaer u oock, dat ick in ongheluck
My noyt en versloech, noch in verdriet noch druck;
Noch oock in rijckdom en heb ick my verheven,
Die my overvloedich was) ghegheven,
Van die edel Goddinne Fatale.
Ick en was noyt ghierich, maer liberale.
Sy wistent wel en wordent oock ghewaer,
Die nae mijn aflijuicheyt en vonden maer,
In mijn tresooren eene tachtentich pont,
Van tijtelijcke goeden eenen cleynen vont:
En der Goden onsterffelijcke goetheyt,
Heeft my begaeft met groote vroetheyt,
En met seer sonderlinghe gratie,

Dat

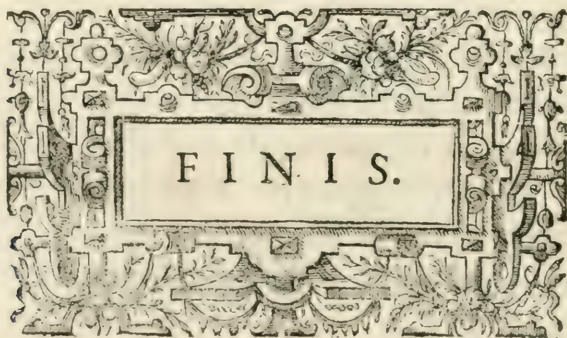
Dat ick wreetheyt, onrecht, en turbatie,
Onder mijn voeten altijt heb ghetreden.
De twistighe heb ick ghestelt in vreden,
En ick en heb my oock noyt verheught
In ydelheyt, oft in sotte corte vreught
Van Cupidine, dat weeldich Venus kint,
Welck van veel menschen seer wort bemint,
Hoe wel dat schandelijck zijn die ghenuchten
Om crijghen prijselijcke en eerlijcke vruchten.
Welcke reden ick niet en wil narreren,
Om haer eere oft faem te declineren;
Maer, ick heb dit alleen willen ontfouwen,
Om de Romeynschen naem in eeren te houwen:
Maer, van ghy veel meer hebt hooren segghen,
Dan mijn tonghe sou connen uytlegghen.

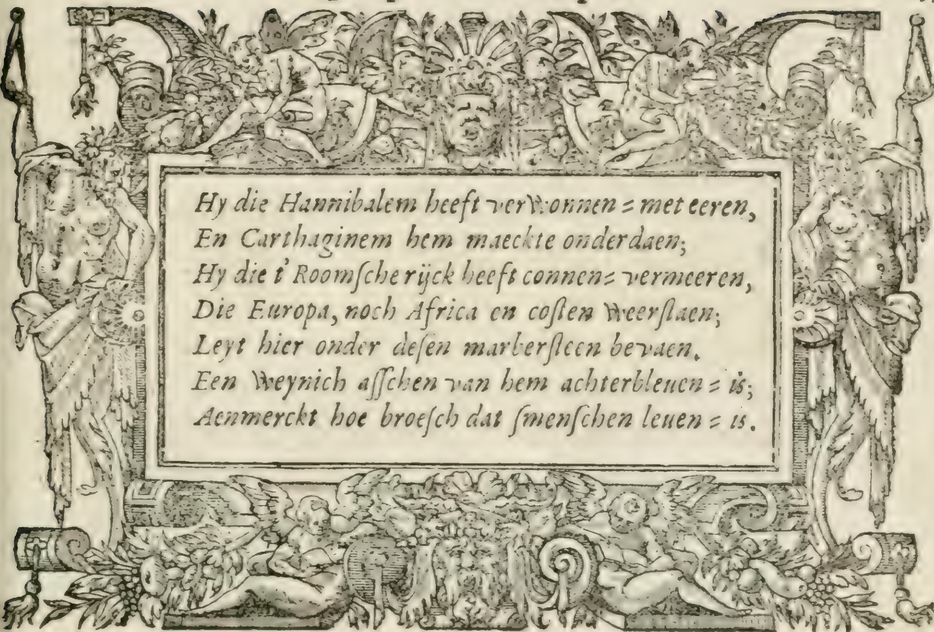
Sententie van Minos.

Voorwaer, u ridderlijcke daden excellent
Sijn heerlijck en vromelijck vol-ent,
Maer want soo is, dat deught eere betruen=doet;
En datmen door deught, d'eere verweruen=moet;
Soo tucht de redene merckelijcke,
En voor recht iugere ick clerckelijcke,

Dat

Dat Scipio, die de vreught versteken heeft,
En uyt den padt der deught niet gheweken heeft,
Bouen u beyden heeft die hooghste eere verdint:
Want ghylien ghebreckich waert en verblint:
Daerom wijse ick, dat Scipio prefereert,
En dat Alexander Hannibal excedeert:
En mishaeght u beyen ons sententie,
Soo vraeght Fortuna in mijn presentie,
Oft sy u altijt niet en heeft ghedraghen
Seer ionstich faueur, naer u behaghen:
En oock soo meughdy in u seluen peysen,
Hoe ghy verheughde, daermen af moet vereysen,
In seer deerlijck te storten der menschen bloet;
En hebt sonder ophouwen, met vierighen moet,
Sonder reden oft recht veel rijcken vercreghen,
Daer deught noch eere in en is ghelegen.

Nihil hic quod pugnet cum fide orthodoxa & Catholica.
I. Schellinck, P. S. Nicolai Bruxellæ, 21. Octob. 78.

INHOVDT VAN DE PRIVILEGIE.

De Coninclijcke Maiesteyt heeft toeghelaten Christoffel Plantijn sijnen Drucker, te meghen drucken ende vercoopen dit Boeck, gheintituleert *Sommare beschryuinghe vande triumphelijcke Incompst vanden Doorluchtighen ende Hoochgheboren Aerts-hertoghe Matthias, binnen die Princelijcke stadt van Brussele, &c.* ghelijck dat breeder verclaert is indē brief daer af gemaect. Tot Antvverpen, den 13. Decembr.

Onderteekent

Boudevvijns.

Soo saen als dit voorseyde tafelspel was volspeelt/ begonsten die spelieden haer instrumenten/en die sanghers haer lippen te ruren/ ende souden melodieuselijck gespeelt hebben/ en hadden die twee personagien die dese naevolghende Dialogue speelden/ tselue niet beleedt ghehadt/ die in deser manieren begonsten te spreken / als hier naer volght.

L. Annius

Annius.

Hoe Leucius vrient ghy compt rechte te tijde,
Ick hebbe u ghesocht aen elcke zijde,
En nu ick u vinde, mijn herte gheneest:
Maer, dat ick verstae, hebdy ter bruyloft gheweest
Van Pancras en Albina vertreckt ons wat.

Leucius.

Noyt en heb ick int schip quader reyse ghehadt,
De zee heeft met een vreeselijck confuys-gebaert.

Annius.

Wat segdy? wasser soo veel volcx in huys-vergaert,
Ick hoor wel, twasser vol van iolijte,

Leucius.

Ke, wy en achten ons leuen niet een mijte,
Wy waren meest al tsamen hondert iaren oudt.

Annius.

Siet doch wat maeckt dit vermaledijt goudt,
Sy hadden de rijckheyt daer haest vernomen,
Tot mijnder bruyloft souder seer weynich comen,
Daer toe oock slechtelijck, al schijnet schande.

Leucius.

Wy en waren nauwelijck en kennis van lande,
Daer en stont een onweder op noyt soo verbaest,
De zee die briesde, als eene die raest:
Wy wenschten ons dickwils ter hauenen binnen.

Annius.

Annius

Ay, ghy vertelt my een vergaderinghe der godinnen,
Oft daer de goden houden heur consilie:
Wasser verfaemt segdy sulcken familie?
Soo veel heerlijcke mannen, al die eel vrouwen?
T'was een triumphe om te sien trouwen;
Was anders den staet soo ghy my vertreckt.

Leucius.

Terstont soo hebben die touwen ghetreckt,
En die mast die heeft heel crom ghebogen,
Want daer quam eenen noorden wint ghevlogen,
Die scheurde tseil onstucken als sletteren,
Wy en consten met ons allen niet ghebetteren,
Den storm heeft ons vry in sorghe ghejaecht.

Annius.

Oft ickse wel kenne? wat ghy doch vraecht.
Ja ick bet dan ghye om een plavierken,
T'is een dat netste dat fraiste dierken,
Sy sou een putierken heel doen verwilderen,
Men mocht gheen aerdigher beeldeken schilderen,
Sy soude elcx herte wel doen ontsnaren.

Leucius.

Veel hoogher dan dit huys ghinghen de baren,
Met een tempeestelijck windich rumoer,

Die zee die sloech van tschip ons roere.
Wy leden vry grooten noot midts desen.

Annius.

Dat selue dunckt een yeghelijck dat soo moet wesen,
Ende ist waer dat de sommighe vertellen,
Soo passeert de bruygom alle ghesellen;
Die triumpheren van als eenich fraeyaert,
Ten is vry gheenen vilt noch taeyaert,
Maer, van braggheren voor elck deurken,
Tis een fraey quantken, een ient monseurken,
Die liberael is, ende eel van bloede.

Leucius.

Wel wat dunckt v, hoe waren wy te moede,
Ons roer verloren ende tseil ghescheurt,
My dunckt wy waren te deghe beteurt,
Noyt meerder sorghe mijn herte en bevinck.

Annius.

Daer seidy dat waer is, tis een seltsaem dinck,
Die een maecht van twintich iaren sal sien houwen,
Men mach schier niemant ter werelt betrouwen;
Ick dincke daer en isser somtijts niet vele
Die voor maechden comen vanden auont spele;
Maer tis best, ickt hele, oft men mocht my verfoeyen.

Leucius.

Daer en was gheen remede, wy moesten roeyen
Met fortsen dreef ons den wint te rugghe,

Daer saghen wy en wispelden ghelijck een mugghe,
Die baren slorghen int schip met machte.

Annius.

Ke, ick en ghelooue niet datse brachte
Soo veel te houwelijck, waer souden sijt halen,
Sulcken sommen zijn al quaet om betalen,
Al en waert maer de helft, tschijnt al ghelogen.

Leucius.

Hoort doch hoe werden wy noch bedroghen,
Wy proefden daer pericule van als,
Ons quam noch de meeste sorghe op den hals,
Die ont stierman ghebeurde, soo ick wane.
Wat dunckt v? was icker niet qualijck ane,
Te lijdene al dat quaet bysondere?

Annius.

Aylasen is dat waer, soo gheuet my wondere,
Dat heur vrienden dit houwelijck hebben ghedaen,
Tis al een seer sorchelijck feyt bestaen,
Alsulcken teeren meysken te auenturen,
Den bruygom is al wat hert van curen,
Al en achtent de vrienden nau een boone,
Tis al een lanck mensch, en groot van persoone,
Hy mochtse by ghevalle yewers verstucken,
Ende de bruyt soumen tusschen twee handekens lucken,
Soo enghekens isse vande moeder gheboren.

Leucius.

Way, doen gauen wy onsen moet gheheel verloren,
Want daer quam een oorlooghs schip vol verlopen dieuen
Die doch niemant ter werelt en gherieuen,
Dan tyrannelijck fortseren aen elcken cant:
Och ick en was mijn daghen noyt soo inden brant,
Ick beefde te deghe die tijt in mijn coye.

Annius.

Inder waerheyt tis alsoo, al hooren sijt noye,
Dese ionghe meyskens zijn nu soo fijn,
Ende al veel looser dan de ouders zijn:
Dat henlieden ghebreeckt aen den tijt van iaren,
Laet daer de schalckheyt teghen paren:
Ghebreeckter deene, dander isser planteyt.

Leucius.

By lode twasser meer altemale gheseyt,
Tstonter al van thienen van vieren,
Wy en consten ons schip duer den stroom niet bestieren,
En d'oorloochs schip maecte metten rapaelge,
Daer creghen wy tweederhande bataelge,
Deen teghen den roouers, dander teghen de zee,
En sy hadden wel twintich mannen teghen twee,
Proefden wy niet veel quade trabeele?

Annius.

Iesus Maria, soo veel inweelen?

Al sulcken

Al sulcken ghisten? soo groote presentacie?
Na de bruyt stont heel inder liefden gracie,
Tweert haer van alle canten toe ghesteken,
En daer en tusschen moet den ermen ghebreken,
Die van hongher moeten claghen en suchten.

Leucius.

Wat dinck? meendy dat wijt stelden om vluchten,
Om datse soo veel meer volcx hadden dan wy?
Neen, wy niet, wy vertoefdese vry,
Ons begonst van binnen te wermen ons bloet,
De wanhope gaf ons te meerder moet,
En de vreese lach gheheel verborghen.

Annius.

Soude dat oock waer zijn? t'ian soo waert te sorghen
Datse gheen kinderen en sullen crijghen:
Dit en hoortmen voor den bruygom niet te swijghen,
Isse onvruchtbaer? soo ist al te late.

Leucius.

Na ia wy en trouwen, daer en was gheen bate,
Wy haeckten den schepen boort aen boort,
Elck stelde om vechten alsoot behoort,
Wy en hebben met malcanderen niet ghedraelt.

Annius.

O wat nieuwer dinck ist dat ghy daer verhaelt?
Broetchse kint seydy, eerse ghetrout was?

Soo bleeckt wel, dat heuren maechdom seer out was,
Twas een proper bruyt metten buyck vol jonghen.

Leucius.

Daer hebben wy de vrouwers terstont bespronghen,
Datse hen manwelijck en costen gheweiren,
Men sach my daer ghelijck een leeu ghebeiren,
Want menich mensche voor my sijn lijf=liet,
Ick en toochde den moet daer van een wijf=niet,
Maer smeet al onstucken dat ick raken=mochte.

Annius.

Soo en ist gheen wonder hoemment maken=mochte,
Ick hebbe u meyninghe terstont bedacht,
Thouwelijck en was niet begonst, maer volbracht,
Sy wisten van malcanderen sommighe secreten,
Hy hadde mette bruyt al een eyken ghegeten,
Ten was d'eerste kennis niet, soo ick verstae.

Leucius.

Vraechdy wat wy bedreuen daer na?
Wy spronghen int oorloochs schip teghen heuren danck,
Want sy waren gheheel onder ons bedwanck,
En namense ghevanghen aen alle sijden.

Annius.

Ja maer wat sal icker teghen doen? ick moet my lijden,
Nochtans spijtet my duer allen mijn leden,
Datse u die vremt sijt hebben ghebeden,

Ende

Ende my niet die vande gheslachte bin,
Hy bestaet my int derde let, meer noch min,
Men soudt soo vinden, alsment instelijck paste.

Leucius.

Och haddy ghesien, hoe hem elck doen raste,
Om dit quaet ghespuys te brenghen t'ondere,
Wy bondense doen al twee en twee bysondere,
Ende lietense soo ter zee waerts drijuen,
Daer en mochte niet een te lijue blijuen,
Soo onghenadich waren wy doen ghestelt.

Annius.

Neen dat is warachtich dat ghy daer vertelt,
Die arm en ghebreckelijck is, mach wel claghen,
Hy crijcht cleyn confort van vrienden en maghen,
De rijcke en hebben op niemanden deeringhe.

Leucius.

Och mijnen quant, doen hadden wy neeringhe,
Wy telden met vijuen vry op dat pas,
Wy buetten onder ons al den heelen bras,
En hebbent soo onder malcanderen ghedeylt,
Twas doen een gheluckighe reyse gheseylt,
Den voorleden druck was gheheel vergheten.

Annius.

Neen, en sorcht niet, de bruyt salt vry wel weten,
Mach ickse eens spreken tot mijnen appetijte,

Ick gheloue tsal heur wel staen te verwijten,
Tsal heur wel gheseyt worden, en hebt gheen vaer.

Leucius.

Terstont wert de sonne schijnende seer claer,
Tweder wert heel calm, den wint die lach,
End tileerde soo schoon op ghelijck den dach,
Ons gheluck dat voorderde metter spoet.

Annius.

Mon fortse, al hebben sy tgoet, ick heb den moet,
Op hun vrientschap ick niet en achte,
Oock en de ick henlieden noyt clachte,
Van eenighe ghebreken oft molestatie.

Leucius.

En soo voeren wy na huys op de zelue spatie
Sonder eenighe fortuna oft wederstoot,
En seylden de schepen regts na gheen hoot,
Als vrome ghesellen, cloeck bedacht,
En hebben soo twee schepen voor een inghebracht.
Noyt beter reyse binnen mijnen leuen.

Annius.

Partse bekijmen dierse teten gheuen,
Ick en begheerse te plucken noch te eten,
Dier te badt af waren moghtense vreesen,
Ick en was noyt verbonden tot heuren wercke.

Leucius.

Leucius.

Maer dat ick henen gae, rechts nae de kercke
En dancke sinter Claes van ons ghelucK,
Oock wil ick hem gaen offeren, siet hier dit stuck
Van dit zeil, dat gae ick hem nu draghen,
Op dat hy ons voorts bevrije van plaghen,
En maken ons daghen vol ghelucks midts desen.

Annius.

Certeyn mijnen vrient, ten mach niet wesen,
Want ick hebbe te noene seluer gasten;
Waert sake dat die selue andere pasten,
Ick en soude gheen onschult hebben ghenomen,
Maer morghen noene wil ick gheeren comen,
Van meuchden dit ammelaken op de tafel decken,
Al ist wat bruynachtich, soudich daer me gheecken?
Ick, verstae my oock wel op schippers maniere,
Men maeckt op een slecht ammelaken wel goen ciere.
Nu adieu tot morghen, en vergheeft mijn fabulen,
Want selden prijstmen langhe parabulen.

FINIS.

Naer dien dat dese voorseyde farce was ghespeelt/ soo hebben die Musiciens en die spelieden haer conste weder ghebaert/ daer naer hebben die trompetten tot drye reysen gheslaghen/ ende den schrijuer van desen/ is met een groote goude lampet schotel tot voor die tafel van sijn Doorluchticheyt ghegaen/ waerinne dat stonden sesthien roomeren vol wijns/ ende gheaccompaigneert sijnde met sesthien Heerē vande generael Staten/ te weten van elck lant eenen/ hebbē sy elck eenē roomere met wijne aenveert/ ende by orloue van sijn Doorluchticheyt/ so hebbent sijt in alder reuerentie sijn hoogheyt op haer ghesontheyt gebrocht/met presentatie van alle ghetrouwicheyt ende onderdanicheyt.

Corts hier naer is alle die spijse/soo wel visch als vleesch/ vande tafelen opghenomen gheweest/ende voor sijn Doorluchticheyt ende generael Staten is gedient gheweest een rijckelijck triumphant bancket/ van alderley confituren/ treseyen/ marmeilladen/ succadē/ ende ientilessen van suycker ghewrocht/ dwelck int particulier te lanck soude vallen om beschrijuen/daerom en sullen wy maer eenige singulariteyten verhalen. Onder ander waren daer vijue groote leeuwen van suycker ghemaeckt/ wiens hayr vergult was/elckē leeuw stont op een pedestael/ houdende elck een baniere in hunnen poot/ op d'eerste baniere stont die wapen van den Keyserlijcken Maiesteyt/op de tweede baniere stont die wapen van den Coninclijcken Maiesteyt/ op die derde baniere stont die wapen van sijn Doorluchticheyt/ op die vierde baniere / stont die wapen vanden Prince van

Oraignien/

Oraignien/op die vijfste baniere was ghefigureert die wapen vanden Hertoghe van Aerschot/ altsamen gheciert met gout en siluer soo constich / al oft Apelles die selue hadde gheschildert ghehadt.

In tselue bancket warẽ onder andere noch diuersche groote massepanen/ooc verciert met gout en siluer/ daer die voors. wapenen oock constich op ghefigureert stonden. Noch waren daer veel diuersche suycker figurẽ vã naeckte mans/ vrouwen/ dieren/ en alderhande frutagien/ die soo aerdich naer tleuen gheconterfeyt waren/ datter cleyn onderscheet scheen te zijne tusschẽ die suycker figuren/ende die natuerlijcke ghewassen vruchten.

Noch waren daer seuenthien roosemarijn boomen/ ende seuenthien laurieren/ al constich ghedoreert ende behanghen met goude looueren.

Daer waren noch myrtus/laurier ende roosemarijn boomen/die soo wit besneeut schenen te zijne / al oft sy uyt die Alpes hadden ghebrocht gheweest.

Voor sijn Doorluchticheyt waren voor dleste noch ghedient seuenthien leeuwen van suycker ghegoten/ waer af thayr vergult was/sittende op pedestalẽ/elcken leeuw hadde een baniere van root karmoisije in sijnen poot/ daer op d'een sijde die wapenen van sijne Doorluchticheyt/ constich verciert met gout en siluer ghefigureert stonden/ende op d'ander sijde die wapenen van die seuentien landen / die den schrijuer van desen ten

beuele

beuele van sijn hoogheyt/des anderdaechs tot een memorie leuerde inde camere van sijn voors. hoogheyt.

Somma/ dese voors. vrolijcke maeltijt/ eñ bancket, waren so uytermaten costelijck/datmē niet triumphās/ niet rijckelijcx/niet cierelijcx/niet delicaets/en soude hebben connen dincken/ ten was aldaer.

Des auonts is sijn Doorluchticheyt met harē Princelijcken staet / ende alle den Edeldom die haer conuoyeerden naer het Coninclijck Palleys ghereden/ met wat ionsticheyt sijn voors. hoogheyt gheconuoyeert/ eñ van eenen yeghelijcken ghehonoreert was/ waer my qualijck moghelijck te beschrijuen/ daerom sullen wy hier mede een eynde van deser materien makē/ende den alderhooghsten bidden dat hy door sijn godlijcke ghenade den Doorluchtighen Prince (tot wiens eere dese voorseyde triumphe voortghestelt ende geschiet is) wille verleenen Caleps ghesonde / Matusalems lanck leuē/ ende Salomons wijs-heyt/ op dat hy dese desolate ghedreyghde Nederlanden mach gouuernerē in eendrachticheyt/peys ende vrede / ende ons meynteneren inde rechten/ preuilegien/ende libertey ten/ die wy van onse voorvaderen ontfanghen hebben / dwelck den alderhooghsten sijn Doorluchticheyt ende ons ionne.

Nihil hic offensiuum religionis Catholicæ,
Bruxellæ 19. Decemb. 1579.
I. Schellinck P. S. N.

Quid ſapientia locu-
pletius, que operatur
omnia . Sap . 8 .

Ne ſinuil tradas me cum um peccatoribus et
cum operantibus iniqui atem ne perdas me .
Quiloquuntur pacem cum proximo Suo, mala autem
in cordibus eorum . Psal. 28 .

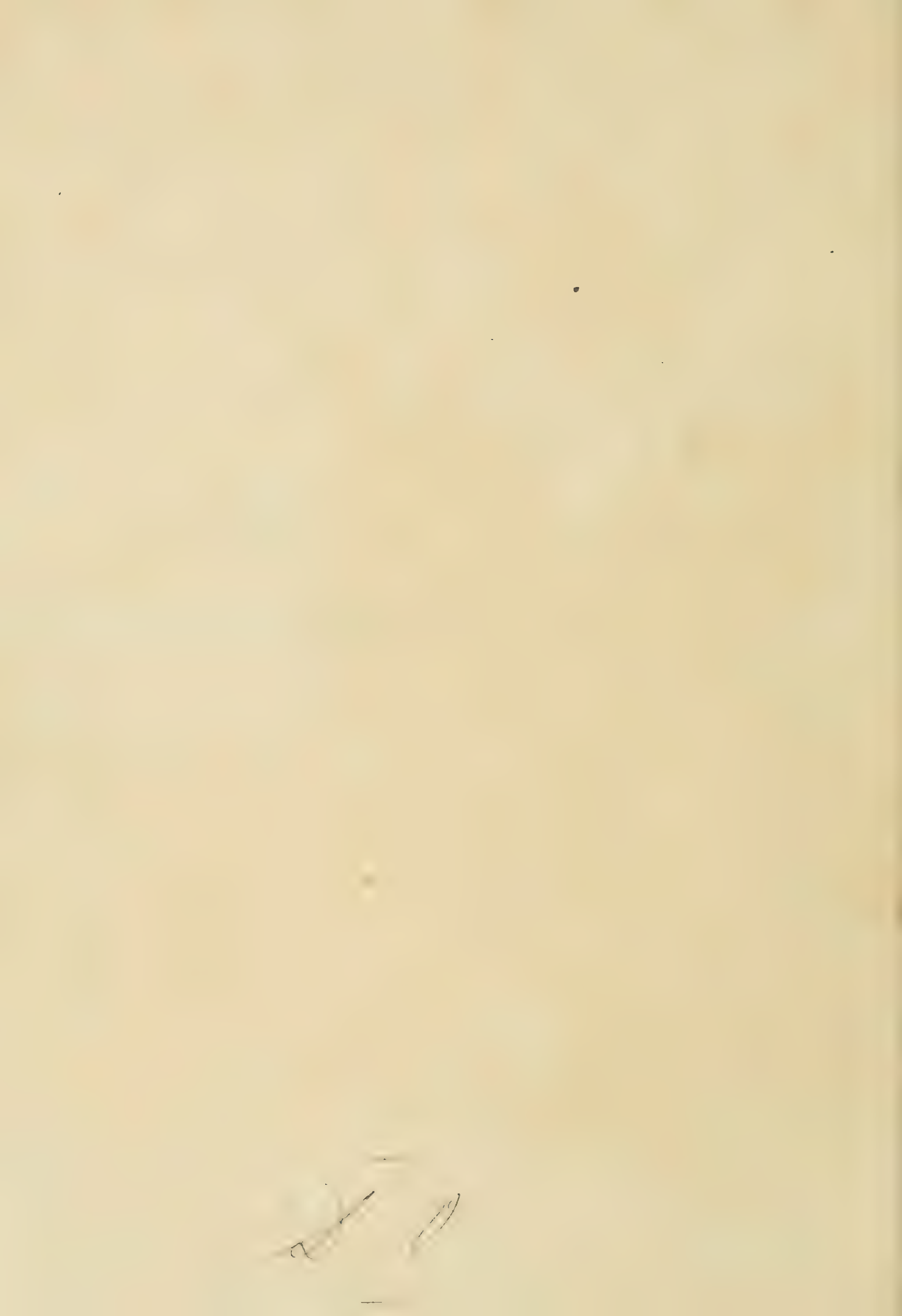
Dominus fortitudo plebis
Suæ : et protector ſalua:
tionum Chriſti Sui est
Pſal . 28 .

TRESEXCELENT PRINCE, MATTHIAS . AR
CHIDVC DAVSTRICE DVC DE BOVRGOIGNE,
DE STIER, DE CARINTHE, ET DE GARNIOLE.
COMTE DE TIROL, ET DE HABSBOVRG.

MESSIRE GVILLAMME PRINCE DORANGES
COMTE DE NASSOV, DE VIANDEN, DIETZ ET
CATSSENELLENBOGE, BARON DE BREDA ET DIEST
VICOMTE PERPETVEL DE BESANCON, ET DANVERS.

CHRISTOPHORVS PLANTINVS TVRONENSIS

